

V. metai.

Birželio ir Liepos m.

1900 m.

№ 6 ir 7.

TĖVYNĖS

SARGAS

MĖNESINIS LAIKRASZTIS.

TILŽĖJE.

№ 6 ir 7.

Tėvynės Sargas.

Mėnesinis laikraštis su priemazgomis ir atskirais priedais.

Stovi ant sargybos Lietuvių tautos: szviesos, tikybos ir kalbos.

Gaunamas pas **J. Lapiną** už 50 kap. (Tilsit, Ostpr. Goldschmiedestr. 8)
ir pas Rev. A. Kaupą už 1 dol. (America Scranton, Pa. Main Ave. 1423).

Turinys.

1. Musų mokslavietės 2	10. Viena pavasario diena. (Toliaus)
1. Mokėkime lietuviszkai raszyti! 2. Kartenoje. 3. Laižavoje. <i>Dagis</i> . 4. Sziauliuose. 5. Rozalime.	<i>Nežinomasis</i> 39
2. Randa. <i>Margalis</i> 9	11. Žydai. Pieszynys 47
3. Ukės dalykai 10	12. Vėžys. Sakmė. <i>Dagilėlis</i> . . . 55
1. Apie Plugus. <i>Gargažė</i> .	13. Agnieszka. <i>Szatrijos Ragana</i> . 55
4. Vėžys — tėvas ir jo vaikas. Sakmė. <i>Dagilėlis</i> 15	14. Parodos dalykai 58
5. Margumynai: <i>V. M. Valanczius</i> 15	1. Isz Amerikos. <i>Amerikiečio Draugas</i> . 2. Užmanymai.
1. Tytavėnų bažnyčia. 2. Pažaisčio Kameldulai. 3. Troszkunų kliosctorius.	15. Musų rasztai. „Žinyčia.“ . . . 60
6. Patarmė. Eilės. <i>Dagilėlis</i> . 22	16. Įvairios žinios 61
7. Kankintiniai už lietuystę . 23	1. Isz Vabalnikų. 2. Vilniaus. — 3. Salantų. — 4. Plungės. — 5. Punsko. <i>Viesula</i> . — 6. Szveksznos. <i>Mažagetas</i> . 7. Telszių. <i>Senelis</i> . — 8. Saloczių. <i>Antanas Lietuvis</i> . 9. Nuo Sziaulų. 10. Isz Smilgių. — 11. Puszalato. <i>Gargažė</i> . — 12. Skotijos. <i>Skoczius</i> . 13. Amerikos. <i>Amerikiečio Draugas</i> .
8. Kaip kyla nuo sziaurės . . . 27	17. Atsiszaukimas. <i>K. Žilinskis</i> . . 82
Eilės. <i>Margalis</i>	18. Nuo Redakcijos 83
9. Isztremtojo rasztai isz Spasko su eilėmis: „Vilkas ir Lapé“ ir „Tunkos kapai k. <i>Anupras Jasaitis</i> 27	

Mūsų mokslavietės.

1. **Mokėkite lietuviszkai raszyti!!** Mokyklos, szviesos bėrėjos, atspindžiai iszminties, augintojos dorybės, kaip jus esate pageidaujamos ir mylimos ten, kame, szviesdamos, neapakinatė!! Kaip sunku rokuoties apie jus su tulžimi ir neapykanta, tas tesupras, kam tankiai priseina vadinti — „mūsų“, mokslavietėmis tas, kur nieko nėra — „musiszko:“ nei tikybos, nei kalbos, nei raszto!!.. Kaip sunku peikti tą dalyką, be kurio negal apseiti. Tukstantį sykių labjaus velytumeme anas girti, neg peikti; ir Tu, Mielas Skaitytojau, rasdamas kiekviename numeryje „T. Sargo“ ką nors nemalonaus isz aprubės maskoliszkų mokyklų Lietuvoje, kurias su kartumu reikia vadinti — „mūsų“, atmink, jog ne paczias mokyklas peikiame, bet dabartinį jų surėdymą. Nurodome piktus atsitikimus mūsų mokslavietės, idant jus, tą žinodami, galėtumete pasiprieszinti piktui, arba isznaikinti piktas pasekmes, jei isz įvairių priežasczių visiszškai aplinkti maskoliszką iszkalą negalite.

Cze jums nurodysime dar vieną labai mums blėdingą pasekmę maskoliszko mokslo, kuri vos tik dabar tepradeda apsireikszi. Rets kas įtikės, jei pasakysiu: **lietuvių mokėjimas maskoliszkai raszyti papjauna visus lietuvius.** Paaiszkinu dėlto.

Po paskutinio lenkmezcio, t. y. po 1864 m. ruskiai ycz subruzdo statyti Lietuvoje ruskas iszkalas. Apie tą skaityk Vyskupo Motiejaus Valancziaus veikaluose — „Prajautimas.“ Per tuos 35 metus pramokė jos maskoliszkai skaityti ir raszyti į keletą deszimtų tukstanczių lietuvių. Mes-gi tame tarpe iszmokinome lietuviszkai skaityti ne keles deszimtis tukstanczių, bet keletą milijonų, teip kad isz dviejų milijonų suvirszum tebegyvenanczių Rosijoje lietuvių retas bėra nemokantis lietuviszkai skaityti, tą reiszkia Prusų spaustuvės, isz kurių tame tarpe lietuviai iszpirko apie **keturius milijonus** kningų. Apie tą skaityk „Statistiką lietuviszkų kningų, spaudintų Prusuose po 1864 m.“ Zanavykuczio.

Ant savo nelaimės, mes visiszkai mažai tesirupinome pramokyti savuosius lietuviszko raszymo. Daugumas, pripratinęs ranką prie statymo ruskų literų, lengvai prasilavina statyti ir lietuviszkas literas, nes tai darbas visai nesunkus; bet daugumas isz apsilėidimo nesirupina apie tai, džiaugdamos, jog niekas jau anų per prievartą nemokina, ir pradeda lietuviszkus žodžius kreverzoti ruskomis literomis, nors tai ir negražu, ir teip nepritinka, kad net sunku suprasti tokį rasztą. Apie tą skaityk mano straipsnij „T. S.“ N. 5 1897 m. „Ant sargybos.“ Szendiena isz tokio nepritinkanczio pasiėlgimo mažos dalelės lietuvių visiems yra vien tik szirdies sugriaužimas, o paguoda — vien tik ruskiams. Kaip-gis! Jų norai iszsipildė; užgynimas lietuviszkų literų 1864 m. neiszėjo ant tuszczio, — sztai lietuviai jau savinas ruskas literas, sztai jau pradeda užmirsztii savasias!.. Jei teip eis ir toliaus, tai, gird, dar už 35 m. ir visiszkai užmirsztii!

Teip tatau lietuviai, raszantįs savo rasztus ruskomis literomis, ruskius paragina ir toliaus mus kankinti su kningomis, neleisti lietuviszko druko, o kas dar bjauriaus, saviesiams, rupinantiems atjieszkoti lietuviszkas literas, užkerta kelią. Tai-gi argi ne pardavėjai savo tėvynės, judosziai, argi ne terszėjai savo lizdo anie lietuviai, kurie nepaslenka prie įgyto maskoliszko mokslo pridėti vieną biszkelį „savojo“ mokslo, idant nereiktu skolinties nuo kitų tokius daiktus, kurius, daug pritinkesnius, jie patįs turi, tik tingi rankas isztiesti??!

Sztai kas paskutiniame laike atsitiko isz tos priežasties. Kada visi iszmingesniejie lietuviai subruzdą reikalauti atidavimo lietuviszkų literų, kada, valdžią perkalbėdami, visokiose gazetose ir szejp jau praszymuose ir perstatymuose, į visokias asabas siuncziamuose, ėmė nurodinėti, jog užgrėsimas lietuviszkų literų buvo vodingas, o antmetimas ruskų nėkokių szaknelių neįleidė, — tame tarpe mūsų obrusiteliai per tarpininkus ir mokytojus ėmė jieszkoti prieszingų darodymų ir visupirmu pasergėjo anuos lietuviszkai — maskoliszkus rasztus. Su džiaugsmu ėmė rinkti tuos szlamsztus ir, kaipo kokį turta, sunumeruotus siunczioti

į Vilnių, kur jau, pasakoja, prikrovę nebemažą malką. Begėdžiai, tinginiai lietuviai! Bent slėpkite szituos szlamsztus, jei jau nepaslenkate pasitaisyti ir prisigudinti prie pabraižymo truputėli kitokių, neg maskoliszkos, literų. Nesiteisinkite sunkumu ir nebuvimu laiko! Kada szienpjutis ateina, nēr laiko dejuoti: karszta . . . Kaulai skauda . . . Mums dabar szienpjutis: nuo dviejų metų tam tikros komisijos laužo galvą, ar sugražinti mums spaudą, ar ne. Musų prieszai sako — ne, ir rodo jusų maskoliszka-lietuviszkus darbus ir visam svietui szaukia: sztai ženklas, jog lietuviai ruskas literas priēmė; kō cze be szaukia tuli „litvomanai“? Lai szalin eina su savo szaukimais!! Ir teip, broliai - tinginiai, atitolinate galą tos karės už lietuviszką spaudą; jus atsakysite, kad ir jusų vaikams, jei turēs savo szirdyje daugiau tėvynės meilės, neg jus turite, guldyti už ją savo galvos, kaip nevienas jau szendiena yra paguldęs. Tas-gi budelių, o ne jusų, darbas. Gana to! Mokykimės ir mokykime raszyti lietuviszkomis literomis, nes ant musų turi akis atkreipę!!

Jeį sprendžianeziuose komisijose bus saužiniszki ir tikrą musų padėjimą pažįstantįs žmonės, tai isz jusų nepasinauduos, nes žinos, jog jus maskoliszkomis literomis raszote ne isz prisiriszimo, prie jų, ne kad jums patinka, bet kad kiteip nemokate, ir valig jusų negal spręsti apie visus lietuvius. Nes szitie rasztininkai kelintą-gi tik dalį lietuvių daro? Lietuva szendiena tebeskaito į du milijonu savo vaikų, gyvenanczių Rosijoje, pilnai tebeprisipažįstanczių prie lietuviszkos kilmės, namie tebekalbanczių lietuviszka kalba, bažnyczioje tebeskaitanczių lietuviszkas maldakninges. Isz szimto gyventojų, apskritai émant, mokyklą lankyti tegali 12. Lietuvoje-gi teip rokuojant isz galinczių lankyti mokyklą isz tikro ją lanko vos tik 15 dalis, t. y. vos tik keliolika tukstanczių. Ir isz anų dar daugumui nei į galvą neateina pasisavinti ruskas literas, nes pramoksta savųjų. Teip rokuojant, reiktu apie 150 metų, kad ruskos iszkalos įgudintu visą Lietuvą prie ruskų literų. Bet pusėje XXI szimtmezio, reikia vilties, nebus obrusitelių; todėl ir dabar nėra ko džiaugties, jog sauja lietuviszkų nepaslenkėlių jau mėgina maskoliszkaį raszyti . . . Szitoksai galvojimas

butu teisingas. Bet greičiausiai reikia tikėti, jog griebisys už lengvesnių darodymų, kuriuos jau gatavus vilniečiai-rusčiai pakisiz, kad tik lengvamisliams akis apvilkti.

Nurodydami szitą blogąją pusę „musų“ iszkalų tiems, kurie anas lanko, szaukdami, idant, kaip Dievą myli, neapsileistu ir ne žudytu savęs ir kitų, mes tuom pacziu žygiu atsiszaukiame ir į visus Lietuvos apszviestesniusius. „Litvomanai“, ar kaip jus ten lenkai pravardžiuoja, ir visi kiti, kurie norėtumete tėvynei tarnauti, o tankiai nežinote, kaip! Sztai jums senas dirvonas, nepersunkus plėszimui. Padarykite teip, kad aplink kiekvieną isz jusų nebeliktu nemokanczio skaityti, o terp skaitanczių kad nebeliktu nemokanczio raszyti, ypacziai kad terp iszmokusių mas-koliszkai raszyti, kad nebutu nemokanczių ir lietuviszka. Tai bus naudingas darbas, naudingesnis pagaliaus ir už iszlipdymą atsiszaukimų su tuszcziu ir nesuprantamu: pirmyn, Lietuviai! Statykite lietuvio kojas ant pirmojo spyrio, tada galėsite szaukti: žengk augsztytyn ant antrojo! Į darbą, susimildami, į darbą, idant kuoveikiausiai iszvirštu paskutinis atkaltis tų, kurie savo atkaklybėje vis dar nenori mums sugražinti spaudą.

Kunigą-gi Miluką szaukiame į pagalbą, idant mums darbas sparcziausiai eitu. Perspaudink, susimildamas, savo „Budą iszsimokinimo raszyti“.*) ėsame prityrę, jog užtenka poros sąsiuvų iszmokynimui lietuviszko raszto tų, kurie jau sziek tiek plunksną nuvaldo. Tik reikia pakeisti tekstą kitu, neužgaunancziu ruskių, nes drąšiausiai bus plaktinti, žinant, jog isz to nekils politiszka byla. Literos turi buti kuoprascziausios, nes juo mažiausiai bus vingių, juo padoriausiai galės parasztyti su nuvargusia ranka.

Seniai supratę svarbumą mokėjimo lietuviszka raszyti, mes jau seniai pradėjome dėlioti raszto literas, kur tiktai galėjome: į Katekizmus, į „Sargą“, į Kalendorius. Ir kiti turi taip daryti. Teneiszeina nei viena kningelė, ypacz, kuri placziausiai turės pasisklensti, be vienos antros pusės

*) Senasis iszdavimas nelietuviszka buvo užvardytas: „Budą pacziam per save“ . . . .

rankos raszto, idant geros valios lietuvis lengviai galėtu pasimokyti ir nebutu nenoromis pardavėju savo spaudos.

Mokynimui vaikuczių pirkkitė „Vaikams dovanėlė“ A. isz B., nes ten yra ir raszomosios literos.

2. **Kartenoje.** Isz Kartenos valsčiaus mokyklos andai mažne visi žmonės atėmė savo vaikus. Mokytojas, pasiteiravęs vaikų ir tėvų, dėlko teip padarė, paraszė į Direkciją kiekvieno vaiko ir tėvo atsakymą, pridėdamas savo nuomonę. Kaip va: vaikino atsakymas: tėvas neleidžia; tėvo atsakymas: piszoriumi nebus, vietos negaus, namie reikalingas darbininkas irtt.; mokytojo nuomonė: tasai vaikas mokės prie davatkos ir dabar tebesimokina. Teip suraszė į 20 atsakymų vaikų ir tėvų. Ką ant to Direkcija atsakė, nežinome.

Karteniszkiei dar kariauja už kryžių, norėdami jį mokykloje pakabinti; ikonos nepriėma.

3. **Laižavoje, Pakurszėje.** Laižava lig sziol dar neturėjo tam tikrų iszkalos namų; iszkalą tebebuvo žydo karcziamoje. Sztai ant laižavieczių susirinkimo atsibaladoja maskolaitis, pagelbininkas rasztininko; vos tik iszsižiojo, ar nepadėtu suvežti medžiagą statymui iszkalos namų, kaip tuojaus vienu balsu suriko: „galim! galim!“ Kiti dar buvo pradėję: „jei mūsų valdžia teip gera, kad apdovanoja mus **savomis** iszkalomis, tai benegalėtu ir pastatyti jas **savo** vargu“!? Buvo tai iszmintingi balsai, norintįs pasakyti: ar-gi ne begėdystė yra reikalauti, idant mes **savomis** rankomis nertumem ant savo kaklo szniurus? Kas nori mus pakarti, lai ir szniurą patsai neria. Ant nelaimės, ir terp laižavieczių daugiaus neiszmanėlių, neg iszmananczių, daugiaus tų, kaip patarlė sako, kurių nereikia nei sėti, nei akėti, bet patįs auga. Kitur netiktai pagelbininkas rasztininko, bet nei patsai tarpininkas neįveikia lietuvių susirinkimo, nes ten žino teisingumą ir kitos patarlės: duok velniui vieną pirsztą, jis griebis ir už visos rankos, t. y. jog per iszkalas maskoliszka valdžia rupinas mus perversti isz lietuvių; per iszkalas iszmoko mūsų vaikus savo kalbos ir raszto, o paskui vyresnybei

ir pacziam carui rodo: sztai žemaicziai ir kalnėnai jau moka maskoliszka; kam jiems lietuviszkos kningos ir gazetos? Kam cze reikia jų iszkalose mokyti jų kalbos ir raszto? Ar-gi negali su maskoliszkomis apseiti? Užtat ir sakome, kad tas, kurs aniems padeda tame darbe, patsai savo brolius karia. Ko cze mums labai antsipulti ant iszkalų, isz kur mūsų kalbą pabaigė varyti, kur nei kunigas negali lietuviszka kalbėti? Daugumas akyvesnių tėvų suprato, kad ir dorybės ten neperdaug mokina ir atėmė isz ten, bevelydami, kiek galima, pramokyti namie skaitymo ir raszymo. Jog vaikszciojantjį į dabartinę maskoliszka iszkalą vaikai pasidaro prastesni, tą visi žino: toksai, nei kunigą susitikęs, nebepasakys: Tegu bus pagarbintas Jezus Kristus; nuo tokių veizėk, kad tik su krumsliau negautumi; kad kunigas ateina į iszkalą, katalikų vaikai bėga laukan, nebeina pakol nepabaigs . . . Tai gražūs vaisiai, kuriuos iszduoda ruskinimas! Kas isz anų paskui iszeis? Negut visiszka užsiginantjį savo vieros, nes kokią jiems meszkavedžiai įpus dvasią, su tokia ir mirs.

Palyginkite savo vaikus, einanczius į iszkalą, ir latvių vaikus. Latveliai, paleisti isz iszkalos, ramiai eina, ant kitų neužpuldinėja, su sniegais ir purvais nemėto, bet musiėma kepurėles, o mergaitės nulenkia galveles, sveikindamos praeinantį žmogų. O musiszka greicziaus liežuvį parodys. Dėlko? Dėlto, kad **latvių iszkalose latviai mokina, su latviais suprantoma kalba susirokuoja**, o mes maskoliaus, nenorinczio musiszka kalbėti, per dviejus metus nesuprantame ir vien tik bijome. Ko-gi jis gali mus iszmokyti, apart skaitymo maskoliszka?

Laižaviezciai tikrai su avies galvomis: kad maskoliai ar žydai ko pareikalauja, tai tuojaus padaro: rodos, kad tarpininkas papraszytu cerkvę iszstatyti, ir tai neatsisakytu ir suszuku: padarysime! o patjį sau — nieko: nei kapų, nei sauso szventoriaus . . . rodos, nemislyja, mirti. At, jau — vedžiojami už nosies!

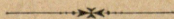
Dagis.

4. **Sziauliuose.** Gimnazijos direktorius buvo jau du kunigu iszvyjęs, bet trecziasis, kun. Rodzevyczė, jį patį

iszvyjo. Popieczitielius liepęs jam visiszkai atsitraukti nuo vaikų, bet per užstojimą grapo Zubovo gavo vietą Kaune, mažesnę ir pigesnę. Perkelia ir inspektorių, į vieną dudą su direktoriumi putusį. Visi mokslavietės cinakakečiai didžiai nuliudo, teip, jog ir „akafistą služyli“. Nuo kibszo, sako, atsižegnosi, nuo kunigo — ne. Kas žin, ar gerai kun. Rodzevyczė padarė: direktorius Rubcovas nebuvo per bjaurus.

5. **Rozalime**, kurs seniaus vadinos Plūnksnyne, Panevėžio pav. Miestelis mažas, bet garsus sveiką savo vieta: sausas smiltynas, puikus puszynas. Ten vykst visokis prigimimas, tik maskoliams ne per labai, nes jiems rozalimiečiai valios neduoda. Sztai iszbrukė urėdninką Kreivanosį, kurs pradėjo įkirėti starastoms ir deszimtininkams, o ant galo dar užmuszė nekaltą žmogų. Valsčiuje rasztininkai neilgai vyrus tampo už nosies, nes tuoj pasiliekt tarpininkui apskusti ir be vietos; kiti net su „vilko bilietu“, t. y. be tiesų užsiimti kitu koku darbu. Tas yra gerai, kad rozalimiečiai nesiduoda, kad koks pasejunas-maskolis jiems per lupas brusgintu. Užtat iszkalos muczytėlius brusgina jiems, kiek tik nori. Pareikalauja pakėlimo algos — tai pakelia, pareikalauja mergaiczių į iszkalą, kad bernams, kartais jau barzdas skutantiems, nebutu nobodu, tai ir turi. Mokytojo pati užvis daugiaus apasztalauja, kad tik daugiaus mergaiczių privylioti į iszkalą ir iszmokyti jas maskoliszkos kalbos. Žada, kas vaikszcziuos, iszmokyti siuvinėjimo literų ir kvietkelių. Prie to ji dar užsijema daktaryste; tai gal ir to mergaites iszmokys, kad paaugusios, jei atsitiktų „nelaimė“, mokėtu „pasigydyti“. Iszmintingesniejie pasakoja, buk rozalimietės, vaikszcziuojanczios prie ruskių, mokėsią tą daryti . . . .

R a u d a.

Tėvyne! kur tavo garbinga senovė,
Tvirtybe garsingi vaikai?
Kur dingo jų galė, kur dingo jų szlovė,
Kur miega jų narsūs vadai?

Man liudna į kartą veizėt dabartinę,
Jos snaudulį ilgą matyt',
Regėt jos užauszusią, szaltą krutinę
Szirdies jos muszimą skaityt'.

Lietuvi, atbusk! Sztai ir laikas atėjo
Pažvelgti, kur tu nubridai,
Suprast, ką szirdis jau mylėt panorėjo,
Ko jieszkai ir ką atradai . . .

Kiek iszgamų mūsų tautoj' atsirado,
Vaikų buk gadynės naujos,
Kurie jau ir kalbą senelių prarado,
Ir budą szventos Lietuvos.

Kur boksztą sau statė seniaus Gediminas
Prie Vilijos kriauszių augsztų,
Kur neužpraszytas sziaurietis kaimynai
Net tukstanczius guldė galvų, —

Ir ten jau pragaiszo senoviszkas budas,
Pranyko ir boczių kalba;
Ir ten Lietuvys — anei lenkas, nei gudas,
Ir merdėja ten Lietuva.

Kur bėgo upeliais lietuviszkas kraujas,
Į Nemoną liejos gausiai,
Dabar atsirado ten giminės naujos,
Ir lenkiszskai moka gražiai . . .

Dziñ dobry! prie Vilijos įtakos girdi,
Kur pylės tebėra ženklai.

Tai erszkiecziais sužeidžia jauną man szirdį,
Ir suremia duszią skausmai.

Kiek kartų man szirdį labai nuskaudėjo,
Bevezint į jusų takus;
Kiek kartų man aszaros griaudžios riedėjo,
Permatant, **koks galas to bus!** . . .

Lietuvi, atbusk! Sztai jau laikas atėjo
Pažvelgti, kur tu nubridai,
Suprast, ką szirdis jau mylėt panorėjo,
Ko jieszkai ir ką atradai . . .

Margalis.

Ukės dalykai.

Apie plugus.

Kas nori turėti gerus vaisius, tas tur rupe스팅ai ir gerai iszdirbti savo laukus. Kiekvienas ukininkas labai gerai apie tą žino, o vienok ne kiekvienas savo dirvą atsakancziai iszdirba. Vienas turi maža žemės, ir teip negali iszanksto iszarti pudymo, nei rugienos, nes nori, kad turētu kur kuoilgiausiai pasiganyti gyvuolius. Kitam truksta gero plugo ar kitos kokios padarines, nes ant geros nėra piningų. — tokiu budu, kaip gali, su bile kuom kasa dirvą. Žinoma teipo-gi visiems, kad dirva arba žemė nevisur yra vienoda. Yra akmenuota, yra ir torpinė; yra ir kietas molis ir sausas smėlys, kaip kam papuola, — o ant kiekvienos reikia arti ir sėti, kad turėti duonos szmotelį. Tai-gi prie kiekvienos žemės reikia mokėti pritaikinti atsakanczias padargas, nes kitoniszko plugo, kitoniszku ekėcziu ir kitoniszko tripeilio reikia dėl sunkaus molio, o kitoniszku dėl lengvo smėlio arba torpos. Dėlto tai iszdirbtuvėse (pabrīke) ir kalviai padirba įvairius plugus ir visokias padarmes, o ukininkas pats jau turi žinoti, kaip jas turi dėl savo žemės pririnkti ir pritaikinti.

Plugai.

Isz visu ukiszku padargu svarbiausis ir reikalingiausias — plugas. Be plugo mažiausiai turtingas ukininkas, nors sėdētu ant gyvo smėlio, apseiti negali.

Plugai esti visoki: dideli, maži, mediniai, geležiniai, su vienu rateliu (tekinėliu) isz prieszakio ir su dviem, arba visai be rateliu, — bet visi jie skaidosi į dvi atmaini: **plugai su trumpais bubinais ir plugai su ilgais bubinais.** Visas skyrius plugu priguli nuo bubino. Bubinas, kiteip

vadinama lenta, palyczia, draug su noragu (kitur po Smilgius — žagre) yra svarbiausi dalis plugo. Nuo jų viskas priguli. Nėkoks plugas negali būti geras, jei turi blogą bubiną. Tuotarpu daugaliui ukininkų rodos bil lenta prie plugo, tai jau ir bubinas. Kartais tenka matyti plugus su mediniu bubinu... Blogai ir ne vietoj pritaikytas czedlivumas! nes negana, kad plugas su tokiu bubinu blogai aria, bet ir paskui arklus sunkia eina. Szendien geležis nėra teip brangi, kiekvienas geležinį bubiną nusi-pirkti gali ir be abejojimo reikia.

Dėl žemių lengvų smėlynėms ir torpinėms turi būti vartojami tik plugai su strukais bubiniais. Bubinai bemažko ketvirtainiai, labai mažai prie galo užriesti ir bemažko stacziai stovi. Diszlius dažniausiai turi trumpus ir bemažko visados be ratelių, tiesog tik užbaigtus lygintojus, prie kurių užsideda sztelvoga, per ką lengviai dirvoje gražosi ir juda. Isztikrujų tokie plugai reikia stipriaus laikyti rankose; kad vienok jie yra gan lengvi, tai artojo nėkiek nevargina ir paskui tokį plugą keliolikos metų bernokas lengvai gali vaikszczioti ir gerai arti. Bet gerai reikia atminti, kad tokie plugai yra geri tik dėl lengvos žemės, kuri niekados labai neužželia; nės jie velėnos neatverczia — neatpjauna, tik laužo, trupina ir maiszo. Kad tokios žemės vienok mažai tesupuolusios užžėlusios, velėnos vienodai susikloja, teip kad visa orė bus lygi ir gera.

Visiszkai kiteip butu, kad su tokiu plugu artumi pudymą arba rugienas ant sunkios prie moliui žemės. Ten velėna suželus ir supuolus negali teip lengvai, kaip prie smeltai, ant striuko bubino visa atsikloti nei sulužti, nei sutrupėti: susiveja tokiu budu įvairiomis gynibėmis ir ir trubelems, isz kurių pasidaro ant dirvos kalnai ir duobės. Tankiai teipogi toks plugas szmotą velėnos numeta ant antros, treczios vagos, nelygiai eina dirvoje, drasko, tranko, kamuoja arklį ir artoją. Velėnos nenusikloja, bet gubriuojasi. Nekurie ukininkai, norėdami tą atitaisyti, prisuka prie diszliaus peilį. Toks peilis atpjaudamas velėną, truputį plugui padeda, vienok negali visai blogumui padėti, nes priguli tik nuo bubino. Tankiai toks prisuktas peilis vietoj padėti, daugiau painiojasi. Labiausiai,

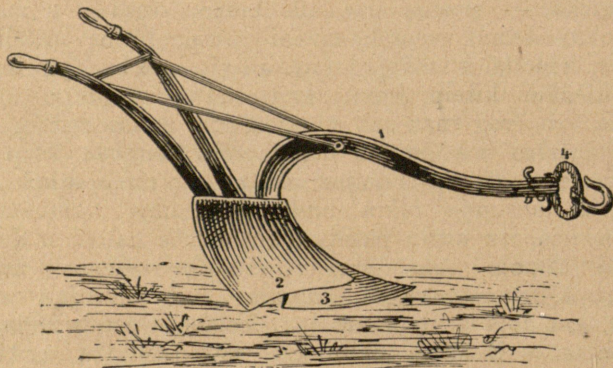
jei reikia arti augsztą rugieną arba aparti sziaudinį, mažai supuvusį mėszlą. Tada tai rugienos arba mėszlas, susistumdami ir laikydamės už peilio po diszliumi, plugą varo isz vagos.

Bubinai tokių plugų yra kalami arba lieti. Kalti tiek geresni, kad jei kartais bubinas kur norins perdyla, tai kiekvienas kalvis lengvai gali jį pataisyti. Vienok gerai reikia prižiurėti kalvį, kad nei daugiau, nei mažiaus bubino neiszkirstu ir neiszlankstytu, tiktai priderintu teip pat, kaip buvo pirma.

Nulieti bubinai yra pigesni; bet jei sugenda, tik ant taukų tegalima iszmainyti. Szmotelis-gi kaltos geležės ukėje visados bus reikalingas. Tokiu budu geriaus pirkti bubinus kaltus, kaip lietus; bet tokie bubinai tinka tik dėl plugų prie lengvų žemių, nes visai atbulai: dėl plugų prie sunkių žemių bubinai gali buti tiktai lieti.

Jei iszara (kitur žagrė) ir diszlius mediniai, plugas kasztuoja keletą rublių; jei visas isz gelžies, tad brangiaus.

Ant vaisdelio paduotas plugas Vžesiusko (N. 1;) bet szendien nuo visų pripažintas už geriausį Suchonio isz Varszavos.

Piugus Uzesinskio.

1. Dyszlius, 2. Bubinas (balnas), 3. noragas (kitur žagrė),
4. lygintojas.

Dėl suzmekusios, sunkios žemės, dėl molio, dėl žemės, kuri apart to teip lengviai ir smarkiai apsidengia velėna, reikia vartoti **plugą su bubinu ilgu**, mažai ir **isz lengvo**, kaip koks sliėkas, **iszlenktu**, daugiau ilgu, kaip augsztu. Kuo sunkesnė ir daugiau suzmekusi žemė, tuo ilgesnis turi būti bubinas. Apsirinka tie, kurie sako, kad arkliams sunkiaus toks plugas traukti: nors velėna ilgiaus po bubinu vyniojasi, bet tą iszpildo palengvo ir lygiai, o per tą arklių neblaszko ir netampo. Dėl tokios žemės tik plugai su ilgais bubiniais pritinka, nekados tokie, kaip lengvoms žemėms.

Didžiausi nauda isz tokio plugo yra ta, kad jis lygiai ir dorai velėną **apverczia**, o vienok vagą paskui savęs palieka visai valia (czysta). Velėna, papjauta tokiu plugu, **palengvo** vyniojasi po dailiai iszlenkto plugo, kolaik ant galo parvirsta ir lygiai, vienodai vagoje atsigula. Bubinas prie tokių plugų turi būti butinai nulietas. Iszdirbtuvėse (pabriuose) teipogi parduoda tokiuos plugus tiktai su lietais bubiniais. Perkant ant rinkos nuo kalvių reikia teipogi reikalauti nulieto bubino, nes joks kalvis negalėtu jo teip dailiai iszkalti ir iszlankstyti. Nors ant pažiuros iszrodytu geras, vienok paskui prie darbo pasirodys, kad plugas gerai arti nenori. Toks bubinas dažniausiai nelygiai dyla nuo žemės, per tą arkliams daug sunkiaus traukti plugą, o nuo to ir orė nėra jau gera ir lygi.

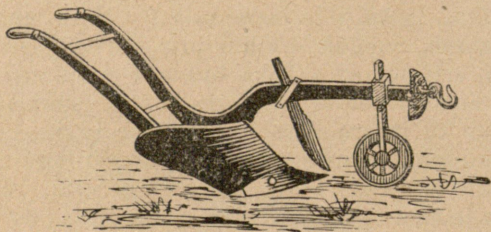
Tie ukininkai, kurie priprato prie plugų dėl lengvų žemių, tvirtina, kad tokie plugai geresni, neg plugai sunkioms žemėms paskirti, nes pirmutinis ne tik velėną atpjaus, bet draug sulaužys ir sutrupins; tas antrasai tuom tarpu tik apverczia velėną. Szventa teisybė. Bet atmink, kad plugas dėl lengvų žemių lengvose žemėse tą gali gerai padaryti. Sunkioje-gi žemėje tas plugas nei velėnos gerai ne sutrupins, nei jos atvers, nes dėl apvertimo reikia tam tikro plugo, o dėl sutrupinimo ypatingai tokio tripelio arba ekėczių.

Perkant tokį plugą arba atimant nuo kalvio pataisytą, reikia atminti, kad galai gvintų, kuriais yra prisukti bubinai ir noragas (žagrė kiur), butu visai ir gerai įleisti ir nupylavoti teip, kad mažiausiai butu žymu; kas to

neprižiūrės, tam paskui žemė ant tokių prasikiszusių kaktų turėsysis: per tą nei noragas, nei bubinas lygiai ir greit negali nusiszveisti, ir plugas paskui arklius labai sunkiai eina. Diszlius prie tokio plugo paprastai yra ilgesnis, kaip prie plugo lengvoms žemėms, nes ir pats visas turi būti ilgesnis ir stipresnis. Tankiai teipogi diszilų tokių plugų paremia tai ant vieno racziuko, tai ant dviejų. Plugai ant racziukų yra sunkesniai ir stipresniai, lygiau ir patogiau eina paskui arklius, užtat brangiaus kasztuoja. Toks plugas butinai turi turėti peilį: nes supuolusioje žemėje nupjauna velėną, o bubinas paskui lengvai gali ją apversti. Jie kasztuoja augszcziaus 10 rublių. Nors cze vaisdelis pridėtas plugo Linauschio (N. 2), vienok daugiausiai dabar yra giriami plugai **Suchonio** isz Varszavos; po dvarus juos tevaruoja.

Gargažė.

Plugas Linauschio.

Vėžys — tėvas ir jo vaikas.

S a k m ė.

Vienkart Vėžys savo vaiką
 Barė, kam teip užsilaiko,
 Kam, kad kiti visi eina
 Pirmyn, tiesiai, kaip atseina,
 Jis per visas kiauras dienas
 Traukias atbuls tiktai vienas . . .
 — Cit, Tėveli! — Vaikas sako:
 Sunus seka tėvo taką.
 Eitu vaikas ir darytu,
 Darant tėvus, kad matytu! —

Dagilėlis.

Margumynai.

Suraszė Vyskupas Motiejus Valanczius.

1. Tytavėnų Bažnyčia.

1633 m. Lietuvos didžponis, Indriejus Valavyczė Tytavėnuose pastatė murinę Bažnyčią su angsztu kliosztoreliu; atkvietė kunigus Bernardinus, atidavė jiems bažnyčią su kliosztorium ir dovanojė kašnį žemės be lažo. Bernardinai paskui primuryjo naują kliosztoriaus dali ir užvedė novicijata, kuriame paprastai budavo lig 20 naujiku.

1832 m. rėdas, naikindamas daugybę kliosztorių, Tytavėnų nekuszino, bet paskaitė terp rėdo szelpiamųjų, arba etatinių.

Ties Tytavėnais yra didis miszkas, kur 1863 m. buvo susirinę daugybė maisztininkų. Budami artie kliosztoriaus, tankiai ten atsilankydamo ir imdamo, ką tiktai galėdamo. Bernardinai negalėjo jiems prieszinties. Ant kliosztoriaus nelaimės dar pripuolo Atlaidai Paszventimo Bažnyczios, ir zakristijonas, pagal senąjį paprotį, isz bažnyczios boksztos iszskiszo karunėle su varpeliu. Atėjo maskoliai ir maisztininkus sumuszė; tuojaus aplankė kliosztorių, nujemė karunėle, paskaitė ją už ženklą Naujo Rėdo ir nusiuntė į Vilnių. Muravjevas tuojaus liepė kliosztorių panaikinti ir

bažnyčią uždaryti. Paskui, parapijonims praszant, leidė bažnyčią atidaryti ir laikyti už paprastą parapijinę. Pridėdėjo dar paskirti klebonui algą, atsakanczią trecziai kliasai, ir duoti kasnį žemės lygiai su bažnycziomis svietiszkuju kunigu..

Po tų atmainų Jo mylistą kunigą Joną Dargevycę, Bernardiną, pakėliau į Tytavėnų klebonus ir pristacziau už pagelbininką kunigą Leonardą Tarvydą, teipogi Bernardiną. Tie kunigai negalėjo neszioti zokaniszko abito, bet sutaną svietiszkuju kunigu. Tiktai kliosztoriuje gyvenantiems zokaninkams svietiszka valdzia teleidė neszioti zokaniszkas jupas. Szitie kunigai ilgai neturėjo algos; juos užlaikė parakvijos žmonės.

Kad jau rodės, jog musų nelaimės artinas prie galo, pradzioje 1868 m. Kauno Gubernatorius, Kunigaiksztis Obolenskis, praneszė General-Gubernatoriui Aleksandrai Potapowui, jog Tytavėnų bažnyčią galėtu atim nuo katalikų ir atiduoti ruskiams, nes tris pravoslauni apsigyveno Tytavėnų parakvijoje. Potapowas, nepaklausęs nei manęs, nei Raseinių karės Virszininko, Lwowo, perstatė atėmimo projektą Ministrui Vidaus Dalykų, Timaszewui, kurs ką beregint sutiko ant atėmimo.

Visą tą paslaptinai iszpildzius, 1868 m. balandzio 30 d. apturėjau nuo Kauno Gubernatoriaus raszta, liepanti Tytavėnų bažnyčią su kliosztoriumi ir visais prie jo prigulincziais trobesiais atiduoti ruskiams; vieną pusę Tytavėnų parakvijos prileisti prie Szidlavos, o antrą prie Lidavėnų. Tame pat raszte Gubernatorius iszsireiskė Tytavėnų parakvijoje tėsą 2719 katalikų.

Apturėjęs tokį įsakymą, iszsiuncziau į General-Gubernatorių Potapową raszta, kuriame paaiszkinau, jog Tytavėnų bažnyčia, leidžiant karaliui Zigmuntui III ir Vladislovui IV ir Popiežiui Urbonui VIII, senatoriaus Indriejaus Valavyczės 1613 m. iszmuryta ir Bernardinams atiduota; jog prie tos bažnyczios p. Simanas Ganiprauskis seniai iszmuryjo stacijas Dievo Mūkos ir prie kiekvienos patalpino žemę, atvežtą isz Jeruzolimos; tas Stacijas atlaidais apdovanojo 1721 m. Popiezius Benediktas XIII;

jog tas pats Ganiprauskis ant szventoriaus iszmuryjo koplyčią Szventų Gradusių, per kuriuos eidamas keliais, žmogus apturi atlaidus, suteiktus Popiežiaus Pijaus VI; jog kiekviename graduse yra po stiklu Szventųjų relikvijos; jog Tytavėnų parakvijoje yra 3975 katalikų; jog Szidlavos parakvija ir be Tytavėnų turi 6000 duszių; jog Lidavėnai yra už Dubisos upės, per kurią tankiai negal pereiti; jog Tytavėnai — tai stebuklinga vieta, kur žmonės ir isz tolymų krasztų keliauja; jog atimdami szitą bažnyčią labjusiai pažeistu žemaiczių szirdis ir parodytu, jog ruskiai isztikro persekioja katalikus; jog parakvijonis Tytavėnų bažnyčią skaito už savo locnastį, nes per pustreczio szimto metų užlaikė savo kasztu, Bernardinams biedniems esant. Ant galo pasakiau, jog, nors visuomet esmi pasiruosžęs iszpildyti rėdo paliepinus, vienok szitą iszpildyti negaliu.

Negana to, tytavėniskiai, gavę žinią apie atėmimą bažnyczios, didžia minia susirinko prie jos, verkė, meldė ir, teip sakant, gvalto szaukė. Neiszėjo isz jos nei dieną, nei naktį. Dar paraszė parakvijonis praszumą ir iszsiuntė du iszmingu į Peterburgą prie paties Ciesoriaus. Monarcha Aleksandra II teip buvo geras, jog daleidė jiems prisiartinti prie Jo ir, perskaitęs jų praszumą, tarė: „Grįžkite namo; bažnyczia bus jums atiduota“. Szie su džiaugsmu sugrižo.

Iszgirdęs apie tuos nusidavimus, Raseinių Virszininkas, pulkauninkas Lwow'as, nuvažiavo į Tytavėnus, regėjo verkimą ir raudas žmonių, vienok liepė iszneszti Szvenčziausį Sakramentą į S. Jurgio koplyčią, ant kapų esancią, o bažnyčią uždarė. Žmonėms-gi apreiszė pats važiuosiąs prie karės General-Gubernatoriaus Potapowo ir praszysiąs, kad bažnyczios neatimtu. Ir tikrai, sugrižęs į Raseinius ir truputį atsilsėjęs, savo sekretoriaus p. Navickio paragintas, iszvažiavo į Kauną, o isz ten į Vilnių. Apsakė Potapowui, ką Tytavėnuose regėjo ir girdėjo; tvirtino neprigulią atimti nuo katalikų tą stebuklingą vietą ir dar pridurė Tytavėnų parakvijoje tėsas apsigyvenęs vienai-vienas burliokas ir du parejunu ruskiu. Pagaliaus

Maskvos Gazeta atsiliepė, jog Lietuvos viršzininkai, atimdami Tytavėnų bažnyčią, išiplėšė į pacią Žemaičių szirdį ir nepaprastai ją pažeidė.

Neužilgo atėjo Monarchos paliepinas sugražinti katalikams Tytavėnų bažnyčią. Tada tai tikrasis kaltininkas nepakajaus Kauno Gubernatorius Kunigaikštis Obolenskis atsiuntė man rasztą, pranesantį, jog vyriausybė, galėdama apseiti be Tytavėnų bažnyčios, sugražina ją katalikams.

Tuojaus nurasziau lig kunigo Dargevyczės, klebono, ir patariau, kad, bažnyčią atidarant, pasimelstu su visais žmonėmis už sveikatą Aleksandros II, be gerų norų kurio nieko nebutu pridėję žmonių szauksmai. Dargevyczė teip ir padarė: procesijonalszkai parneszė Szvencziausį Sakramentą isz S. Jurgio koplyczios į bažnyčią, prakalbėjo į žmones, patarė melsties už Monarchą, atlaikė Miszias ir atgiedojo „Te Deum“ su maldomis už cieszoriszką giminę. Teip pasibaigė klapatai ir pradziugdė Žemaitiją.

2. Pažaiscio Kameldulai.

Už pusantros mylios nuo Kauno, ant kalno, puszimis apaugusio, po deszinei pusei Nemuno upės dievobaimingas Lietuvos didžponis Krisztupas Pacas, Kanclierius D. Lietuvos Kunigaikštystės padarė sekanczius dalykus.

Izmuryjo puikią valakiszrame stiliuje bažnyčią; aslą iszklojo marmuru, stogą apdengė su varine skarde; altorius isztaisė ir brangaus marmuro; bobincziuje pastatė milžiniszką marmurinę dėžę dėl szvęsto vandens; vidų bažnyczios iszpuoszė puikiais isz Valakų žemės parvežtais abrozdis, dovanojo tikro aukso kieliką, diementais iszlipdytą ir tiek indų isz tikro sidabro, jog toji bažnyczia turėjo vieniuliką puđų sidabro. Iszmuryjo varpnyčią ir ten didelius varpus pakabino. Er tą sodną aptvėrė su augsztu muru ir iszstatė ten kiekvienam pustelninkui atskirą namelį ir kiekvieną dar muru apjuosė. Kožną namelį padalyjo į keturius kambarėlius: pirmąjį paskyrė pustelninko rankų darbu, antrąjį nakvojimui, treciąją maldai, o ketvirtą koplycziai, kuri buvo teip pritaikinta prie gulimojo kambario, jog sergantis pustelninkas,

atidares vienas duris, ant lovos gulėdamas, galėjo s. Miszių klausyti.

Nuo kožno namelio marmuru iszklotas takelis vedė į bažnyčią. Apmurytas daržas „Eremu“ arba Pustyne vadinos; motriszkosios ten negalėjo įeiti. Žingeidingos ponios atveždavo nuo Vilniaus vyskupo daleidimą ant raszto, kurį perskaitęs, perdėtinis leisdavo apžiūrėti pustynę.

Fabriką pabaigęs, Pacas praminė tą pustynę „Mons Pacis“ — Pakajaus Kalnas,*) parsikvietė isz Bielėnų nuo Kriokuvos Kameldulus ir 1662 m. visą tą jiems atidavė.

Idant pustelninkams nieko netruktu, Pacas paliko jiems Augustavo Vaivadystėje 500 gyventojų ir Vigros ežerą. Tą dvarą 1795 m. užgrėbė Prusų rėdas. Apart to Pacas dovanojo Kameldulams Trakų paviete folvarką su ežeru. Ties Pažaisčiu po deszinei Nemuno pusei atidavė jiems Vieszkunų sodžių, kur gyvena 12 ukininkų. Dovanojo dar namus Vilniuje, Kaune. Ant galo, užraszė jiems 150,000 rub., kurius atrėmė ant pono Pęczkauskio dvaro, Jeznu vadinamo.

Teip visuokuom aprupinti Kameldulai ramiai Dievą garbino. Jų pakviestas Vilniaus Vyskupas Konstantinas Brzastauskis Pažaisčio bažnyčią pakonsekravojo 1710 m.

Sklepuose tos bažnyčios laidodavos Paciai, kol ta giminė nepasibaigė. Fundatoriaus szirdis, stikliniame inde

*) Tasai fundatoriaus pramintas vardas — Mons Pacis — neprisiėmė. Netolie nuo pustynės prieglaudos teka upelis, vadinamas — Žaistis, todėl ir kliosztorius nuo upelio vadinas — Pažaistis, arba isz lenkiszko — Pożajście. Pas žmones yra padavimas, buk Pacas ties tuo upeliu sugrieszyjęs, o paskui, lygindamas nusidėjimą, fundavojęs kliosztorių. Bet szii pasaka neturi nėjokio pamato, nes „žaisti“ senoviszkoje lietuviszkoje kalboje reiszkė „giedoti“. Tas sakinyš užsiliko senosiosiose lietuviszkosiose giesmių kningose. Vienoje Kalėdų giesmėje yra:

Aniolai žaidė,
Gyst' balsą leidė.

Paskui tas sakinyš įgyjo kitokią prasmę. Apie Žaistį-gi yra padavimas, buk tai nakties dievės — Laumės — maudyamos ir savo plovinius plaudamos žaidė, t. y. giedojo. Nuo to ir upelis nuo neatmenamos senovės buvo pramintas — Žaistis.

į spiritą įmerkta ilgai buvo Pažaisčio bažnyčioje. Ar tebėra ir dabar, nežinau.

Kameldulai kasmet iszkilmingai szventė dvi szventi: Aplankymo Dievo Motynos ir s. Romualdo, fundatoriaus, arba įtaisytojo zokano. Tose dienose galėjo į pustynę įeiti visi žmonės.

Kameldulai nesziojo abitus isz baltos gelumbės su kopturais; galvos kuo ne visiszkai skutė, barzdas-gi ir usus želdė. Marszkinius paprastai turėjo vilnonius; ant kojų nesziojo batus. Pasninkavo per visą amžių apart dviejų dienų. Kaip turtingi pirkdavo įvaires žuvis; pagaliaus ir sliekus valgydavo. Valgydavo tik sykį ant dienos apie dvyliką. Valgymus berniukai atneszdavo kiekvienam į namelį. Kalbėdavos mažai ir terp savęs. Darže susitikdami, sakydavo kits-kitam; „memento mori“ — atmink, jog mirsi.

Kameldulų Pažaistyje buvo 16, 14, nėkadods nemažiau, kaip 12 zokaninkų.

Kaip niekas pasaulėje, taip ir Pažaisčio kliosztorius negalėjo amžinai tvirti. Isz priežasties kietumo regulos, Kameldulų zokanas nebuvo vaisingas; jaunumenė nenorėjo stoti po praparcziu s. Romualdo. Pažaisčio tėvai, matydami besimažinantį per iszmirimą skaitlių pustelninkų, priėmė į zokaną du, vos tik mokancziu skaityti vaikinų, ant nelaimės dar tikru girtuokliu. Juodu, budamu novicijate, pradėjo nerimti, zokanas jiems įkirėjo, labjausiai dėl to, kad nelengviai galėjo įgyti arielką. Atėjo 1830 metai; prasidėjo revoliucija; todėl abudu nevertu naujiku kartu apleidė kliosztorių. Kur jie iszėjo, negalėjo žinoti; pradėjo spėti jog į maisztininkus. Gavo apie tai žinoti Kauno vyriausybė, ir 2. d. kovo m. 1831 m. areštavojo kliosztoriaus perdėtinį, kun Zubavycę. Veikiai pribuvo į Pažaistį ir czinauninkai isztirtų, kaip jis yra kaltas. Tardymui dar nepasibaigus, 100 kazokų apsiautė kliosztorių ir jėmė jieszkoti neva tai ginklų, kurių nebuvo; tikrai-gi sakant, plėszė. Tame laike po Leonu Szuksztu Rumsziszskéje buvo buris maisztininkų, kurie, gavę žinią, kas dedas Pažaistyje, atėjo, sumuszė maskolius ir nuvyjo lig pat Kauno. Paskui maskolių kariumenė pajėmė virszų ant

maisztininkų visame kraszte. Pažaisczio kliosztorius buvo panaikintas, t. y. apverstas į ruską. Zubavyczė su 5 zokaninkais buvo iszvežtas į Kievos guberniją; prieglaudą rado kliosztoriuje kunigų kapucinų; kiti tėvai pristoję prie svietiszkujų kunigų Vilniaus Vyskupijos ir apsiliko paprastomis juodomis czamaromis.

Teip pasibaigė pirmasis ir paskutinysis visoje Lietuvoje Kameldulų kliosztorius.

3. Troszkunų kliosztorius kunigų Bernardinų.

Bernardinai Troszkunuose ant pelkėtos lygumos 1698 m. apšodinti, gyveno ubagystėje daugiausiai isz elgetavimo, kuom užsiimti iszsiųsdavo brolių. Fundatorium anų buvo dvarponis Vladislovas Sakalauskis, kurs jiems davė kąsnelį žemės be lažo ir iszmuryjo drėgną ant vienų gyvenimų kliosstorėlių. Pradėjo ir bažnyčią, bet, kaipo nelabai turtingas, neįstengė užbaigti. Pagaliaus lig pat kliosztoriaus nupuolimui, bonia ant vidurio bažnyczios nebuvo iszvesta.

Kad Troszkunų Bernardinams, bene 1807 m., rundas daleidė atidaryti mokyklą, tėvai noriai užsijėmė mokiniu vaiku. Nebuvo tam tikro namo; todėl Bernardinai savo kasztu iszmuryjo gimnaziją ant dviejų gyvenimų. Mokino, kol Apszvietos Ministerija daleidė.

Rundas, 1832 m. naikindamas daugybę kliosztorių, Troszkunų nelietė ir už etatinį paskaitė Szie Bernardinai užlaikė dar parakviją.

1864 m. gruodžio 11 d. Kaune apturėjau rasztą, kur, liepianč General-Gubernatoriui, Kauno Gubernatorius Mikalojus Muravjovas, tą pasakė: „Troszkunų Bernardinai negynė jiems prigulinczioje bažnyczioje visokioms ypatoms giedoti giesmes, prieszingas rundui. Perdėtinis burio maisztininkų, Mineika, 1863 m. gegužės 6 d. užėjo į kliosstorį ir buvo priimtas. Bažnyczioje matyta 4 ginkluoti maisztininkai. Todėl Troszkunų kliosztorius, kaipo vodingas rundui, yra panaikintas. Ten gyvenanczius zokaninkus po prižiurą policijos reikia iszsiųsti: du į Palėvėnę, penkis į Agloną ir penkis į Kretingą.

Bažnyčia pasiliks rėdyme dviejų kunigų, kaip parapijinė; ducti jiems dalį kliosztoriaus apsigyvenimui. Likusiuosius trobesius įduoti poticijos priveizai. Zokaninkų Tundusą parduoti išz licitacijos; piningus nusiūsti į išdą. Kliosztoriaus tarnams užmokėti išz likuczių kliosztoriaus pensijos ir parsiūsti į tuos valsčius, išz kur atėjo.“

Gavęs tokį rasztą, nusiuncziau į Troszkunus J. M. kun. Domininką Apulskį, Utenos džiakoną, idant butu prie užgrėbimo kliosztoriaus ir prie licitacijos.

19 d. gruodžio Bernardinus išzvežė. Džiakonas priveizėjimą bažnyčios pavedė J. M. kun. Antanui Jucevyczei, kurs per tulą laiką užsilaikė išz parapijos atnasų.

Nagrodzkiš Teofilius, Gvardijonas,
 Mackevyczė Agapitas ir
 Butkevyczė Fortunatas nuvažiavo į Kretingą.
 Povilas Majauskis,
 Letus Gintvainis, kunigai;
 Leonas Balcevyczė,
 Januarius Sabaliauskis,
 Tamoszius Mažeika,
 Antanas Ivonauskis,
 Kazimieras Turavyczė,
 Remygius Podskoczimas ir
 Blažiejus Gradauskis

važiavo į Palėvenę, bet juos paliko Raguvos karcziamoje. Prabuvo ten keles nedėles ant išzmelstos duonos, paskui asz pats parėdžiau, kad butu pristatyti į paskirtą vietą.

Ant pirmojo išz svietiszkujų kunigų klebono pasiuncziau J. M. kun. Juozapą Gabszevyczė; ant kamendoriaus J. M. kun. Žementauskį.

J. M. Kun. Nagrodzkį, Marszalkai Komarui geidžiant, nusiuncziau į Raguvėlę.

Patarmė.

Buk szvelnus, meilus, kaip burkunėlis,
 Turėk eglelės kantrybę,
 Kvėpėk dorybėmis, kaip diemedėlis,
 Paimk sau žalczio gudrybę.

Dagilėlis.

Kankintiniai už lietuvių.

1. 23 d. gegužės mėn. 9 valandoje ryto Varnių pristovas, tame tarpe užvaduotojas Plungės pristavo, su žandarais ir urėdninkais atsibaladojo į Szlaveitų sodžių Darbėnų parakvijos, kame prie savo uoszvio gyveno garsus apylinkėje Palangos daktaras, **Vaineikis**; iszkrėtė namus ir, nieko neradęs, isz važiavo atgal; bet 12 valandoje nakties vėl sugrižo, daktarą Vaineikį sujėmė ir iszdangino į Sziaulius. Už ką ir dėlko, niekas nežino. Visa apylinkė gailistauja, nustojusi gero gydytojo ir tikro žmonių prieteliaus.

2. Pirmose dienosose geg. m. pasibaigė byla darbėniskųjų lietuvių. („T. Sargo“ skaitytojai žino apie juos.) Apkelbtas „Augszcziusis Isakymas“ (Wysoczajszėje Powielenije): **Petrulį** skaityti už nekaltą; **Gruzbarzdį** isz miestelio isodinti į cypę prie savo valszczius ant 14 dienų (pas aną užperniai buvo radę vieną „T. S.“; kvailai teisindamos, jis buvo bereikalo įkisęs p. Petrulį); **Czerskį** isz miestelio — į cypę ant 7 dienų prie savo valszczius (jį kratydami per apskundimą Jaszinskio, rado „Kalba kataliko su nekataliku“; kito už tokią kningelę nebutu baudę, bet Czerskis neseniai pagrižo carui tarnavęs ir prisiekęs, girdi, buvo buti isztikimu, tai yra — užmirszti savo vieros mokslą ir savo tėvų kalbą. Akyvas tas „Augszcziusis“ parėdymas! Kada prie augsztosios vyresnybės ir prie paties caro pludo deszintimis praszymai, idant teiktus sugražinti mums suturėtą priesz 36 metus spausdinimą lietuviszkų kningų, tai caras, rodės, nė negirdžias; o kad menki žemaitėliai, vos lig penkių suskaityti temokantjs, paskaitė nekaltas kningeles, tai apie tą dagirdo ir į cypę sukiszo. Juokai ne isz paties caro, bet isz vyriausybės, kuri ir žmones, ir carą balamutyja, su niekais galvą suka, o svarbiausius reikalus, į pastalį kiswa.

3. Vieną szventvakarį ėjo žmogelis, maiszelį pasisvėręs, pro **Pakapės** (ties Sziauliais) monopolį, kurį pakapiszkiai, it bitįs aulį, apgulę laikė; užė, butelius nusitvėrę, o po vidurį szokinėjo vienas, kurs, matyt, neturėjo už ką butelį nusitverti, dėlto rankoje turėjo kazokiszka bizuną ir pradēm

szaukinėjo maskoliszkus bauginimu žodžius: „pritakol“, „Sježa“ irk. Apsipratę su tuom kaimynai, neteikės nė žvilkerėti į tą baisų „nacelninką“, kuriuom, lengva dasiprotėti, buvo isz jų paczių iszrenktas starosta. Arielkos isztroszkęs, pons starosta veikiai pasergėjo svetimą žmogų ir tuojaus pradėjo graibytis apie maiszelį, kas ten yra. Žmogus akiesmirksnyje isznyko, o likusieji lengviai suprato, ką nesziojuos ir tarė: laimingos kelionės! Suprato ir starosta, Vincas Prakapas isz Vaiksznėgalėlio; bet jis netarė: laimingos kelionės! O, ne! jis tuojaus sugrobė dar du „isztroszkusiu“: Petrą Prakapą isz Giedrių sodžiaus ir Peliką Juozapavyczę isz Pakapės ir jemė vytis. Ant tuszcziu Tyrulių pelkių už miescziuoko nesunku buvo iszvysti skubinai keliaujantį ir jį priginti, o priginus sumusztį ir ant galvos iszpilti visas maskoliszkas baidyklas: „policija“, „protokol“ irtt. Iszvydo nabagas, jog ir Pakapėje, kaip ir kituose Lietuvos krasztuose, netruksta judoszių, policijos tarnų, kurie už arielkos laszą tikrą brolių parduotu ir savo rankomis bažnyčią iszardytu, bet-gi ligiai už tiek pat arielkos parduoda ir tuos, kuriems szuniszkai tarnauja. Ilgai negalvojęs, risza keleivis maknelką, isztraukia pakaiszą ant pragėrimo ir . . . po Kalendorių ant apsiszvietimo ir keliauja sau liusas.

4. **Pasziauszėje** toks pat „nacelninkas“ nuskriaudė kitą prekėją, iszplėszdamas už nenuvedimą į maskolių kinę už keletą rublių abrozdu, kuriais, kaip sako pasziausziszksiai, visą trobos galą nulipdė Dievui ant garbės, o sau ant patiekos. Veizėk, kokių tai nėra užmirusių sauzinių, jei gali džiaugtis vogtais daiktais ir vartoti prie pagarbinimo To, kurs butu pasakęs: nors tu ir visą trobą szventųjų paveikslais iszpuoszi, bet jeigu szirdyje artymo meilės neturėsi vis tiek cimbalas busi. O kas kaltas, kad tokie nedori žmonės į virszininkus pakliuva? Patįs vals czionįs: kam vagis ir arielkos vamzdžius iszrenka, o paskui anų neprižiuri? Antai starosta iszvogė isz magazino 200 czetverczijų grudu. Nieks nežinojo, kol neprisireikė atpilti. Apsiziurėkite, vals czionįs! Nedori perdėtiniai, girtuokliai padarys jums dar didesnę blėdę.

5. Isz Paprusio gauname dar vieną nepaprastai liudną pranesimą, kaip tai patis broliai žemaicziai kankina tuos, kuriems turėtu, jei nujėgtu, rankas bučiuoti. Sztai ką mums raszo isz Kulių, Telszių pav. Jusų laikrasztį — „Tėvynės Sargą“ skaitau ir džiaugiuos: tiek ten visokių žinių ir szejp jau skaitymu! Nekartą nuo szirdies atsiduk-sėju, pamislyjęs: dėl ko tai musiszkiei ano nepažįsta, nors nėra žmogaus, kurs du-tris syk per metus nenuvažiuotu į Klaipėdą. Retą žemaitį užrubežis traukia laisve pasiskaitymo lietuviszkų laikraszczių; daugumas tankiai su visai mažais reikalais važiuoja vien dėl atsigėrimo skanių prusų gėrimų: visokių gatunkų arielkos, likerų, punszų, arakų ir tt., o apsiszviesti nors truputelį laisvoje karalystėje maž kam teateina į galvą. Tiesa, ir namie esantiems dabar prekėjai pristato, bet cze dar liudniaus atsitinka: namo parnesztus daug daugiaus skaitytu, kad ne gauja beslėpyczių - judoszių iszdavikų, kurie už rublį, patį Dievą parduotu. Artie rubežiaus, kur kitados kontrabandą užsiimdavo kiekvienas sveikas vyriszkas, ypacz nesziojimu arielkos, iszaugo gatunkas žmonių drąsių, suktų, gudrių, bet ir be jokios saužinės. Cze jis laužys galvą, kaip apgauti maskolių sargybą, vietiną policiją; cze jis atsigrėžęs jiems patiems tarnaus, iszduodamas savo draugus, su kuriais isz vieno bakius neszė. Baisus tai žmonės! Nuo jų, kaipo nuo sąsiedų, nepasislėpsi, ir per tai nékuomet negali ramus buti: cze jis su tavimi prieteliaujas, cze tą patį vakarą librikus atveda. Jų pataisyti galėtu negut tik galvą nusukant. Ir verta butu teip daryti, kad nebutumem krikszczionimis, kuriems Kristus įsako laiminti savo persekiotojus, nes nežino, ką darą. Tuls piktadėjas paskui ir gailis brolių įvėlės. „T. Sarge“ radau paminavotą isztrėmimą į Maskoliją ukininko Grigalauskie. Priduriu dėlto cze, per ką ta nelaimė atsitiko. Artymu **Grigalauskie** kaimynu buvo tuls bobilis **Valadka**, kurs, budamas geruoju, isz vieno su anuo gyveno ir tankiai pasipelnė. Bet sztai kipszas netikėtai apsėdo: iszduok savo sėbrą, iszduok! ir paklausė velnio tarnas, ir nuėjo prie Plungės libriko, persirėdė jų drabužiais ir atvedė ant tos vietos, kur kningų pakiai buvo. Grigalauskie vaikai gražiai jį pažinę buryje

maskolių. Dabar, kaip Kainas, užmuszęs savo brolių, slapstos po visus paszalius, bijodamas, kad jo paties neužmusztu. O, ne! nebijokis: nieks tavęs su mietu nemusz! Tavę užmusz pati tavo saužinė, kad matysi paliktą moteriszkę su mažais ir griuvanczią ukę kankintinio! Bet ir numiręs atrasi sau Judosziaus draugystę ir lygų paniekinimą.

5. Pradžioje gegužės vėl panasziai nutiko. Žvizdryš isz Mostaiczių sodos vežė szuntakiais keletą pūdų visokių moksliszkių kningelių; maldakningių mažai teturėjo. Kada jau laimingai nukeliavo 4 myles nuo sargybos ir liuosiai atsiputė, staigiai iszgirde szuvi ir užstojanczius kelia liubrikus. Tie jau žinojo, kas ir ką veža; nieko ne klausdami, liepė grįžti į Gargždų tamožnę. Žvizdryš žmogus neturtingas, vos keletą deszimtinų žemės turis. Prakiszo tavorą, arklį, vežimą, paliko paczią su mažais; o per ką? Per Juszką isz Mižuikų. Juszka — tai nuo senų laikų žinomas vagis, galvažudis, kontrabandierius. Priesz dvidezimtį metų bėgunas nuo kariumenės, bėgunas isz katargos, bėgunas isz savo gimtinės vietos, apkeitęs ir savo pavardę: isz Gedvilo — Juszka. Per visą amžių gyvena isz vagystės, kontrabandos ir iszdavystės. Isz pradžios policija aną persekiojo, bet kad vieną sykį jei iszsispaviedojo, paliovė, priraszė prie valseziaus ir dabar turi sau szpiegą. Kad butu cze Amerika ir Linczo įstatymas, pirmąjį pakarti Juszką reiktu, nes nepakorus apylinkė neturės atilsio. Už Žvizdrį Juszka gavo nuo maskolių 20 rublių. Ką Valadka gavo už Grigalauski, nēr žinios; sako tik rublio! Žvizdryš sėdi kalinyje.

Eilėje Judoszių-pardavėju butinai reikia padėti ukininką Kvekszą isz Jurjonų. Tas apsileidės ukininkas, lig isznackzių gundrinėdamas po Gargždus, viską žino ir grįždamas pardavinėja tuos, kurie ką nors su savimi vežas. Neseniai jis iszdavė Strauko Pranciszki su seserim, kuriuos žydai buvo įpraszę pavežėti truputį silkų. Prakiszo arklį ir vežimą, užmokėjo sztrapa, o Kvekszas už tą tegavo 3 rublius. Stebuklai, kaip tie Judosziai nepaspringsta, vartodami teip uždirbtus piningus! —

Anais metais starosta Cz. isz K. pardavė Stravinskį senelį, kurs gavo 1½ metų kalėjimo. Pasakoja dar apie kokį ten Meszkauskį — maskolių vaikį, bet to asz nežinau. Turint tiek judoszių, sunku, padaryti ką nors gero. Paprusėje V. Jezų greičiau nukryžiaivotu, neg žydai. Geriejie! taisykite prastuosius, peikkite juos, paniekinkite, nesusidėkite kelionėje, nepriimkite į savo namus, neduokite jiems darbo. Tegu jauczia, jog yra visų apleisti, bene pasitaisys, bene pabugs tokios koronės ir kiti, kurie nei Dievo teisybės nebebijo, kurie už grasį saužinę ir szlovę parduoda. Judosziai! Kad imsite nuo maskolių rublių už judoszystę, vis atminkite, jog jemate nusipirkimui sau kilpos, ant kurios ilgainiui vis-gi pasikarsite....

*

*

*

Kaip kyla nuo sziaurės juodos viesulai,
 Tyli prisijungia prie jų judoszystė;
 Ir grudus, ką sėja laikai ir darbai,
 Troszkina piktybė žmonių ir paikystė....
 Ak! kas tą nelaimę ant tėviszkės griauņa;
 Kas tukstanczius viesulų kelia szaltų?
 Kas jausmą krutinėje griaūžia dar jaunų?

Tylėk szendien, mužą — įkvėpk dėl kitų....

Margalis.

Isztremtojo rasztai isz Spasko.

(G a l a s.)

1879 m. lapkr. 20 d.

Mieliausis Palinksmintojau!

Vakar priėmiau nuog Jo Mylistos gromatą sunkią, niekuom nepažeistą. Dėkavoju už rupestingą atminimą ir meilingą palinksminimą! Nors nuo pradžios iszginimo atsidaviau ant Dievo valios ir visomis keturiomis įsikabinęs laikaus prie jos ir nemenu valandos siubavimo, vienok miela yra, džiaugias szirdis ir stangiaus pasitvirtina kantrybėje, jei kas meilingais žodžiais, isz geros szirdies primena ir pakursto prie jos; teip kaip ugnis: tykiai degdama,

pelenojas ir pradeda blegti, o pajudinta, atsigauna ir smagiaus žiburuoja. Lygiai destis su gyvenimu: terp bėdų ir nemalonumų, pažeminimų ir paniekinimų, nepasivedimų ir apsunkinimų, kasdien po vieną ir kruvomis biranczių, teip apsidulka ir apsisunkina, jog vos tik kibirkszcziuoja. Pasitkęs su žadinanczia priežastimi, pasipurtina, dulkės nulaksto, ir smagiau pradeda tvaskėti. Kaip mums meilus tokie pažadinimai, retas supranta; užtatai neiszmanome, kaip tokiems ir padėkavoti.

Isz Jo raszto matau, jog pas mus tol geriaus szimet vedės ukininkams. Vasara gal pasakyt, buvo gražiausi, viso į miera, gražiai suvalė, sausai iszkulė, su laima vienok nesigiria. Vietiniems-duonos ikvaliai. Javai pabrango, tai matyties, jog szalimis daug yra reikalaujanczių.

Esu sveikas isz Dievo mylistos, sotus ir nenuogas, turiu gyvenimą gerą, ant dviejų gal ir perdidelį, nes susideda isz keturių kambarių, ant antrų gyvenimų, atvangus, sausas; vasarą — smagu; žiemą tik szaltoka; vienas tik kambarys sziltas ir tame kiutime; prie to nebrangu: už penkius rublius ir pusę ant mėnesio su patarnavimu, ant mūsų malkų. Vis tai butu gerai, butumem labai kantanti, jei nemaiszytus nevigados: ant virszaus neturime kuknios; apaczioje nenorime įsitaisyti dėl brangumo malkų ir dėl menko virimo. Verdant ten, ukininkas be skrupulo daljtus, ko datyrėm per vasarą: mums iszėjo keli vežimai, o jam nė vieno; per tai szutinam savo pecziuke vieną valgymą; butu gana ir tos, jei butu gera, bet tankiai pamestas puodelis iszbėga ir iszdžiūsta arba susvyla. Isz pradžios sandėme isz szalies ir buvo gerai per nekuri laiką, bet jog atsitiko girtuoklė, kuri pradėjo gerti, metė visa ir valkiojos po miestą ir ką pagavo iszsineszė, priversti buvome iszvartyti. Dabar turime vietinę; ta merga jauna, namuose viena prie tėvo naszlio su keletu vaikų, tankiai nesuskumba, tankiai pritingsta, tankiai palaksto, o mes kencziam ir kencziam, ir nėra rodos. Galėtumem persikelti, bet jog ir kiti dejuoja, tai ir nenoromis tupim ant vietos. Prie Bužinskių buvo geriausiai, ant jų stalo nieks nerupėjo; jiems persineszus, viskas nutruko. Terp maskolių sunku tokius rasti; reikia su jų budais, suvisum prieszingais mūsų,

sutikti. Isz to gali suprasti, kaip daug prie kitų bēdų toks gyvenimas nepakājija. Jauni patīs apsirupina ir pabēgioja, o mums viskas sunkiausiai apseina. Dabar bloga, o kasdien dar blogesnio laukiame. Prie to visi mes nors lipsznus ir nukankinti, policija kasdien po du sykiu lanko ir abu sykiu turim pasiraszyti, jog tebesam.

Pasiskundēs ant to, baigiu. Sveikinu namiszkius ir visus pažīstamus. Tegu Dievas jumis savo mylistoj užlaiko!

Anupras Žemaitis.

1882 m. karvelio 21 d.

Mieliausis Geradėjau!

Siuncziu „Kalakutą“

Tegu kuknioj' kepa, szuta.*)

Pavalgēs kalakutienos, tiktai savo primink, jog ir Josvainių Pesztuks valgyti nori. Gal paskalsino Dievas: atradēs laiką be didelio skubinimos, atsiųsk ir jam duonos kasdieninēs.

Vilkau lig sziol, laukdamas su kitais, kokios tai mylistos . . . Bet jog sztyla, nē sznipszt negirdētis tai, musēt, ant vietos reiks dar kankinties, užtatai pasirupināu ir apie ateinantį. Daug musiszkių baisiai nuobodauja, nekurie serga ir džiūsta, o vienas dasižinojēs, jog ant paduoto praszymo atsakē, teip susirupino, jog už kelių dienų numirē; palaidojom ant paczių Velykų. Nedaug jau musų bēra, 10 kunigų ir keli bajorai, o būvo artie 50; vis palengvo iszsprudinėjo; vieni ant kapų, kiti ing syietą.

Dėku Dievui, jau ir mes sulaukēm pavasario. Žiema lig paczių Velykų be atmainos iszstovėjo. Nuo Velykų iszgiedrėjo, truputį, apszilo ir be lytaus nuvarē. Žolē po mažam lyteliui praded žaliuoti, medžiai dar neiszsprogo; žmonēs po laukus jau kruta. Velykas perleidēm sveikai, bet nelinksmi: laidotuvēs neleidē. Turėjom „Szventītą“: Musų parakvijonē, Bužinskienē, žemaitē, aprupino: iszkepē pyragų, atvežē szinką, sviesto, surio, raudonų kiauszinių, o namie pataisēm jauzcio kepsnį ir verszieną ir, visą sudėjē, paszventinome, ir turėjome valgymo . . . ant dviejų nedėlių.

*) Szitas eiles, neva tai sakmē, apleidžiame, nes yra prastesnēs už kitas. Prasmē butu szejp jau, kad forma butu atsakanti. *Red.*

Žiemą perbridę, esam smagesni; vasarą visad liauniau, galime ant gryo oro pavaikszčiti. Aplinkui nėra jokio miszkelio, kur galėtumėm pasitrainioti; yra tiktai sodas vieno perkmainio, patogiai apžiurėtas, dėl visų atviras: ten kanceis pakiutinėjam. Szįmet turim ir namie sodelį; bus gerai ir jame pavėsyje palindėti.

Sveikinu Tavę ir visus namiszkius. Duok jums, Dieve, sveikatą ir gerą pagyvenimą! Patikęs kur pažįstamus, pasveikink nuo manęs, pasakyk, jog esu gyvas ir sveikas. Tegu Dievas visus užlaiko savo mylistoje! To visiems geidžia

Josvainių Pesztukas.

Tegu bus pagarbintas Jezus Kristus!

Mieliausias Geradėjau!

Szendien trecią sykį apturėjau gromatą su klausimu, ar daėjo pasiuntimas 100 rub.? Ant to jau ketvirtą sykį atsakau, jog 12 d. gegužės mėn. cielybėje isz pacztos prijėmiau. Nežinau, kas tai destis, jog teip mano rasztai nelaimingai žuna. Dovanok, jog ne isz mano kaltybės rupinies ir varginies. Ir man gailu: ciela menažerija pražuvo. Siuncziau: „Visztą, Antį, Gaidį ir Žąsiną“ ir tai vis sunyko. „Kalakutui“ tiktai nusidavė nubėgti. Užtatai metu paukszčių rėdą; siuncziu „Vilką ir Lapę“; tie vikresni; kad kas užpultu kelionėje, atsiginis.

Vilkas ir Lapė.

Vilks ir Lapė kur tai vyko.

Netikėtai susitiko.

Ant takelio pagal upę

Mato, žąsų kruva tupi.

— Brolau, greitai eime:

Dievs mums davė laimę! —

Vilks nuo upės tuoj užbėgo...

Žąsų pulkas szok' isz miego.

Lapė puola, gaudo, smaugia

Ir ing kruvą deda drauge.

Vilks prie upės dyks stovėjo;

Ant delybų paskubėjo

Ir pribėgęs teip dalina:

Sau dvi, lapei vieną.

Lapė pyko, draskės, lojo,

Jog daugesniai procevojo,

O mažesnę dalį gavo.

Verké griaudžiai, jog apgavo.

— Kuma! — tarė vilks: tylėk!

Duok pakaju! zgađą mylėk!

Be krividos teip apseina,

Kas tur sylą dvainą,

Tam pripuola dvieja tiek

Tau, mažesnei, pusė liek'! —

Tai iszgirdus, Lapė sztylu

Jemus savo, bėgt pakilo. —

Nuog praėjusio jauno turim aiszkia pagada; karszcziai dideli, lytaus nei laszo. Rugiai, kurie buvo ant pjuties, tų, nors pasmulko grudai, bet visuomet gali skaityties . . . (Rasztas be galo. R.)

1882 m. rugsėjo 5 d.

Tegu bus pagarbintas Jezus Kristus!

Mieliausias Geradėjau!

Siuncziu Taujen „Kapus“, mūsų įtaisytus Tunkoje, ant kurių daug musiszkių gul ir mes tikėjomies jų draugystėje palikti, bet kiteip Apveizdos pataikinti. Szendien liko tiktai atminimas. Kas žin, kur atsigulsime? Ten buvo savi, o dabar gal iszpuls ir terp svetimų. Priduriau prie jų*) eiles, kurias, kad nubodės, perskaityk. Jei pamėgsi, tai ir daugiau atsiūsiu. Nejieszkok jose mandrybės, nes tokiam' kausze netur ji lizdo; gerai butu, kad nors mažutėlis mokslėlis atsirastu, o jei ir to nėra, tegu jo kampe gul, vietoj laužo.

Isz Dievo mylistos sveikas esu, bet koja mano vis blogai žiuri, ant kožno žingsnio prisimina, jog nenoromis tarnauja ir pasalomis basnoja. Duok, Dieve, geresnę!

Oras be atmainos traukias. Turėjom truputį lytaus, bet jo drėgnumas ne ilgai tvėrė: po kelių dienų ir žymės nėra. Jaunas iszgiedrėjo: reik tikėties, jog ir szis mėnuo bus sausas. Viltis mūsų silpsta. Saulė dėl mūsų po debesis braido. Sakinėja, jog sziamė mėnesyje iszsipagadys; jei neiszsipildys, tai ir laukimas mūsų žuva.

Kasdieninės duonos turiu lig 27 dienos bėganezio mėnesio. Praszau paskirt ant mano dalies; piningų nesiųst, tiktai duot žinią, kiek ir ant kokios intencijos, o asz, pabaigęs savo, toliau varysiu.

Sveikinu ir Tavo namiszkius; kloniojuos visiems ir geriems žmonėms. Tegu Dievas užlaiko jus savo mylistoje!

*) Tai yra prie iszspaiszyto Tunkos kapų paveikslėlio. R.

Tunkos Kapai.

Sztai mus namai! Czion gulėsme

Ir po vargų pasilsėsme,

Kam kaleina pirma?

Jauni pirsztais rodo:

Kano galva szirma,

Tam gyvent nubodo,

Tam kaleina pirma.

Bet nemato rankos, kuri

Jaunus, senus valdžioj turi.

Szendie anksti mirė,

Kuris vakar gimė,

Kas ant jo datyrė,

Jogiai turi žymę:

Kodėl szendie mirė?

Jauns Valdonas, pilnas turtų,

Kožną spaudžia, tąso, purto;

Vakar szokinėjo —

Szendie kankin liga;

Kas tikėt galėjo —

Smertinai užmigo...

Vakar szokinėjo! . . .

Kas ten kosa? Kas ten kriuna?

Senis vargszas džiust ant kuno.

Szimtą metų turi,

Penkesdeszimt džiuva,

Velka vargų burį,

Apsupts bėdų kruva,

Gyvs! Tiek metų turi!

Placziass žemes, giliass mares

Perbėg' vadov's, vedė kares.

Grižt ing savo szalį,

Czionai smertį randa.

Kur? Mažam' upelyj'

Netyezioms paskenda.

Namie! Savo szalyj'!

Kapai visą žemę kloja

Ir su žmogum kartu stoja.

Kam pirmiausiai teko

Juose atsigulti?

Abliui, Kains sako,

Kuri žad užkulti.

Jam pirmiausiai teko.

Per jį žemė atsivėrė,

Isz jo rankų kraują gėrė.

Liko tuom paszvēsta,

Nestoj' nekad gerti,

Jam per amžius skęsta,

Negal užsiverti,

Nes krauju paszvēsta.

Norint žmonės smerties bijo

Smertis vienok visur vija.

Iszbėgt nieks negali:

Seną, mažą, jauną,

Namie, kitoj' szalyj

Pavej' ir sugauna.

Iszbėgt nieks negali!

Nėra ginklo priesz jos nagus:

Kožną seka, įsisequs.

Norint verkia, rauda,

Vienus plėszo, duria,

Kitus skando, szaudo,

Tretiems ugnį kuria,

Norint verkią rauda

Ir per savę, ir per kitus

Merdin', žmones pasiritus.

Saujen smertį algi

Daugal užsigėrė,

Daugal užsivalgė,

Ibitkuose prigėrė . . .

Saujen smertį algi!

Nor apginti, ratavoti

Terpu smerties, žmonių stoti

Daktars ir aptieka,

Abu susitarę,

Jemė ing apieka.
 Szalin smertį varė
 Daktars ir aptieka.
 Su pagalba greitai bėga,
 Dieną, naktį neužmiega,
 Vienok isz paszonės,
 Kaipo vėjas lapus,
 Teipo smertis žmones
 Gaudo, kemsz' ing kapus,
 Vienok isz paszonės.
 Nusigando ir netikiai,
 Jemė garbint Dievą tykiai.
 Lig sziol nepažino,
 Kad iszvydo ranką,
 Kuri kas adyna
 Smaugia, žnyba, renka, —
 Dievą tad pažino.
 Netikėjo, jog, kad gimė,
 Jau turėjo smerties žymę.
 Tyloms paskui žengė,
 Ar tai darbą dirbo,
 Namus, turtus rengė,
 Ar tai krovė skarbą, —
 Tyloms paskui žengė,
 Paskui kulnis kožno slenka,
 Neapleidžia didžio, menko.
 Niekam nesirodo,
 Juokias isz puikybės,
 Bara, szyksztą, godų,
 Szidyj' isz didybės . . .
 Niekad nesirodo.
 Žmonės kreivai eit paprato
 Keliu griekų ir necnatų.
 Juose giliai brenda,
 Juose auga, sensta,
 Juose sylos genda,
 Juose visad skensta, —
 Juose smertį randa.
 Vidur griekų nerup pekla,

Kuri ing ją trauk už kaklo.
 Smertis ją minėjo,
 Amžių mūką statė;
 Tyczia negirdėjo,
 Tyczioms jos nematė . . .
 Smertis vis minėjo.
 Jau apsiausta žemė kapais,
 Kaip apsunkīts miszkas lapais.
 Amžiai susitare,
 Dieną, naktį hurmu
 Žmones ing juos varė,
 Stumė, grudo szturmu,
 Amžiai susitare.
 Ir ant kalvų, ir ant kalnų
 Nėra vietų, nuog jų valnų.
 Visu paszaukimų,
 Kunigaikszczyų, ponų,
 Vergų isz gimimo,
 Kupezių ir valdonų —
 Visu paszaukimų.
 Czion susėjo Pons su vergu:
 Vienas turtų, kitas vargų
 Lygią dalį turi —
 Žemės kąsnį kietą;
 Nepažįsi buryj'
 Kam geresnė vieta, —
 Lygią dalį turi.
 Gul pakajuj visi kartu,
 Kaipo broliai, už tų vartų
 Tikrą meilę rado,
 Kurios neturėjo;
 Neczirp', nesibado,
 Kits kito gailėjo.
 Czionai meilę rado.
 " " "
 Bloga būti ant szio svieto:
 Sunki naszta, pluta kietą.
 Kožnas nori but urėdu,
 Kunigaikszczyiu ir Valdonu;

Ant mažiuczių užsisėda,
Bado visi juos isz szonų.

Tik ant kapų susitaiko:
Vis iszduksta, iszsinaiko.
Neatskirti jokio seno,
Nebejieszko vyresnybės,
Nei per ežę pereit gina,
Nei gobėjas ant didybės.

Kokiu budu kad susėjo,
Tykiai zgadoj' sznibždinėjo:
Ne viens kaulas priesz patapą
Ing tą szalį gal atnesztas,
Užsilaikęs ant mus kapų —
Yra dėstių brangus rasztas.

Daugel amžių svietku buvo —
Turi žinių didžią kruvą.
Gal be galo sakinėti,
Kaipo tanczeis jie gyveno;
Miela budus jų girdėti
Kokiuos' augo ir paseno.

Pons atskirtas sklepe muro,
Užsidaręs, gul už durų
Perdaugamžių kaip tai stojos,
Viskas griuva ir suira.
Žemę aria jau artojas;
Javai auga, grudai bira.

Kaulai liko iszbarstyti
Ir ant virszaus iszžastyti,
Pasiteko vidur kitų,
Kurie buvo ten kavoti.
Teip pat staibių iszvarstytu
Ir po vieną isznesziotų

Dienas, naktis teip gulėjo,
Tai tylėjo, tai sznibždėjo.
Vieną kartą kaulas Pono,
Kad iszvydo kitą arti,
Kurs gulėjo pagal szoną,
Teikės anam žodį tarti.

Ko mes tylim, miels susiedai,
Gal tu esi brolis, dėdė?

Galim meiliai pakalbėti,
Kuomi esam, kalba rodo.
Szimtus metų vis tylėti
Didei manei nusibodo

Tavę radęs draugą mielą —
Tu patieka mano ciela.

Ką tik turiu, tau iszversiu,
Kaip gyvenau, iszguldysiu,
Žodį teisų tikrai tarsiu,
Tuomi tavę pradžiugdysiu.

Nelab toli dvaras buvo,

Mažu, lig sziol jau sužuvo.

Tveria, dirba ta kaleina,
Gema, auga, mirszta, puva:
Kožną dieną stoj atmaina, —
Szendie rengia, rytoj' griuva.

Metų szimtai tris susėjo,

Kad ing sklepa manę dėjo.

Vakarykszczia, rodos, diena:
Keliu szendie, kaip isz miego.
Matau savę — kaulą vieną;
Nepajutau, kaip prabėgo.

Kur yr galva, rankos, kojos?

Kas su kunu visu stojos?

Mano sklepas, bagots grabas,
Kurs sidabro apvilks blėta
Ir isz aukso tos azdabos?
Rodyk manei nors jų vietą!

Viens tik kaulas! Kur yr kiti?

Negut yra iszblaszkyti . . .

Gal tu, mano miels susiede,
Esi tėvu, asz tau sunum?
Butu miela gulėt rėde,
Nors be duszios ir be kuno, —

Ant to draugas jam atsako:

Manei vieta ta pateko —

Atvilks lygiai tokiu budu,

Kaipo tujen, miels susiede.

Pasižįsya toliaus mudu.

Žinok, jog ne tėvs, ne dėde.*)

K. Anupras, Josvainių Pesztukas.

1883 m. kovos 21 d.

Tegu bus pagarbintas Jezus Kristus!

Mieliausias Geradėjau!

Dėdelis, Josvainių Pesztukas ir Žemaitis gyvas, kruta ir raszo. Isz Dievo mylistos sveikas: kojos, persigandusios, kad neizmescziau ant szalczio, tikiai gludi ir nesipriklyja, užtatai užsipelnė paszenavonę: užsilaikau viduje, niekur nevaikszcioju. Ir vyresnybė pataikauna: ar tai, jog žilas, ar tai, jog kadais sirgau, penimus atsiunczia ing namus. Kai vietini pavadina „barinu“, padumoju, kad ir „pons“. Ir užtikro: turiu gana laiko ant maldos; už visus pasimeldęs, atsigeriu sriuobalo, dar su cukrum, ir kaip noriu: su „prikladu“, su „pikuska“ su „pridumka“, su „pri-gliadka;“ pavalgau barszczių arba koszės ir pamiegu, kiek panoriu. O liekamą laiką apvercziu ant skaitymo, ant kokio tokio gmyrimo ir ant pasznesiesio su senu savo draugu. Jis kluzas; teip vedu tylomis sztavaruojam: jis klauso, asz tyliu. Kanczeis susibaram, bet vis tylomis. Jis jaunystėje mėgo su szaudykle paszmiksztinėti, o asz ilgesniai sėdėjau ir ilgai klupėti galėjau; dabar, erzindamas manę, klupo per visas maldas, o asz, erzindamas jį, vaik-sztinėju. Isz to ir nesantaika. Bet Tamoszius gadyja mumis. Kaipo mozurs, dideliai smagus nuo pat anksto ryto, lik vakaro, o karczeis ir naktį visu balsu gieda. Giesmė jo sudėta isz žiovovimo su visomis atmainomis, kuriomis, kaip teatre, bovyja. Matai, kad ant svieto kiti kasztyjas ant iszmislų ir zobovų; mes trise turime to ikvaliai.

*) Matyt, daugiau buvo, bet nebeperraszyta. R.

Prie linksmybės turime ir bėdų: gaspadinė pardavė namus, reikia kraustyti; apsibuvusiems buvo gerai; dabar kasžin, kur gausime kvaterą. Pasigyrus savo gyvenimu reikia pasakyti, ko noriu: ant Velykų baigiu duoną; norėčiau, kad ing mano aruodą vėl atidėtumi kokią nors. Dabar kelias blogas; kol pasigerins, tegu ten paguli. Teiksysis tiktai duot man žinią apie papildymą mano praszymo. Neapleisk manęs, nes busiu naszlaitis, tikrai nuskurdęs.

Esu didei nuliudės; mano pupilius, prietelius ir geradėjas, Teofilius Jucevyczė, po nabaszinkui Zastarskiui atjieszkojęs Siberijoje, tankiai linksmindamas lankė manę; dabar nuo kelių mėnesių neturiu nėjokios žinios apie jį, ar sunkiai serga, ar mirė. Priesz Kalėdas rasziau juokodamas:

Teofiliau kelk: jau iszauszo!
 Kuogreicziausiai bėg prie Mauszo,
 Jimk arielkos visą kvortą!
 Sztai piningai — duodu ortą.
 Turi sveczią gerą, mielą,
 Kurs ateiti nesivėluoj?
 Nuo pat anksto pauliosim,
 Paskui gardžiai pamiegosim!

Niekas nemaczyja — neparaginau. Nesulaukęs atraszo, rasziau pas jo susiedą, Utenos kleboną, bet ir tas nieko neatsakė. Dabar tylėdamas rupinuos, kas su juomi destis.

Garbė Dievui! jau sulaukėm pusiaugavėnio. Ir mes gavime, bet nesunkiai: valgom su pienu Deficiente dispensatore, senectutis causa dispensamus se, sed quam valet, DEus scit. Terp vietinių mūsų pasninkas žemai stovi. Jie, pasisparde per „maslenicą“, užgavi stangiausiai: pirmą nedėlią nieko neverda, perbuna ant szaltų valgymų; per visą gavėnę nevalgo žuvies, o daug ir cukraus saugos; jo vietoje priimtas yra medus. O kiti negeria ir arbatos, czystai vieną vandenį karsztą su medum. Kaip apseina didžionis, nežinau; bet prasti stangiai užsilaiko.

Skaicziau gazetoje, jog turėsite jauną Vyskupą, Pralotą Paliulį, o seniui duoda Kelezių vyskupiją ir ten bus dijecezaliszku. Rodos, jog isz tos atmainos nelabai

žemaicziai džiaugsys*) Vilniuje bus Gryneveckis, o Magyliave — Gintautas. Varszuvos Arcyvykupas Felinskis ir Vilniaus Vyskupas Krasiniskis paliko tituliariszkais.

Nežinau, ką beveikia mano broliai: vienas senis, kitas aklas; gal ką žinai apie juos, daneszki man; malonu pasimylėt, nors žinia nuoszaliai ateina: jei gerai, pasidžiaugt, jei blogai, nuliust ir pasimelst. Daug jie dėl manęs darbavo; sunki naszta mano sprandą spaudžia; atminęs jų negales, apsiverkiu.

Du kalnu turime priesz savę: santaiką su Rymu ir koronaciją; abudu iszbrinke; ką jie pagimdys, laukiame.

Sveikinu pirmiausiai Tavę su namiszkais ir visus pažįstamus. Tegu jums Dievas užlaiko sveikatoj' ir savo mylistoj. Per Vieszpatį mūsų Jezų Kristų

K. Auupras Dėdelis.

1883 m. liepos 17 d.

Tegu bus pagarbintas Jezus Kristus!

Mieliausias Geradėjau!

Praėjusią gromatą pradėjau nuog suszukimo: „Mater dolorosa“ (!**) jog papuolom po nelaimingu žerebiu prakeikimo: iszmesti palikom netiktai isz draugystės žmonių, bet pastatė žemesniai už visokią eilą piktadėjų. Tiems nors viltis paliko, o mums nulla redemptio. Už ką? Maskvos Gazeta apreiszké, kuri ir ten tur but žinoma.

Po mėnesio, kad nuo Jo Mylistos nesulaukiau atsakymo ant praszymo, idant atsiųstumi isz uždirbtų ant kasdieninės duonos priesz Naujus Metus užlaikytą 100 rub., szendie su rėksmu raszau, jog ir rasztai mūsų papuolė ant nelaimingo kelio, kad ir retai iszsiuncziant negal dabėgti ing pažymėtą vietą, nes to ne neatsakymas, nei kita yra priezasties, kaip tiktai neapturėjimas jų. Isznaujo tada praszau, idant minėtą skaitlių teiktumis atsiųst. O jog baigiu ir giesmę, jei isztenka, kokias norint turėtumi

*) Apsiriko pranaszas: isz J. M. Vyskupo Paliulio netik Žemaitija, bet visi katalikai dziaugias. Red.

**) To raszto, kaip ir daugalio kitų, nėra. Red.

apieras, t. y. skaitytines ar giedotines, atidėk ant ateinanties ir užlaikyk pas savę, idant, pabaigęs praėjusias, turėčiau priruosztas naujas. Prie tos progos prijungk ir praneszk, kiek paskyrei ir jų intenciją.

Esu isz Dievo mylistos sveikas; nuliudimą pabaigiau ir vėl, kaip užgerą, traukiu jungą. Pagada pas musų su kaitra: pavėsyj prakaituojam. Rūgputis baigias, bet ne visur girias užderėjimu; gal ir vasarojus, kaip perniai, sudžius. Daugesnio, dovanok, neturiu, ką raszyti. Jų liوسي daugiau žinot.

Sveikinu pirmiausiai Tavę ir visus pažįstamus. Gal girdėjei, ką beveikia Tadeuszas. Prie atsitikimo pasveikink nuo manęs. Bukite sveiki; tegu Dievas visus užlaiko savo mylistoj!

Nelaimingas Dėdelis Anupras.

I l u k s z t o j e, 1884 m. sausio 24 d.

Tegu bus pagarbintas Jezus Kristus!

Dėku Dievui, dėku Tau —

Asz Iluksztoj' sėdžiu sau.

Meiliai prijemė. — Dėku jiems,

Ką storijos, visiems tiems!

Po daug klapatų ir vargų, iszvažiavęs isz Spasko 16 dienoj bėganczio mėnesio, pavieszėjęs Dinaburge tris dienas, pribuvau į Iluksztą 23 d. ant paczių pietų, kur, užėdęs kilbasų su kopustais, isz Dievo mylistos laimingai pribuvęs, sveikas gyvenu. Pavargau ir prisirupinau kelionėj vienaitiniai, jog nesylingas ir vienas be draugo. Kur skubinas ir greit bėgioja, senoms kojoms sunku buvo paspėti, o labjausiai įsiristi ing vagoną. Tai atlikęs, paskui snaudžiau; be pažįstamų kito darbo neturėjau. Kelionė kasztavo su daiktais, kurie svėrė 4 pūdus, į 40 rub. Nutrotą turėjau: pavogė milo szmotą pridengimui koju ir lenkiszką maldų kningą, o tai tie, kurie padėjo gabenti ing vagoną daiktus. Menkai ir to pasinauduos: milas senas — isz to sziokia-tokia nauda; bet kninga ant niekų, o man tos labjausiai gailu.

Orą turėjau neszaltą, vagonai apszildyti — tas nevargino. Gerai ir greitai važinėt gelžiniu keliu, bet daug nevigadų

nuobodungum daro; nieko naujo toj' kelionėj užtėmyt negal; snaudimas — visa paguoda.

Džiaugiuos parsigabenęs ing artimesnę szalį ir terp savųj; bet su jumis nežinau, begu galėsiu pasimatyt; sako, vietinė valdžia neiszduodanti paliudijimų, o be tų negal pasijudinti isz vietos; reiktu visiems klonioties ir tai gal nemaczytu. Pažiūrėsime, kas tolesniai dėsys, mažu atlyž suspaudimai.

Neturiu žinios, ar ant mano dalies paskyrei obligų; jau trisdeszintis atlaikiau ant Jo intencijos ir tolesniai trauksiu. Dėl ramumo, radęs laiką, praneszk apie tai.

Dėku Dievui, jog iszsirengiau, laimingai ir sveiks pribuvau. Bažnyčia graži ir gyvenimas, kaip dėl manęs, puikus. Rodos, ir tolesniai nerasiu papeikimo. Klebonas draugystę labai giria. Tikiuos, jog ir man prie didesnės pažinties pamėgs. Atsižinojęs geresniai apie vietinę, paskui placziaus paraszysiu; dabar, neturėdamas daugiau ką priduoti, baigiu ant to. Sveikinu visus pažįstamus. Tegu jus Dievas palaimina visuose apspėjimuose ir užlaiko savo mylistoj; to geidžiu szirdingai.

K. Anupras.*)

Viena pavasario diena.

(Toliaus. Veiz. № 5).

Kalneliai, slėnjs — vieta, tikrai reta!

Nėra ko girties: yr' kalnai ant svieto . . .

Czionai-gi duobės visokios; gi kitos,

It blėtos leika, teip gražiai apskritos.

Vietom's siduoklis, o vietomis uola

Iszkisza nosį ir baltuoj' isztošo.

*) P. S. Su sziuom rasztu isz Iluksztos baigias korespondencija nelaimingo buvusiojo Ariogalos Klebono kunigo Anupro Jasaiczio su Josvainiu klebonu Konauninku Samuelium Paszkevydze, nes ir kun. Jasaitis veikia pasimirė, vos tik atsigavęs gimtiniu kvapu, kurio teip troszko ir ilgėjos. Mirė 1884 m. ten pat Iluksztoje, Kursze, tėvynės neparegėjęs; nedaugaliu pergyveno ir kon. Paszkevyczė.

Daugalio rasztų į kun. Paszk. truksta, ir nėra vilties berasti. Mažumą rasztų į brolių ir seserį, surinkome ir sekancziuos N N paduosime.

Cze du kalneliu, buk dvi szieno kaugi,
 Viena ir antra sudėta podrauge.
 Cze ant kalnelio, o kitur duobėje
 Alksnių baltųjų veislė užsisėjo;
 Anuos, kaip vagis, dažnoj' dar vietoje
 Girti apyniai viseip supainiojo.

Manei bežiurint, tokio tai alksnyno
 Kažikas szakas lengviai pajudino.
 Stirnų cze nėra; kizskis kur ras spēkų?
 Tylu, tikt akimis tolesniai asz siekių.
 Jogiai piemenų tikrai, tart nenoriu,
 Bet-gi pamacziau, visu žodžiu, porą,
 Nes-gi mergaitę, einant su bernioku.
 Kokio jie amžiaus, pasakyt nemoku;
 Gal trisdeszimtjs buvo per abudu . . .
 Tikrai tų žodžių ir-gi cze neduodu.
 Kiek man toľumas paregėti leido,
 Gal pasakyti, jog puikuoį' ant veido:
 „Tame alksnyne, ant tos duobės kraszto
 Sedėti — vieta yra mums paprasta“! —
 — Laukas tur ausis, o miszkas tur akis! —
 Kas nepasakė, gal kada pasakys.
 Du piemenėliu atstokiai nuo kitų
 Susėdo krumuos', kad niek's nematytu.
 Ji — jam ne sesuo, jis — ne brolis anai,
 Akis užmetęs, gerai tą numanai.
 Ne duszių meilė suvedė teip arti, —
 Drąsiai galėtu kožnas tą isztarti.
 Tiki jie gerai, kad niekas nemato:
 Akių svetimų butu jiem sarmata:
 Jie tai rokuoja, kaip kas yra sviete;
 Pas juos kas prie ko gali priderėti . . .
 Oi, jau roželė suvyto ta skaisti,
 Norints nespėjo žiedų dar iszleisti!
 Bėda, nelaimė, kas aną sodino!
 Bėda tau! bėda, mergaitės motyna,
 Nes tame amžiuį', teipo slidžiam' laike,
 Teip liuosiai savo dukterį užlaikė!

Kad mociai duktė tuos' metuos įszoka,
 Tegu po akių austi, verpti moka.
 Turi žinoti, jog to amžiaus protas
 Yra po laiko tankiai apraudotas.
 Ir tą joms gerai reiktu iszmanyti,
 Jogiai ne viską galim' pataisyti . . .

Dujen juodvarniai lig sziol nematyti
 Skrend padebesiais, loc nuo saulės krite.
 Žąsų pulkelį pievoj' kad pamato,
 Žeminas, sklensdams apie jį ing rotą.
 Kas žin', ar rado szendieną pusrytį;
 Nor, nors dėl pietų, gauti po žąsyti.
 Jau atver snapus, badu padrašinti,
 Bet-gi apsigau: žąsin's praded ginti;
 Kaip žmogus ties' rankas sieksnį iszmieruoti,
 Ties' jisai sparnus, kad juodvarnius tvoti;
 Musz', paszokdamas, kiek tikt sylos teko,
 Rėk', tur but, sako: „oi, negausit' nieko!
 Vagis jūs juodi, pikti razbaininkai,
 Žinokit: norų piktų turėt' — dykai“!
 Kelius syk puolo neprieteliai tvirti.
 Budami kaskart žąsinų atspirti,
 Kelias ing augsztą, snapais paskambinę,
 Loc tardami: karė — ne cze paskutinė.

Netol vėl isz ten suriko, sukliko:
 Ant vandens dujen pulku sutiko.
 Vadovai pikti rėké vien's ant kito:
 Nenor', kad pulkai jų susimaisytu.
 Blogai atskirti — vaiskas nerokuotas
 Yra tai aniems valdyti paduotas.
 Ar-gi ne, teip-pat ir terp žmonių yra,
 Kad moters limpa prie svetimo vyró.
 Gal netikusi toki tai begėdė
 Juos ant rokundo ir dabar suvedė.
 Mažos tai sztukos yr' ant svieto viso:
 Ne vienas už tą plienu szirdyj' knisa;
 Ar vienam galva nuo sprando nulėké
 Tada, kad kitam numesti ją sieké?

Primint Chmielnicki, priminti Bohuną;
 Kiek jie tai duszių iszvarė isz kuno.
 Kaip giliai žemė krauju tai persėdo!
 Už ką? Isztarti tikrai yra gėda . . .
 O, tokią vainą, rodos, tiktai veda
 Žmonės, kur žvėrim's buti neperstoja
 („Žmonės isz žvėrių“ — gudri teip rokuoja);
 Gal geriaus tarti, jog teip daro girti . . .
 Bet-gi ir tokius ar galim' pagirti?
 Nors nebsakycziau, gal kožnas, jau žinai,
 Kad susimuszo ne žmonės, žąsinai.
 Sztai vienas kitą nutvėręs už ausi,
 Viens kitą sparnais, kaip galėdams, prausia.
 Vandeniš tashkos ir vilniuoją bala, —
 Peszas ir muszas — nėra karei galo.
 Tą padėjimą pamatę nedorą,
 Juodvarniai sparnais plak skubinai orą.
 Žąsinus, žąsis kad vargin nezgada,
 Dėl savęs gerą laiką jie atrado:
 Kuliais isz augszto ant balų nukritę,
 Kožnas pagavo po minksztą žąsyti.
 Kada ing augsztą gerai jau palipo,
 Neszami žąsycziai balsingai suczypė, —
 Tad susiprato žąsinai po laiko,
 Ka vienam dviejų, ar kožnam truks vaiko.
 Nustojo muszties, kožnas sav' teisina,
 Eidams isz balos jieszkoti žolyno.
 Kur terp sau muszties ar barties tur norą,
 Užtikro, nieko neatrand' jie doro;
 Bėda tiems, kurie nenor to suprasti:
 Patįs prapultį paded sau iszkasti!

Kur gaspadinė (dabar tart reik: poni)
 Gaspadorystėn nelabai maloni,
 Ten patvoriuose, ar tai po batvinius
 Visztos kasdiena iszmeta kiausziniųs.
 Szarkos, oi, szarkos! geros gaspadinės:
 Apžiur pastoges, perkrato dilgynes;
 Kožna netingėtu iszlandyti butą,
 Kad tiktai skylė atsakanti butu.

Ir klėtyj' atras su kiausziniais indą,
 Jeigu pastogė — kur ana įlenda.
 Nekartą yra ir karveliams bėda,
 Jei kur ant grįczios kiauszinis jie deda.
 Neretai anie gailingai dejavo,
 Jau neberadę ir vaikelių savo.
 Sodžiuj atradus kiauszinį, skubina
 Szarka per lauką ant tankų alksnyną,
 Kur tai buvusi varnužėlė-žmona
 Užpuola szarką, netikiant, isz szono.
 Szarka skubinas sparneliais muosuoti;
 Norėtu rékti — negal iszsižioti.
 Varnelė kaldu ing nugarą szèrė,
 Paskui už kaklo smaugti nusitvèrė.
 O tai, pažiurėk, kaip tai atsitiko:
 Vagis patiko kelyj razbaininką,
 Ir, nedalėkus szarkelei lig miszko,
 Krito kiauszinis — ant žemės isztiszko;
 Žemė toj' vietoj geltona ir szlapi.
 Szmotelis kiauto tiktai szarkos snape.
 Gudrume tikis, ar tai syloj, kitas —
 Pelnas vis blogas, jei blogai pelnytas.
 Reiktu tą gerai kiekvienam žinoti:
 Svetima duona nesveika, nesoti;
 O dar labesniai, isztraukta nuo kito
 Negali buti be baimės praryta.

Seniai artojai arklius vagoms varo,
 O diena linksta pamaž ant vakarą.
 Ant kelio koks tai tranksmas pasidaro.
 Kelios padvados važiuoj' nepomažu —
 Greitai iszvydau abrožą gan gražų:
 Dviejuose ratuos gul vyrai užvirte.
 Ar jie susirgę ar tiktai yr' girti?
 Galva krivuliuoj', negerai padėta;
 Vienas kalb, rékia ir rankomis mēto.
 Antruose ratuos', tur but, boba drąsi
 Kausto su kamscziu vyrą užvirtusį.
 Bet-gi paregi dyvus trecziuos' ratuos':
 Boba užvirtus, galva anai kratos....

Gal-gi susirgo? Gal ją drugys krato?
 Ag teip prigerti — tikrai but' sarmata!
 Kad butu žydai, neturėčiau dyvo:
 Vežtu ant kapus žydelką nebgyvą;
 Pažinęs gerai, jogiai lietuvininkai,
 Turi susigėst žmogus. Ir ne dykai:
 Kas-gi gal pagirti papratimą blogą,
 Kad žmogus pripunt, it galvijas, brogą?
 Oi, dovanokit už žodžius bet kokius,
 Nes man plyszt szirdis, regiant dyvus tokius!

Saulė, leisdama szviesą paskutinę,
 Kad nenukristu kur nors ing purvyne,
 Ar neužsigaut kur ant kietos žemės, —
 Ant minksztos miszko virszunės buk remias.
 Kad sviete viską papratimas rėdo,
 Ir aszen tarsiu: saulė ko nesėda?
 Jei kas nor žinot, kaip yr tikra tiesa —
 Žemei nebmeili jau saulelės szviesa.
 Idant ta vieta saulės nebmatytu,
 Užsideng pati žemės vieta kita.
 Gal aug' ir saulė — iszrodo didesnė;
 Gal juokias — buvo ant veido linksmesnė,
 Buk tar: „ne vienas sutep's žemės plotas
 Nors nakties rasa gal bus numazgotas“.
 (O ką sakysi? Gal ana ta žino,
 Jogiai tamsybės daugumą linksmina?)
 „Lai bus tau tamsu, kad tamsybes mėgi,
 Nuo mano szviesos kad pati nubėgi.
 Dėlko nenori, žeme, to suprasti:
 Kur nuslyst' mano spinguliai, tam kraszte,
 Prie aszių tavo, kas-gi tadai dedas?
 Nuo pirmutinės dienos lig sziol — ledas;
 Lig sziol viduriai neapkaito tavo,
 Žolyno lapas dar nepažaliavo!

Žinau jau gerai, kad linams māszyna
 Dabar terp žmonių yra nebnaujina.
 Jeigu kas linus ir per naktį mintu,
 O viena lempa klojime žibintu,

Tegu pažiuri ant ratų dantėtų,
 Kurį trauk arklys, kad judėt pradētu.
 Ot, kožna vieta to dantėto rato
 Pakarcziui szviesą ir lempą pamato;
 Prabėgus szviesą, tamsybėj kavojas, —
 Dėl musų diena ir naktis teip stojas.
 Saulė — tai lempa, erdvybės kabanti,
 Tukstantis metų ant vietos deganti;
 Žemė ried musų, it maszynos ratas,
 Tikt anai arklio nereikia sveikatos:
 Stiprybės syla pirmoj valandoje
 Blokszta, lig szioliai rėdėt neperstoja.
 (Cze vieno lapelio truksta).

Teip mes, nors seni, kad papratim's rėdo,
 Sakam': pakilo saulė, ar užsėdo,
 O tiktai žemė rėdėdama ing ratą
 Nuvirsta — saulės ta vieta nebmato.

Jau ir vėl varpų szirdis sukrutėjo,
 Balašą gailingą kad leistu ant vėjo.
 Aniolai sparnus neszioti isztiesę,
 Kad ir tolymos' iszgirštu szalyse.
 Bėda, kam szirdis yr' su stora pluta,
 Kad teip gailingo balso nepajuto;
 Kas, įžengdamas ing tamsybės szalį,
 Ant kelio maldos sukalbėt negali!
 Dienos szviesybė galą cze atranda —
 Niekam ta pati nebegrįž valanda!...
 Perleidę naktį, gal sulauksim ryto,
 Ir vėl bus diena, bet-gi neb' ta — kita.
 Laimė, kas pridėt gal prie savo metų
 Tą dieną, piktu darbu nežymėta;
 Kurs prisakymus Dievo pildė gerai,
 Netapo kaltu tėvynei nei vierai;
 Isz burnos žodis blogas neiszpuola, —
 Saldžiai tas užmigs ir ant kieta suolo.
 Bet-gi atrastum ant svieta ne viena,
 Kursai nedorai perleidė tą dieną,
 Kurs Dievo vardo maldomis negarbino;
 Kitam ir ranka yra net kruvina.

Kitas gal rasys, kursai toj dienoje
 Brangio paveikslo Aniolo nustojojo;
 Nustojo doros, ir tik žymė grieko
 Paliko bjauri. Kas tai per patieka?
 Kits nebijojo žingsnio paskutinio:
 Tėvynės, vieros savo užsigynė,
 Jeigu sumenė teip kam jau užgeso,
 Tasai ar nėra tiktai tarnu bieso?
 Koks darbas blogas, koks gers, kas nežino,
 Bene prapultis tą pasisavino?
 — O, sutvertojau žaigždžių be rokundo,
 Duok, meldžiam, loską! Szirdis lai pabunda
 Ant garbės Tavo, ant cnatos malonę!
 Susimilk! Atleisk! Užturėk karonę!
 Dovanok loską isz kelio neklysti,
 Po nakties tamsios szviesą vėl iszvysti!
 Asz o tai, Pone, griekė pasijutęs,
 Tikrai gailėdamos, užgaunu ing krutis! —
 Kada tą vietą saulelė apleidžia,
 Tokias artojai savo maldas sklendžia.
 Czionai aszaros žolynus szlapina,
 O kitur saulę sviets linksmi sveikina.
 Žemė, be duksaut, nes-gi matos — sukas
 Ant dregnų vietų szviesiai pilkas rukas.

Karvės, priėdę jau gerai per dieną,
 Pilnuos' induose neszė namo pieną.
 Vadovė pirmu, nebsugdama isz tako,
 Ragus pastaczius, didžiuodama kako;
 Ir kitos nuo jos netolie atliko;
 Eina kruvomis, kaipo joms patiko.
 Žingsniai po mieras, tik kartais teliukas
 Paszokinėti isz kelio dar sukas.
 Jaucziai su bergždėm's dailiom's susižino.
 Ar kur ketvirto sulaukė žolyno.
 Ir ožkos maiszos terp galvijų kojų.
 Jos „negalvijai“, ir asz teip rokuoju.
 Kartais ožkelis, szokdamas priesz kitą,
 Susilauk', kad jį piemuo pavarytu,

Anie teipo-gi, kruvoj' susirinkę,
 Ein, kalbėdami visu buvo penki.
 Viena mergaitė; o kuri atliko,
 Jeigu sakycziau, kalba butu dyka.
 Viens tokią kalbą terpo jų užveda:
 — Nėra dar grybų — slapstyties pradeda...
 Nelygint, margis su musų juodoja,
 Ona su Jurgiu po krumus landžioja,
 — Jurgis ir Ona Petruui jau užkliuvo:
 Ten musų karvės nuėjusios buvo...
 (Čze truksta vieno lapelio.)
 (Toliaus bus.)

Nežinomasis.

Žydai.

Pieszinys.

Priesz Jezaus Kristaus Užgimimą žydai gyveno visi vienoje kruvoje Palestinos*) žemėje, gulincioje Azijoje. Turėjo jie tuomet savo karalius ir buvo tai vienintėlė tauta, kuri iszpažinojo vieną Dievą, Sutvertoją visos pasaulės; vienok gyvendami tarp pagonių, žydai tankiai užmirszdavo apie tikrąjį Dievą ir imdavo klonioties dievaicziams, kokius matydavo pas stabmeldžius; užtai Dievas juos bausdavo korėmis ir nelaisvėmis, kol nepamesdavo dievaiczius ir ne atvirsdavo į tikrąjį tikėjimą. Priesz pat užgimsiant Kristui, žydų tikėjimas buvo iszkraipytas ir radosi tarp jų nemažai atskalų; jau neturėjo jie tuomet savo karaliaus ir buvo po valdžia, stabmeldžių rymieczių. Rods laukė žydai ateinant Mesijaus, bet manė busiant Jį karalium ir iszliuosuosiant juos isz po valdžios rymieczių; todėl kada atėjo pranasų nusakytas laikas ir užgimė Mesijas nusižeminime, ir vargystėje, apjakę žydai Jo nepriėmė, bet begėdiszkai nukryžiavojo, norints Jezus Kristus darė įvairius stebuklus, kuriais aiszkiai parodė savo dieviszką galybę. Į korą,

*) Palestina su Jerozolimos miestu szendie priguli turkams, kurie yra magometaniszko iszpažinimo.

jogiai žydai atmetė Mesiją, kaip liudyja Szv. Rasztas, V. Dievas juos išskleidė po visą svieta, ir teip išsiskirstę gyvens iki pabaigai svieto ir tiktai priesz sudo diena žydai atvirs į tikraji krikščioniszka, t. y. katalikiszka tikėjimą ir pripažins Mesiją už tikrą Dievą.

Aplenkę žydų praeitę nuo pradžios krikščionystės sulig paskutinių laikų, prisižiurėkime, koks yra jų šendieninis sviete padėjimas? Žydai, kurių yra isz viso apie penkis milijonus**) duszių, szendie gyvena išsisklaidę po visus svieto krasztus, kaipo tai: Europoje, Azijoje (Palestinos žemėje) ir kitur. Europos kraszte gėriausiai szendie žydams vedasi Prancijoje, Austrijoje, Lenkų Karalystėje, na, o ir Lietuvoje.

Prancijos respublika yra katalikiszka, bet paskutiniuose laikuose ten tikėjimas didei isztvirkęs. Terp Prancuzų daug yra dabar masonų, kurie atiduoda garbę szėtonui, o Dievo suvis nepripažįsta; isz kitos pusės Prancijoje turi szendie didę galybę žydai, kuriems valia ten buti visokiais vieszpatystės valdininkais ir terp kurių daug yra milijonierių; pertatai žydai Prancijoje turi nemažą įtekmę vieszpatystės dalykuose. Szendieninė Prancijos valdžia, susidedanti isz masonų ir žydų, smarkiai persekioja katalikus: toji masoniskai žydiszkoji valdžia uždraudė kunigams mokyti auklėtinius religijos visose randavose mokyklose, užtai Prancijos jaunumenė, negirdėdama jokio apie Dievą mokslo, gyvena bedieviszškai ir veikia pavirsta į masonus. Vienok ir katalikai ne snaudžia: yra ten daug visokios regulos vyriszkų ir moteriszkų zokanų, kurie drauge su svietiszkaja dvasiszkija drąsiai kovoja priesz bedievystę.

Kaip didelę įtekmę turi žydai Prancijoje, gali aiszkiai parodyti garsingas ant visos pasaulės, neseniai mieste Rennes užbaigtas vieno žydo, pavarde Dreyfus, procesas, kurio trumpa istorija yra szioikia: szitai penki metai atgal žydą Dreyfus, kuris buvo Prancijos kariumenėje kapitonu, sugriebė valdžia iszduodant paslapczias kariumeniszkas žinias svetimai vieszpatystei ir užtai isztrėmė jį iki mirsiant kalėti ant teip vadinamos „Velnio Salos.“ Dreyfus jau

**) Bene apie 8 mil.? *Red.*

buvo prasėdėjęs ten penkis metus, bet sztai žydams parėjo į galvą, jog tai jiems negražu, kad jų viengentis teip yra nužemintas, ir sutarė, kaip įmanydami, rupintis išzliuosuoti išz nelaisvės apkaltintą žydą. Tad perniai pakėlė žydai Prancijoje didelį triukszmą, buk Dreyfus nekaltai esąs apsudytas, ėmė pilti piningus ir pagaliop dasiekė to, kad tąjį žydpalaikį antru sykiu sudyjo ir tapo išzduota isztarmė jam kalėti tikt 10 metų; bet žydai užsikėpė suvis išzliuosuoti savo „brolių,“ tad užpylė da pingu, ir dabar neseniai Dreyfusui tapo dovanota visa kora. Tame dalyke rupinosi netiktai žydai, gyvenantieji Prancijoje, bet teipgi ėsantieji kitose vieszpatystėse; teip Varszavos žydai, kaipo praneszė laikraszcziiai, dėjo ant tojo proceso dideles aukas, o Vilniaus žydai laikė sinagogose maldenybes, idant laimingai pasibaigtu Dryfuso prova. Ir szendie, kada iszdavikas žydas, piningais ir apskumais savo viengenczių tapo išzliuosuotas, visi žydai džiaugiasi ir szneka: „žiurėkite, kaip mes ėsame geri ir teisingi; mūsų Dreyfusą nekaltai buvo apsudyję, dėlto turėjo dabar jį išzliuosuoti.“ Tai tokia žydu galybė ir vienybė! Teip-gi gerai sekasi žydams Austrijoje, o ypatingai sudėtinėse jos dalyse: Vengrijoje ir Galicijoje.*) Apie 10 metų atgal, kurstant žydams, bedieviszka Vengrijos valdžia nutarė į vietą bažnytinių sužiedavimų (szliubu) įvesti civiliszkus, ir tąjį nedorą nutarimą Austrijos ciesorius Pranciszkus Juozapas, norints yra grynų kataliku, noroms-nenoroms turėjo vengrams užtvirtinti. Todėl szendie Vengrijoje szliubas (susiziedavimas) szejp atsilieka: pora, norinti susidėti, eina į vietinę kanceliariją, kur svietiszkas valdininkas užduoda abiem jaunavedžiam prie liudininkų kelis atsakanczius klausimus, jų vardus ir pavardes užraszo į kningą ir jau szliubas atliktas, o potam jeigu jaunavedžiai nori, tai gali imti ir bažnytinį szliubą, bet svietiszikai valdžiai užtenka civiliszko szliubo, kurį davė savo rasztinycziuje. Mat, kokios vieszpatauja ant svieto bedievystės, prie kurių platinimo noriai prisideda žydai! Galicijoje žydai teip-gi placziai gaspadorauja:

*) Galicija yra tai dalis Lenkų Karalystės, ėsanti po Austrijos valdžia.

laiko jie ten apėmę didesnę dalį pramonystės, amatnikystės ir prekystės, pertai gyventojai Galicijos miestų ir kaimų žmonės kaskartą eina vargyn, o žydai lobsta. Vietiniai gyventojai, kurie savo kraszte nestengia išsi-maitinti, dideliais pulkais eina jieszkoti duonos ar į Ameriką, ar į Prusus, ar kitur, o žydai sau ramiai gyvena ant vietos ir krauna piningus.

Neblogiau einasi žydams Lenkų Karalystėje ir Lietuvoje, ėsanciose po Rosijos valdžia. Czion miestuose ir miesteliuose žydai stovi ant pirmgalio: varo amatus, pirkliauja ir per savo apskrumą turi susidėję daug piningų. Teip-gi Varszavoje išleidžia žydai sau du laikraszcziu: „Izraelita“ ir „Hacefira“. Vienok sziamo kraszte žydams paskutiniuose laikuose po biskį ima nesisekti: szitai apie 15 metų atgal lenkai ir lietuviai pradėjo susiprasti, patis labiaus ėmė tvertis už amatų ir pirklystės ir pertai žydams sumažėjo pelnas. Paskutiniame laike nemažai tapo ir Lietuvoje uždėtų krikszcioniszka-i-lietuviszkų krautuvių, kuriose žmonės gali gauti ir geresnį tavorą, ir nēr ko bijoties isz szalies kataliko pardavėjo prigavystės. Bet mūsų žmonės ikiszol da negana supranta gerą lietuviszkų krautuvių, nes daugelis laikosi senovės paproczio ir labiaus mėgsta pirkti pas žydą, negu pas kataliką; žinoma žydas moka daugiau sznekėti, meluoti, mažesnį daiktą nuleidžia kelias kapeikas pigiau, o ant didesnio pardavinio nulupa dvigubai, arba prigauna ant svaro — tai tokiuomi budu žydai vilioja pas savę žmones. Jau butu laikas mums susiprasti ir reikale duoti užpelnyti savamjam, o ne žydui, kuris tankiai moka perkanczius prigauti. Antras dalykas paskutiniuose metuose Lietuvoje ir Lenkijoje žydams daug nutruko per įvedimą monopolio pardavime geraldų; seniaus isz degtinės turėjo žydai nemažą pelną: paikus žmones girdydavo, isztvirkydavo ir isz to kraudavo sau didelius piningus, bet szendie trunkų pardavimas perėjo į rando rankas, todėl toji pelno szaka žydams nulužo.

Kada tapo priesz porą metų uždarytos karcziamos, žydai ėmė szaukti: „kur mes busim“! Krikszcionis žmonės eina dirbti ar prie lauko darbų, ar prie pabriku, bet žydams toks darbas ėsas persunkus, užtai bevelytu

jie badą kęsti, negu teip sunkiai dirbti. Tad apie vargingus žydus pradėjo rupintis jų broliai turtingieji, kurie sutarė dėti pinigų, pirkti nuo Turcijos Sultono*) Palestinoje plotą žemės ir ten siūsti pavargusius iš visų krasztų svieto žydus. Tie geradėjai žydai vadina savę „sijonistais“, daro tame dalyke užrubežyje susirinkimus ir jau turi tam reikalui uždėję savo banką sostamiestyje Anglijos, Londone. Prie „sijonistų“ priguli žydai iš visų vieszpatysčių, na o ir iš Lietuvos kraszto: neperseniai Aleksoto rabinas raszė į iszeinantį Varszavoje žydiszką laikrasztį „Hacefirą“ primindamas, idant Londone sijonistų bankas sziuksztu subatomis ne endeliuotu pinigais, nes tai butu prieszinga talmudui. Vienok kiti žydai prieszingi yra sijonistams; tie kaip sau szneka: „oi, kaip mes nukeliausim į Palestiną, tai ką mes ten veiksime? Jug ten kvailų mužikų nėra, tai ne bus ko neprigaudinėti ir reikės mums patiems arti ir pjauti, o tai nemielas darbas!“ Mes-gi iš sijonistų galime tikt džiaugtis: tegu iszskrausto į Palestiną kuodi-džiausias žydu pulkas, tuomet mūsų krasztui bus lengviaus ir menkiau turėsim siurbėlių.

Žydu tikėjimas szendie yra szioks: tiki jie į viena Dievą ir laukia ateinant Mesijo, kurio nesulauks, nes Jezus Kristus, tikrasis Mesijas, jau atėjo ant svieto priesz du tukstanczių metų, kurį žydu pranokėjai nukryžiuvojo. Vienok žydai dabar nesilaiko szv. Raszto Senojo Įstatymo, bet visas jų tikėjimas su daugybėmis visokių burtų užsiveria talmude. Pagal talmudo mokslą vadina žydai katalikus ir kitus krikszczionis „gojais“, t. y. pagonimis, o visokias prigavystes ir paniekinimus krikszczionių ir jų tikėjimo jie sau laiko už dorybę; užtatai įvairiais budais rupinasi žydai krikszczionims kenkti: idant prisitrauktu žmones prie girtybės, žydai, kada szinkavo degtinę, seiles, paliktas girtuoklio stiklelyje, pildavo į sznapsą ir duodavo gerti kitiems, da ne įjunkusiems girtuokliauti. Jeigu numirszta žydas kokia bjauria liga, tuosyk jį koszeriuoja, apdenę su silkėmis, kurias paskui parduoda krikszczionims. Tris metai atgal Punsko parapijoje Suvalkų apskriczió buvo szioks atsitikimas: tulas daržinin-

*) Teip vadinasi Turcijos ciesorius.

kas nusikvortavęs ir nusigeręs, įpuolė į desperaciją ir pasikorė; vienas Punsko szinkorius, žydas, dasižinojęs apie tai, nusipirko nuo pasikorėlio paczios virvė, su kuria tasai nelaimingasis buvo pasitempęs; už tąją virvę užmokėjo žydas tris rub., ar daugiau, ją sudegino, o pelenus įpylė į degtinę, kad tuomi budu pritraukti krikščionis prie girtybės.

Negana žydams, ką krikščionis prigaudinėja iš jų szipataujasi ir rupinasi viseip kenkti, bet dagi pagal talmudo mokslą reikalingas jiems esąs ant savųjų szvenczių krikščionių kraujas. Szitai dabar neseniai, kaip praneszė svetimtautiszki laikraszcziai, Austrijoje nusidavė szioks atsitikimas: viena 19-kos metų mergina gyveno ant kaimo pas savo motiną ir vaikszzčiojo kasdien į artimą miestelį mokyties siuti; kelias ėjo pro girią, tad vienu gusiu žydai pagriebė krikščionę merginą, nusigabeno į girią ir ten ją užbadė, o kraują iszleidę sau nusineszė. Tos žmogžudystės dasileido mėsininkas miestelio, į kurį paminėta mergina vaikszzčiojo mokyties siuti; nepoilgam žmogžudį žydą valdžia susekė ir apsudyjo ant pakorimo. Seniaus ir Lietuvoje duodavosi girdėti apie panaszius atsitikimus, bet szendie mūsų žydai, privengdami valdžios, su tokiais dalykais esti atsargus.

Norints tarp žydų szendie teip-gi randasi skiltis, tai vienok visi jie įsikabinę laikosi savo tikėjimo, arba, geriaus, pasakius, talmudo, ir drucziai purtosi nuo priėmimo krikščioniszko tikėjimo. Ne beto kartais taikosi, jogiai vienas ir antras žydas pereina į katalikus, bet kiek tuosyk jisai datiria isz szalies savo giminių ir pažįstamų žydų persekiojimų ir kankinimų, tai sunku ir apsakti. Szitai apie 15 metų atgal vienoje vietoje Naumieszczio apskriczio tula žydelkaitė pamėgo sau vieną kataliką jaunikaitį, už kurio norėjo tekėti, ir rengėsi pereiti į katalikes. Isz tos priezasties vargszė teip tapo žydų persekiojama, jogiai iszėjo isz proto ir pasiskandino. Priesz kelis metus Seinuose pribuvus isz kitur žydelkaitė mokinosi poterių ir rengėsi prie krikszto; dasižinoję apie tai vietiniai žydai vienu gusiu vidurdienyje ją pagavo ir kone paskandino upėje. Pernai praneszė gudiszki laikraszcziai, jogiai

vienoje vietoje, Vilniaus gubernijoje, tula žydė drauge su pora žemskių ir keleta vyrų keliu važiavo į bažnyčią priimti krikštą; važiuojant per vieną miestelį, apspito vietiniai žydai jų vežimą ir ėmė verszti norinczią apsikrikstyti žydelką; nė vyrai nestengė jų perveikti ir tiktai pribuvus daugiau pagelbininkų, tapo žydai nuo vežimo nuvaikyti.

Kartais žydas prima ir krikštą dėl „geszefto“. Szitai priesz 10 metų viens žydukas Seinuose iszmislyjo pereiti į katalikus. Prisirengė prie krikšto ir prisisznekėjo, kad jam Seminarijos Regensas eitu į kumus, kuris ne atsisakė. Bet priėmęs krikštą, žydukas, jau kaipo katalikas, ėmė pas savo kumą kunigą Regensą, tankiai landyti, jieszkodams tai rodos, tai paszelpos. Teip belandydams, vieną kartą „naujas katalikas“ kaszin kaip įtykino į kun. Regenso kambarį ir pasislėpė po jo lovą. Kun. Regensas, eidams gulti, pasidėjo ant kedės kelnes, kurių kiszenyje buvo jo piningai. Jam užmigus, žydukas „katalikas“ iszėmė isz kelnių kiszenio kelis szimtus rublių, isztykino laukan ir pabėgo. Ne poilgam policija jį sugriebė, bet jau daug pavogtų piningų buvo iszmėtęs.

Lietuvoje žydai viskuomi prekiauja, visokiais budais žmones prigaudinėja, o net prisideda ir prie vagystės, priimdami ir paslėpdami vogtus daiktus, o kaip gerai pasitaiko, tai ir patį moka pavogti piningus, arba kitką. Kada atsinesza pas žydą vaikai, arba tarnai kiauszinių, linų ir kitokių daiktų, pavogtų nuo tėvų, ar gaspadorių, jis neklausia, kur gavai, bet mielai iszmaino paglemžtus daiktus ant cukerkų, papirosų, spilkų, kaspynų ir kitokių žibuczių ir dagi praszo, kad tikt daugiau jam atnesztu. Negana to, mūsų žydai teip-gi moka pasinaudoti ir isz lietuvystės dalykų: sztai priesz porą metų, kada Suvalkų gubernijos Lietuvoje darėsi neliautinos kratos, tulas žydelis, gana gražiai pasirėdęs, sumislyjo isz to sau padaryti gerą „geszeftą“; tad vieną rytą saulei tekant atbildėjo į tulą bažnytikiemį, papraszė prikelti vietinį Prabaszczių ir po dideliu sekretu jam praneszė, buk ant rytojaus cze busianti krata; bet kun. Prabaszczius atsako, jog jis jokios kontrabandos nelaiko ir kratos nesibijo. Tada

žydas pareikalavo sau už tąją „geradėjystę“ nedidelį pelną, tiktai tris rublius ir porą szėpelių avižų ant kelio; bet kun. Prabaszczius suprato jo prigavystę ir nieko nedavęs, žydą iszvarė. Tuomet prigavikas žydas, nieko ne laukdams, nubėgo su ta jo paczia istorija pas kun. vikorijų; bet ir ten jokio pelno nelaimėjęs iszvažiavo kitur prigaudinėti. Žinoma, kaipo galima buvo tikėtis, netiktai ant rytojaus, bet niekad pas tuosius kunigus jokios kratos nebuvo.

Visiems yra žinomas žydų nevalumas: vaiksčioja jie suskrete, sulipe, susmirde, o įėjus į žydo namus, tai szliksztu ir pažiurėti ir reikia užsikimszti nosį. Žydų apsilėidimas teip yra didelis, jogei ne moka jie užlaikyti czystumo nė žvilgtų namų, kuriuose meldžiasi, nes tankiai duodosi matyti, kaip viens ir antras žydas, iszėjęs isz sinagogos (iszkalos), czejau ant sienos maldos namų atlieka savo trumpą reikalą. Nesykį taikosi matyti, kaip žydelka, pardavinėdama obuolius ir kitokius vaisius, laiko ant rankų kudykį, su juomi terliojosi ir potam su suterliotoms rankoms ima už obuolių, griuszių arba seikyja uogas; ne visiems gali buti skanu valgyti teip suterliotus vaisius. Nedidesnį czystumą užlaiko žydelkos, kepamos pyragus: indai buva neczysti, minkydamos pyragus terliojasi su vaikais, o kartais ir snargliuoti žydukai padeda daryti baronkas ir bulkutes, kurias mūsų žmonės skaniai suvalgo. Dėl tos priežasties valgomų daiktų suvis neverta pirkti nuo žydų, jug kitasyk su tokiomis baronkomis, saldinukais, arba vaisiais galima užsikrėsti kokia limpanczia liga. Ar-gi negali mūsų žmonės randavoti sodnus, kepti pyragus ir pardavinėti, jug isz to gana geras yra pelnas ir ne reiktu eiti jieszkot pelno į Prusus, arba dausioti Amerikon.

Turėdami priesz akimis žydų tikėjimą ir pasielgimą, aiskiai matome, jogiai nēr ką mums su jais bicziuliauti, tad imkimės patįs daugiaus prekiauti, varyti amatus, o žydai tegul eina ant pelno prie lauko darbų, prie pabriku, arba kasti anglis, tegul velyk žydai mums tarnaus, o ne kad mes savo kraszte turėtume buti jų bernais ir kentėti paniekinimus ir prigavystes. Jeigu-gi žydamis yra per sunkūs tokie darbai, kokius atlieka mūsų žmonės, tai tegu kraustos sau jie į Palestinaą endeliuoti pas turkus: laimingos kelionės!

— Vėžys. —

Sakmė.

Vėžys ant jūros kraszto iszbridęs,
Puikiausias lankas prieszais iszvydęs,
Leidęs sau vienas pasižmonėti,
Po žalias pievas pavaiksztinėti.
Bet uliavoti jam cze neteko —
Capt jį už sprando Lapė ir sako:
— O tu, ką Dievas, leisdams parėdė
Po juras plaukyti,
Kaip gali pievas mano braidyti?! —
Tą sakius, Vėžį suėdė.

Teip ir ant svieto
Tur kožnas vietą,
Kurią paniekint negal be baimės,
Kad nepatikti nelaimės.

Dagilėlis.

Agnieszka.

Gailingai skambėjo vargonai mažoj' bažnyczelėj,
linksmi atsimuszė žmonių giedojimas nuo nuteptų sienų.
Buvo tai atlaidai. Per margas langus szvietė saulė ir
metė gražius, drebanczius žiburėlius ant kuno Nukryžia-
votojo, kurio paveikslas iszauksuotų spelczių žemyn
veižėjos.

Viename isz parapijoniszku suolų sėdėjo sena Agnieszka.
Jos idubusios lupos judinos be paliovos; dideli rožancziaus
karoliai braszkėjo jos drebancziuose rankose. Ant valan-
delės nutilo giedojimas. „Jezus, kurs Tavę, Panele
Szventoji, į dangų paėmė“ — sumurmėjo pusiaukurta,
susiritusi moteriszké teip balsiai, jog arti suklaupusiejie
žmonės nusistėbėję, atsižvelgė į ją. Viseip kalbėjo žmonės
apie ją. Vieni tvirtino, jog ji yra gera, dora duszia, ta
sena Agnieszka; kiti vadino ją elgeta; nekurie dar
blogiaus. Teisybė, vieną sykį pavogė ji saują szatrų isz
miszko, szaltos žiemos laike, kada jos, devyni vaikai ant

viszko dantėmis tauszkėjo nuo szalczio. Bet tą nuodėmę seniai atleidė jai, tur but, Vieszpats Dievas, ir nėks negalėjo apie Agnieszką nieko kito pasakyti, kaip tik tą, jog ji dorai ir sunkiai uždirbdavo duonos kąsnelį dėl savęs ir savo devynių vaikuczių. Nes ant Antano, jos vyro, užgriuvo anąsyk medis miszke. Ilgai po to jis sirgo ir ant galo numirė. Agnieszka vis dirbo per dienas ir naktis, plaudama ir prosavodama, ir uždirbdavo sau duoną.

Vaikai augo tiesūs, kaip beržai ir raudon-skruosčiai; Agnieszka džiaugėsi, žiurėdama į jus. Nes visi jie buvo narsūs ir iszauginti jos prakaitu. Bet didis Karalius už žvaigždžių, kurs sunkius ir lengvus Kryžius žmonėms ant peczių uždeda, atrado tur but, jog Agnieszkos kryžius ne gana dar spaudžiantis buvo, jog duszia toje tvirtoj moteriszkėje yra gana stipria neszimui ir daug sunkesnio jungo. Ir nuleido jai asztuonius kryžius, kiekvienas — pundinio sunkumo. Paėmė jai vaikus, vieną po kito. Vyriausis nukrito prie statymo namų ir užsimuszė ant vietos; antrasis užsiszaldė ir, trumpai pakentėjęs — pasimirė; o Onytė, raudonskruostė, gražioji Onytė, apleista savo sužiedotinio, mirė karszcziais. Ir teip ėjo toliaus, kol visi asztuoni numirė, ir Agnieszką purtino skausmas, kaip rudens vėjas purtina eglę. Mažu - pamažu atrpato ji verkti, ir kad paskui grabo savo asztunto vaiko ėjo, akis jos paliko visiszkaį sausos. Ir kada kunigas meldėsi: „Amžiną atilsį dovenok jam, Vieszpatie“ — ji balsiai ir stipriai atsakė: „Amen“. Tiktai Jonas, jos mažiausias, paliko gyvas, ir Agnieszka stebėjosi labai isz to. Ji atiduotu ir jį tyliai ir noriai, jei tokia butu valia Vieszpaties Dievo. Bet Vieszpacziui Dievui, rodėsi gana buvo tų rykszczių, ir Agnieszka garbino Dievą, visą szirdį atidavus savo paskutiniamjam — Joneliui — savo mažiausiajam.

Jis buvo geras, darbsztus sunus. Ji galėjo ant savo senatvės galo duoti atilsį savo senoms rankoms, nes jo darbas davė jai duonos lig noro. Tyla, rami senatvė prasidėjo ant galo biednai kankintiniai. Kas diena, ar saulė szvietė, ar vėjas užė, skubinosi ji į bažnyčią, idant

su Dievu apie savo tenai nuėjusius vaikus ir apie Jonelį, savo mažiausįjį, pasiszněkėti.

Atėjo karė. Palydėtas bugnais ir triubomis iszmaszeravojo teipo-gi ir jos Jonas, mažiausias, su kitais, paskui plevesojanczio veliuko pro langus Agnieszkos trobelės. Senai moteriszkei kuone perplyszo szirdis. Drebancziomis kojomis nubėgo ji ant karnelio ir veizėjos, veizėjos į augsztą, stiprų, sunaus stuomenį su raudonuojančia kepure, ilgai, ilgai, kol kareivių eilės ant balto kelio, terp geltonuojančių rugių prapuolė.

Tada verkė ji, plaukus plėszdama — Jonas buvo jos mažiausias ir paskutinysis . . . Szendiena ant atlaidų sėdėjo Agnieszka giliai paskendusī mislyse ir karsztos maldos pasikeldavo isz jos suskaudėjusios motyniszkos krutinės, ant dumų kodylo lig sosto Augszčiausiojo. Nes jau priesz kelių dienų iszsiplatino žinia, jog buvęs sunkus, kruvinas muszys. Agnieszka meldėsi už gyvastį Jono — savo mažiausiojo.

Miszios pasibaigė, ir kunigas užgiedojo: „Te Deum“. „Tavę, Dieve, garbiname!“ užtraukė žmonės griausmingai. Agnieszka teipogi atsistojo, nors keliai jos drebėjo, aiszkliai ir balsiai giedodama kartu su visais. Paskui isztusztėjo suolai; žmonės grudėsi laukan isz bažnyczios ir rinkosi į burius ant szventoriaus, pasakodami paskutinas naujinas isz karės.

Tik sena Agnieszka sėdėjo vis dar susirėtusi ant suolo. Jos lupos vis lengviai tebesijudino: „Jezus, kurs Tavę, Panele szventoji, į dangų paėmė . . . .“ Paskui lupos paliko stipriai užsidariusios, o rankos gulėjo ant kelių, nekrutėdamos. Drebantieji, margi žiburėliai ant lieso kuno Kristaus užgeso. Už tai szalyje spindėjo rausva szviesa ant plikos galvos Apasztalų Kunigaikszczio — Petro. Zakristijonas užgė žvakes ant altoriaus ir nusistėbėjęs, žiurėjo į vieną besimeldžiančią, sėdžincią tenai ant suolo taip tyliai.

Atsidarė durės. Iszblyszkusi mergaitė, biednai, bet grynai apsidariusi, bėgo skubinai per bažnyčią pas Agnieszką. Buvo tai biedna siuvėja, kuri gyveno kartu su sena moteriszke, vienoj' triobelėje.

— Tetute! — susznabždėjo nedrąsiai mergaitė — ne nusimink! sakau Tamstai bažnyčioj, nes Vieszpats Dievas yra cze arti nuo Tamstos: Jonas krito nuo kulkos, stovi jis paraszytas terp kitų užmusztų! Bet teipo-gi ir Jasaiczių Petras, ir Petkaus Juozapas — visi jie ten' užraszyti — pridurė ji, lig guosdama.

Sena moteriskė neatsakė nieko, nejudinosi. Mergaitė paėmė ją už rankos ir supurtino. Bet ranka buvo szalta ir sustingusi. Agnieszka buvo nebgyva. Staigu užspindėjo saulės spindulis ant erszkėcziais papuosztos galvos Isz-ganytojaus, užžibėjo nuteptos sienos, ir rodėsi, tylios, isz Kentėjusios lupos pasidarė ir meiliai szvypterėjo į beduszę uždangą nuvargintos žmogystės.

Pagal vokiszką — *Sxatrijos Ragana.*

Parodos dalykai.

1. **Isz Amerikos** (5. 19. 1900). Barniai terp Paryžiaus parodos komiteto jau pasibaigė, rodosi, ant visados. Reikia žinoti, kad pjo vynės ėjo ne už ką kitą, tik už piningus. Pirmucziausiai vaidai kilo isz to, kad kasierius nenorėjo pastatyti kaucijos, paskui, priverstas pastatyti, nenorėjo jos rekordinti (t. y. užtvirtinti sude). Antrą syk komitetas susikirto vėl už piningus: kun. Žilinskas, kaip prezidentas, reikalavo, kad piningai butu siuncziami į Paryžių ant vardo visų lietuvių vietinio komiteto sąnarių, tuo tarpu Mikolainis, o po jo įtekme ir Szliupas, spyrės kad piningus siųstu vienam tik p. Daumantai. Ant vieno suvažiavimo Szliupas ar Mikolainis pavadino badai Paryžiaus lietuvius „szpicbukais;“ kun. Žil. nepasiliko užpakalyje ir „Tėvynėje“ proteguojamą jų Daumantą teipgi pavadino „szpicbuku.“ Trukszmas kilo didelis. D-ras Szliupas prisikabino prie kun. Ž. net už tai, kad kningoms nusiųsti į Paryžių nupirko skrynią už 3 dol., kad, girdi, butu užtekę skrynios ir už pusę dolerio. Bet dabar viskas nutilo. Piningai siuncziami yra į Paryžių ir nėra jau už ką bartis.

Vienok kas tiems visai nereikalingiems vaidams buvo kaltas? Tas dalykas jau pradėjo aiskintis ir jam iszisiaisz-

kinus, man rodosi, pasiliks kaltu p. Mikolainis. Akyva bus jums žinoti, kad netik J. J. Paukštis (kasierius), bet pats d-ras Szliupas, o isz dalies ir p. Daumanta buvo įrankiais Mikolainio. Tas intrigantas teip buvo užvaldęs Szliupą, kad po nutarimu komiteto paimti didžiąją vietą ant parodos padėjo daktaro vardą, visai jo nesiklausęs. Szliupas mislydamas, kad tai padarė kun. Žil., paraszė smarkų protestą „Lietuvoje“ ir ant to nepristojo, sakydamas, kad ant didesnės vietos neturime užtektinai piningų (N B. jos įrengimas būtų kasztavęs 3000 frankų, o mes surinkome jau 10000 suvirszum!) Tai-gi, per kaltę Mikolainio ant visasvietinės parodos galime persistatyti menkiaus, neg negalėjome. Ir p. Daumanta skundžiasi per „Lietuvą,“ kad Mikolainis garsina jo privatiszkus laiszkus, be jokio pavelyjimo „Vienybėje“ ir dar-gi perkreipdamas juos. Žodžiu sakant, ant „Vienybės“ redaktorius puls didelis atsakymas už nesutikimus ir nenusisekimą, jeigu tai atsitiktų, parodos.

Amerikiecxio Draugas.

2. Visasvietinė paroda Paryžiuje, sutraukianti milijonus žmonių, maža randa atbalsį ne tiek tolymoje, kiek tamsioje ir suspaustoje Didžioje Lietuvoje. Stėbėtina, kad ir apszviestunai ne per labai trokszta ją pamatyti. Kreipė-mies szen ir ten, jieszkodami ypatos, kuri prisiimtu ant savęs priedermę praneszimo „Tėvynės Sargo“ skaity-tojams, ko galima buvo pasimokyti ant tos parodos, ir neradome. Daugumas galėtu važiuoti, bet nenori; kiti norėtu, bet biletų nuo maskolių valdžios negauna; kiti į užrubežį važiuoja, bet isz principo parodą aplenkia. To mes jau nesuprantame! Gali dalykas nepatikti, gali buti ir intencija, ir įvydintojai peiktini, vienok nėkokios tiesos neturime užsimerkti priesz jį, kad visas svietas veizas. „Kritikos amžiuje“ viską reikia žinoti ir iszmėsinėti. Jei sziuos pesimistus Paryžius pritrauks, tai tik dėlto kad ten yra — „Lietuviszkas Paviljonas“: jį pamatyti tikenožta kiekvienas Lietuvos apszviestunas. Pirmą sykį bus viszai parodyti vaisiai „lietuviszkos“ mislies! Bet kadangi į natura pamatyti retai kam beteks, todėl verta butu, kad kas nor isz paryžiecxių lietuvių susisznėtu su firma **A. Block,**

Editeur, Boulevard de Sebatopol, 91 ir nutraukdintu **Stereoskopiskus** lietuviszko paviljono paveikslus (vues colorieés transporantes) Tada žingeidūs lietuviai per stereoskopą, kurį daugumas turi, ir namie sėdėdami visą mūsų parodą pamatytu ir kitiems parodytu. Yra dar ir kitos firmos, užsiimancios nutraukimu parodos paveikslų. Paryžiečiai tenepražiopsoja įpraszyti, kad ir priesz „lietuviszkąjį“ apsisototu. 300 ex. apsijemam nupirkti nuo tos firmos.

Mūsų rasztai.

„Žinyčia“ N. 1, 155 puses didžiosios oktavos. Paleidę į svieta šį pirmąjį numerį, nesiskubiname iszleisti antrąjį, laukdami, kaip mūsų „apszviestesniejie“, kuriems visų-pirmu paskirtas, paveizdės į tą darbą. Nujegame, jog tuli skersuosys už „klerikaliszką gyli“, kurį iszvydę, gird, szalinsimies, kaip paprastai nuo viso to, kas nors truputį atsiduoda plike. Tegu sau. Mes turėjome užmanymą sutverti naują perijodiszką iszdavimą, kurs, turėdamas visus laikraszčio privalumus, butu vis-gi liuosas nuo apribuoto laiko ir didumo, tai yra, kad butu daugiau pavedus į „surinktines kningas“, turinczias kiekviena savo atskirą prekę. Į antraszą todėl, padėtą ant N. 1: „Kvartalinis“ laikraszttis reikia žiurėti tiktai, kaipo ant projekto, nes nežinome, po kiek NN. ant metų iszeis. Viskas prigulės nuo aplinkybių, kaszto ir sandarbininkų.

Malonu mums iszgirsti tokius, duokime, atsiliepinus: „Dėlko jūs man nesiuncziate daugiau „Žinyczyų“? Gausiu jums prenumeratorių, nes sutiko su pagyrimais isz visų pusių. P. Jr. Jonas sakės raszysias į „Žinyczyą“. Jeigu norėsite, parengsiu ir asz straipsnį apie Amerikos Lietuvius sine ira et studio. „Amerikietis“. Malonu mums įgyti tokius ¹² ^{ta} arbininkus, kaip p. p. Jr. Jonas ir Amerikietis. Iš ¹³ ^{da} kiame prižadų. Jei ir kiti teip maloniai priims ir pasirupins įgyti kuodaugiausiai prenumeratorių, tai bus mumis — nemažu akstinu nepaliauti darbo, bet kuotankiausiai apsiirekszti su naujomis kningomis. Netruksta

ir priesingų pranaszysčių. Sztai ką mums raszo p. Maiszinys: „Su Tamstos „Žinyczia“ teipogi susitikau. Graži ji yra, kaip gražus kiekvienas jaunas daiktas. Bet lenda man į galvą juoda mislis, kad ta jaunutė ilgai nepagyvės: jei cze nebus linksma, nes mažai teturės mylėtojų, o jos penėtojas, sunkiai darbuodamos apie užlaikymą savęs, neiveiks ganėtinai ją mitinti; todėl gali ji įgyti džiova ir sunykti isz szio svieto. Vienok tokias mislis stumi nuo savęs ir troksztu nuoszirdžiai jei ilgo gyvenimo, kad visad blizgėtu jaunystė“! Už tat rimkite ir padėkite „maitinti“. Vienas, žinoma, nepadarys riebios.

Įvairios žinios.

1. **Isz Vabalninkų.** Czypėnų sodžiuje yra selska. Mirė rasztininkas, pravoslaunas maskolis. Kad nebuvo kam melsties, gentis pastatė daug arielkos, prie kurios subėgo minios troksztanczių. Iszmetę po keletą burnų, jemė užti vyrai ir moteris su didesniu dievobaimingumu, neg ant katalikiszku laidotuvių. Žiopsojanczių mažvaikių seklyczia — sausakimszai. „Ką teip negražiai giedate? Teip nepridera“! „Kurių-gi velnių cze szaukiate prie ruskio“? girdėjos pakraszcziiais balsai daugiaus iszmananczių, bet su arielka nulenkti pusgalviai atsakė: „geras buvo ir dabar sztai myli. Giedokite, ko cze žiurėti“ ir vėl raudoni meszkų balsais niaurojo „Sveika buk, Dukte“. Ak, mielas Dieve, kaip tie žmonelės aptemę, kaip nesisaugo nuo davimo papiktinimų ir netiesaus mokslo savo kudykiams! Ar-gi vabalninkiecziai dar nežino, kad katalikų Bažnyczia meldžiasi ir melsties liepia už **visus gyvus**, idant Vieszpats visus vestu keliu teisybės ir iszganymo; bet už numirusius meldžias tik už katalikus, nes kitų tikėjimų iszpažintojai czyszcziaus nepripažista ir dėlto iszsižada gyvųjų užtarymo. Prie to katalikų Bažnyczia dar-gi neleidžia katalikams melsties vienoje vietoje ir vienaip su kitais, nekatalikais; neklausantiems bažnytinę bausmę paskiria. Tai-gi visi buvusieji ant pravoslaunų molebnų vabalninkiecziau paczia savo pasielgimu užsitraukė bausmę.

2. **Isz Vilniaus.** Vilniuje pastatę paminką Muravjovui, dėl didesnio jo pagarbinimo akyse maskolių dar vieną ulyčią praminę jo vardu, kaip antai Kauno gubernijoje Mažeikių miesteli. Apart to įtaisę dar Muravjovo vardu praminą muziejų, tai yra namą sukrovimui visokių keistų senovės dalykų. Į Muravjovo Muziejų renka visųpirmu tuos dalykus, kurie turi sanryšį su gyvenimu ir darbais szito didžio . . . Lietuvos Budelio. Juokingą skaitėme cirkuliara. „Netycziomis pasergėjome keliuose Kauno gubernijos miesteliuose, jog žydai kromininkai pradėjo silkes ir kitus pirkinius vynioti į popierius, užkliudžiančius Muravjovo darbavimos 1863—1865 m. Todėl parėdžius, General-Gubernatoriui nuo 28 d. szio kovo mėn., Kauno Gubernatorius 21 ir 28 balandžio m. parėdo, idant visi jo pavaldiniai ir įrėdnės isz arkvyvų toliaus nebeatidavinėtu perkmainiams, bet rupestingai rinktu, ir rinkimui tų popierių atrėdė pulkauninką Žurkevyczę, sanarį komisijos įtaisymo Muravjovo Muziejaus“ . . . Nabagai žydėliai nebegaus daugalio popierių; bet surinkti į vieną vietą ar pagarbins Muravjovą? Tolie ne: žmogus darba is garsinas; baisųs žvėriszki darbai Muravjovo, apie kuriuos bus surinkti ženklai, vien tik pasibjaurėjimą gimdys szirdyse lankytojų; darys tokį ispuđį, kokį apturime, iszvydę kankinimo padargas. Ant sienų Muravjovo Muziejaus visųpirmu reiktu prikabinti tiek kilpų, o kertėse pristatyti tiek kartuvių, kiek jis nužudė žmonių. Tiems vieniems „paminklams“ reiktu paskirti į trejetą salių.

3. **Isz Salantų.** Sekminių dieną, rodos, senoje ir menkoje bažnyczioje užsidedę drobulė ant altoriaus. Kilo baisus sumiszimas; duris užsikimszo žmonėmis; vieni krito ant žemės po kojų, kiti virszun lipė, kiti nuo viszkų stacziai ant žmonių szoko; vieni szaukė: degame, kiti — bažnyczia griuva, nors nei gaisro, nei griuvimo nebuvo, nes drobulelę veikiai pavyko užgesyti. Sako, penketą žmonių negyvai užmaigę, o daugybę sužeidę. Tai pamokymas salantiszkiams, kad metas jau pasirupinti apie naują muro ertesnę bažnyczią, nes szioji neužilgo isztikro prislėgs mynią parakvijonų, nebetilpstanczių viduje. Kiti gailis, kad ne sudegė: kiteip

sako, kaip Gruzdžiuose, mes nėkuomet nesusibausime statyti naują. Skaitytojams-gi pamokinimas, kaip tai reikia nunistoti nuotokos ir szalto kraujo didžiose nelaimėse; žmogus, proto nustojęs daugiaus blėdęs pasidarys, neg pats priepuolis.

4. **Isz Plungės.** Rundas nedaleidė Kunigaikszczyui Mikolui Oginskiui iszvesti platų gelžies kelią nuo Mažeikių lig Kretingos. Praktisžes inženieriams į 4 000 rublių, neliovės: dabar inženieriai mieruoja siaurą gelžkelį nuo Plungės per Telszius į Mažeikius. Ant to, sako, gausias daleidimą. Tada Plungė bus didi krautuvė pirkinių dėl placzios apylinkės ir iszaugs į didį miestą.

5. **Isz Punsko, Suv. g.** Man dar tebebunant kudykiu kelių metų, mano dėdė dažnai man papasakodavo įvairius atsitikimus isz lenkmeczio, kurie giliai į mano szirdį įstrigo. Kaip atsimenu, tai vieną nusidavimą maž-daug sziaip nupasakojo:

Buvo tai subatoje 6 d. Mojaus 1863 m. Mano dėdė ėjo Punskan*) ant Mojaus dievmeldystės; atėjęs ant rinkos pamatė priesz bažnyčią didę gaują raitų kazokų bestovint rėdu su pikėmis rankose. Priėjęs prie savo pažįstamos kaiminkos, užklausė:

— Ko szie maskoliai Punskan atjojo?

— Kunigėlio jaunuko paimti — skambėjo atsakymas.

— Ar jau jį pagavo? — paklausė toliau dėdė.

— Ne — atsakė moteriszkė.

— O kur-gi jis dingo? — suszuko dėdė.

— Dasižinojęs, kad kazokai ateis jį paimti, iszspruko isz miestelio ir nuvėjo savais keliais — atsakė pažįstama.

— Na, tai acziu Dievui — pamislijo dėdė savo szirdyje.

— O kas-gi jį kazokams įdavė? — paklausė dėdė.

— U-gi ana tas judoszius Muliavczikas isz Szaltėnų — pasakė moteriszkė.

*) Punskas — bažnytkiemis Suv. pav.

Muliavczikas isz Szaltėnų buvo tai anoje gadynėje vienas isz didžiausių judoszių - pardavikų, kuris parsidavė maskoliams už piningus ir iszdavinėjo nekaltus žmones. Isz jo priežasties apie 20 žmonių Punsko parapijoje maskoliai nužudė; terp kitų jis įdavė maskoliams ir kunigą kamendorių, buk tas ką nenaudingai ant maskolių iszsitarė. Muliavczikas, nukeliavęs į Suvalkus, persirengė į kazokų skaras ir sykiu su kazokais atjojo raitas Punskan paimti kunigą kamendorių ir kitus žmones. Bet kunigo nepagavo, nes tas, jau atjojus kazokams Punskan, dar spėjo nuveiti pas ukininką; tenai permainė savo kunigiszkas drapanas ant prastos gunczės,*) paėmė puodelius ir grėblį į rankas ir tokiu budu pro paczius kazokus ant visados iszkeliavo isz Punsko.

Aptilus maisztui pats Muliavczikas, kaipo iszdavėjas, mirė baisia smerczia, nes prunte rugių tapo dalgiais ir szakėmis užbadytas. Mat, koks gyvenimas, toks ir smertis.

Kitas garsus iszdavikas Punsko parapijoje per lenkmetį buvo tai Jadvinskas isz Lipnioko;**) tas nedorėlis teipo-gi daug pikto padarė, nes isz jo užskundimo tapo apie keli žmonės nužudyti.

Keliaujant pliantu nuo Seinų į Suvalkus, kraszte Suvalkų miesto galima patėmyti riogsantį prie plianto ant smiltyno kryžių. Tas kryžius stovi ant tos vietos, kur buvo maskolių suszaudytas per lenkmetį am. at. kunigas Dailydė, Rudaminos***) kamendorius.

Maskoliai tokią baisią smertį jam padarė buk už tai, kad jis paszventinęs lenkams szarvus. Jį apskundė maskoliams vienas judoszius iszdavikas****) isz Rudaminos parapijos. Baisi buvo smertis a. a. kunigo Dailydės: maskoliai jį atvedė ant vietos smerties su kapelija; tenais buvo iszkasta gili duobė, ant kurios kranto buvo įkastas

*) Gunczė — sermėga.

**) Lipnioko sodžiuje žmonės kalba ir lietuviszkai, ir lenkiszkai.

***) Rudamina — Kalvarij. pav. Suv. gub.

****) Tą iszdaviką baisiai Dievas pabaudi, nes priesz szmertį jo liežuvis didiai isztino ir isz to mirė jis.

medinis stulpus. Atvedę kunigą ant vietos, maskoliai pirmiau perskaitė nutarimą ant smerczio, paskui apvilko jį ilgais marszkiniais ir pririszo raikste prie to stulpo; paskui sustatė ratą kareivių, kuriems prisakyta buvo visiems sykiu szauti į kunigą. Ilgai jie szaudė, ale negalėjo į smert užmuszti; ant galo sykiu su tuom stulpu dar pusgyvį kunigų įvertė į duobę ir užkasė. Ant galo pagalios užjojo ant tos vietos pulkas raitelių ir teip sulygino vietą, kad nebegalima buvo pažinti, kame kunigas guli.

Viesula.

6. **Isz Szveksznos** (Ras. apr.) Vaisinga buvo savo veikalais Szvekszna, kada joje klebonavo a. a. garbingas Szveksznos vistorijoje vyras Staszkauskis kunigas. Jo tai triusa ir rupesniu tapo įsteigti Szveksznoje tokie amžini, galima sakyti, pamenkiai, k. a. szpitolė, szventoriaus ir kapų muras, kurie tai daiktai yra tikras Szveksznos miestelio papuosza. Kam teko jį aplankyti, tas gali tą paliudyti. Gana to, jog szventoriaus muras su savo puikia gotiszko stiliaus struktura yra, manding, vienatinis visuose Žemaičiuose, o szpitolės ant dviejų gyvenimų muro namai retai kame panaszus, tam tikslui įsteigti atsiras. Žymėtinas teipo-gi dėlei savo stiprumo akmeninis kapų aptvaras su puikiais įeiginiais geležies vartais. Neveltui-gi tur buti szvekszniszkiei su didele guodone minavoja to garbės verto vyro vardą! Nenualsus, įtekmingas ir darbsztus, visą savo Szveksznoj klebonavimo laiką triusėsi ir krutėjo jis ant szvekszniszkių labo. Baigęs vieną darbą, ėmesi jis už kito. Sztai pastatęs szpitolę, apmuryjęs szventorių ir kapus, o regėdamas savo parakvijonų abelną džiaugsmą isz nuveiktų jau darbų ir atsakancziai juos matydamas priruosztus prie naujo, užmanė a. a. Staszkauskis kunigas vėl naują daug sunkesnį pradėti veikalą — statyti naują bažnyציą. Protingas tai buvo užmanymas, kadangi esanti bažnyציa, nors ne sena dar buvo, bet gana jau aptreszusi ir teip mažytėlė, jog daugalis žmonių ir paprastą szventę turėjo tuksoti ant szventoriaus. Pagaliaus, nors ir vien gražumo reikalavimams užganėdinimui sarmata bebuvo laikyti aptreszusią medžio bažnyציą, apjuostą teip puikiu

szventorium su czepat esanczia gražia, kai rumelis, szpitole: viskas tasai iszrodė, kaip naujas blizgas aplėmas ant seno nudriskusio rubo. Gerai suprato naujos bažnyczios reikalą ir patįs parakvijonai. Ir gal jau butu seniai jie beturintįs geidžiamus naujus maldos namus, kad nelaimė jiems nebutu pasipainiojusi po kojų. Paczioje pradžioje užmanyto veikalo szvekszniszkiei netikėtai nustojo savo keliavedžio — ir visus jie savo karsztus troszkimus ir užmanymus priversti buvo atidėti ant tolesnio laiko.

Praslinko deszimtis ir daugiau metų. Szvekszniszkiei vis veltui aimanavo ir reikalavo naujos bažnyczios: szioeios tai tokios stoji vis jų noro įvykdinimui pinklės . . . .

Po ilgų, ant galo, lukesczių „įspindo saulelė ir į jų lengelį.“ Pernai sztai priesz Kalėdas vyskupo tapo paskirtas jiems klebonu vyras dar jaunas, vikras, darbsztus ir energiszkas.*) Jis tai atvykęs tuoj ėmėsi už paskirto sau darbo ir labai pasekmingai pradėjo varyti statomosiosios bažnyczios reikalus.

Nauja bažnyczia, kurios plianas jau užtvirtintas, bus labai puiki, gotiszko stiliaus su dviem boksztais ir dusyk didesnė už dabartinę medinę. Acziu klebono vikrumui ir parakvijonų palankumui darbus eina karsztai. Sztai jau szv. Traicės dienoj, 4 birželio, buvo paszventimas pamatinio akmens naujai bažnycziai. Ant tos apeigos apart apylinkės kunigų atvyko ir J. M. Pavyskupis kn. Cirtautas, kursai tai ir atliko minėtą paszventimo akmens apeigą. Paszventės akmenį J. M. Cirtautas pratarė kelius žodžius į apscziai susirinkusį žmonių burį, iszrodydamas svarbumą užmanyto veikalo, szaukdamas visus parakvijonus noringai imtiesi už darbo ir nesigailėti aukų. Neužmirszo teipo-gi J. M. pagirti ir szvekszniszkius darbsztumo ir paklusnumo klebonui, kokį lygsziolėi parodė. Tiesą reikia vyskupo žodžiams pripažinti, jog tame dalyke szvekszniszkiei isztiesų sektiną davė paveikslą. Iszgirdę jie szimet savo naujo klebono balsą, szaukiantį į darbą, visi su tikru sunų, kaip privalo, paklusnumu ėmėsi pildyti savo vadovo norą. Reikėjo matyti, kaip ne tik vyrai, bet ir moteriszkos net,

*) Kun. J. Motiejauskis.

senos ir jaunos, bėgti bėgo viena už kitos, klebonui paszaukus, prie darbo — ir tai teip dabartinių anaipol nepavydėtinų sąlygų. Žinoma jug, kaip sunkus dabar laikai, užvis Paprusėje, kada, nekaltant apie keletą metų paeiliuje neužderėjusių, apie rubežių prekiavimui uždarytą ir apie paczių ukininkų pasenėjusių, netikusį ukiavimo budą, szeimyna, be kurios rankų negalimas jug gyvenimas, kaip klaikti sziuose metuose paklaiko. Negana to, jog daugalis stipriausių darbininkų iszeina į Ameriką bei Prusus geresnio pelno jieszkodami, bet ir likusiejie, palaikos, ne tik ką mažą teatnesza nauda, savę per ponus laikydami, bet ir daug spmaudo ir vargo ukininkams padaro, darbylaikyje be svarbios priežasties juos apleisdami. Jeigu ir terp tokių tai iszlygų ukininkai isz paskutinės stengiasi atlikti statomosios bažnyczios reikalus, tai-gi galima suprasti, kaip jie troszko naujos bažnyczios. Abejotina vienok, jeigu teip ilgiaus patvers, ar szvekszniszkiei tą sunkią nasztą, koku yra statymas bažnyczios, iszturės teip stamantriai, kaip pradėjo. Duok Dieve vienok, kad abejonės neiszsipildytu ir kad pradėtą darbą davarytu lig galo. Gal tasai ir pavyks, užvis kad szvekszniszkiei turi po szonu ponus Pliaterius, kurie, kaip girdėti, apart medegos ir malkų plytų iszdegimui duoda ir-gi kelioliką tukstanczių piningais. Bet kadangi visos bažnyczios pastatymas apsieis į 60 tukstanczių su virszumi, tai-gi žmonėms sudėti vis-gi dar lieka kelias deszintis tukstanczių, o teipo-gi darbininką ir arklius duoti pristatymui reikalaujamos medegos. Sunkiai szirdį suspaudžia apsvarsczius, jog tą viską reikia pakelti tam vienam beveik vargszui žmogeliui, kuriam dažnai pristinga ir juodos duonos plutos! Bet teip jau jam matyt kartus likimas lėmė, kad nors ir stenėdams tą sunkų jungą vilktu! Žmogaus vargą kas supras. Gana to, jog to pagelbos prireikus, moka jam tik paliepti. Kiteip su ponu; jis nors pirsztu dasilyti ir isz „mielaszirdystės“ neva kokį nieką paaukauja — jau rankas ploja, pasaulei garsina, džiaugiasi ir nužemingai jam dėkavodami daro jį „fundatorium“ ir „koliatorium“... Laimingas likimas. O-gi kad teip tam ponui lygiai su mužikeliu užduoti tą patį atlikti — kas tuokart butu per szauksmas

ir klyksmas!.... Dabar-gi kur tau!? Jug ir J. M. Cirtautas Pavyskupis ant pokilio szv. Traicės dieną po atliktų apeigų pas p. Pliaterį skelbė **vienybę**, kad ji jungtu žmogaus triobelę, kleboniją ir rumą! Bet ar galima terp jų vienybė, jei nėra lygybės? — Bent darbuose lai bus lygybė.

Mžgts.

7. **Isz Telszių.** Pradžioje szių metų Telszių pavieto marszalka, Szulcas, nuo tarnystos atsisakė, ar gal jam liepė atsisakyti, ir 22 d. kovo mėn. atsisveikino su tarpininkais. Tarpininkas Razderiszinas, prisimyluodamas Szulcui ir norėdamas sutvirtinti savo szlovę — uolaus obrusitelio, paliepė visiems rasztininkams ir starszinoms atvykti į Telszius ant anos Dienos. Nori-nenori, reikia klausyti, nors buvo pavasaris ir pats palaidys kelio, nes vyresnybė liepia. Jau nuo pat ryto suszauktieji slankiojo Razderiszino palangėmis, kol nebuvo paszaukti į vidų, kol neiszgirdo paliepimo — tuojaus sudėti, be atsisakymo, po 5 rublius, kaipo pizzoriams, teip ir starszinoms. Nori-nenori — reikia dėti, nes vyresnybė liepia. Tada Razderiszinas nupirko „ikoną Spasitielio“ paauksintuose rubuose ir vėl liepė pizzoriams ir starszinoms neszti ją Szulcui, kaipo ženklą „dėkingumo ir prisiriszimo“. Kretingos pizzorius, perkrikszta žemaitis Gruffas apsiėmė neszti ir prabilti. Bet pasirodė, kad, didžiam protui esant, burna buvo per siaura: Szulcui iszėjus vos isztenėjo keletą žodžių ir teip griaudingu balsu (nabagui baisiai gailėjos 5 rublių), jog visi mislyjo, jog marszalka supras jo mislį ir atiduos mums po 5 rublius, bet apsirikome: Szulcas, biszkį linkterėjęs, paėjo szalin, o starszinos su pizzoriais grįžo atgal, nei „į grobą neputė“. Ant galų galo, ką padarysi: sudėjome, tai sudėjome, sako, 9 starszinos ir 9 rasztininkai po 5 rublius, tai yra 90 rub.; mes juos iszrinksime nuo žmonių, kaip — tai mūsų darbas; gerai dar, kad nereikė buczuoti. Paskui gavome žinoti, ikona kasztavusi į 40 rublių. Kur dingo 50 rub., gal tik tarpininko kieszėnė težino.

Senelis.

8. **Isz Saloczių,** Pan. p. 1873 m. per didelį vargą ir rupestį a. a. mūsų tėvo klebono Arlauskio stojos Saloczių bažnyčia. Kad ne jis, gal lig sziol butumeme buvę be

jos. Dabartinis tėvas Gedvilas, duok Dieve jam sveikatą, rupinas išzuosyti. Oro pusę izmalevojo, didijį altorių izsauksino. Sodžių berniukai ir mergaitės nupirko puikų kryžių, o kiti puikius liktorius. Salotiečiai lygiai uolūs yra ir karcizamų statyme: kad anais metais viena sudegė, tai per trejetą mėnesių stojos murinė nuo kelių tukstanczių rublių ir dar liko pusplyczių, idant girtuokliai turētu su kuom galvas sau pasiskaldyti. Szvendieniais teip ir daro. —

A. a. kun. Arlauskis buvo pradėjęs ir kapus krikščionizškai parėdyti, kad kiaulės neknaisiotu; bet įstengė tik pusę aptverti, o antra pusė netverta jau sztai 5 metai stovi. Teip negražu! —

Saloczių szveicoriai tankiai mainos. Vienas pradėjo arklus vogti. Kitas, labai jaunas, užsimanė apsipacziuoti su naszle, bet izspardavinėjęs jos turtus, ką reikė į szliubą važiuoti, pabėgo. Jaunoji padavė į sudą. Antra pana vėl prie jo kabinas, o jos broliai gražoja užmuzimu, jei neims. Gavo užmokėti 50 rub. —

Visų Szventų dieną buvo labai graži dievmeldystė, griaudingi pamokslai ir t. t. Žmonėms prasiskyrus, pamacziiau pulkelį duszių, izz pustauczinų izzeinanczių su giedojimais; po valandos izzėjo kitas pulkelis, dar gražiaus giedodamas. Žodžių negalėjo suprasti, nes giedojo visokiomis kalbomis. Suskrudo man szirdis, apsiszluoscziiau aszaras. Tai mislyju, vėlės laukia rydienos užduszinės . . . Bet ko jos teip silpnos? Tai griuva, tai kelia, Dieve brangus, kaip jos vargsta! Bežiurint, kaip pradės musties, net baisu paliko. Dvi net į upę suvirto. Ant rytojaus užtat kliuvo jiems nuo pamokslininko. Kad žmonės, sako, aszarodami su sugriaudintomis szirdimis vaikszcziuoja, minavodami savo brangius nabaszninkus, jės daužoties per visą naktį, kaip kokie netikeliai ir papiktintojai krikščionizskų duszių. Žydai izz jusų szydyjas ir pirsztais bado. Paskui uždavė visiems pasimelsti už tuos, idant apturētu s. Dvasią, ypacz izsminti.

Jau tai tėvas mūsų Gedvilas daug vargo turi su mumis: szaukia ir ragina prie blaivybės, meilės, pasitaisymo; meldžias už užkietėjusius. Tik belieka mums klausyti ir nepaminti gerų jo žodelių.

Antanas Lietuvis.

9. **Nuo Sziaulių.** Majoras Liutkevyczė pardavė maskoliams Augsztelkio dvarą, už mylios nuo Sziaulių. Dabar tame dvare, kurio žemė iszrendavota p. Paliuliui, Žemaiczių Vyskupo broliui, apsigyveno madamkė von Jakubs, jenerolienė - naszlė su savo lokajumi - Protodjakonovu. Jos duktė, jau tekėjusi, griaudingai skundžiasi ant tokio savo motynos gyvenimo, bet kas bobą pergalės. Bet ir tokios dorybės žmonės po Lietuvą „apasztalauja!“ Von Jakubs pradėjo nuo griovimo kryžių. Viduryje dvaro stovi didis ažuolo kryžius. Von Jakubs tas V. Iszganytojo kanczios paminklas perdaug į akis durė; todėl Protodjakonovas su savo purmonu-maskolpalaikiu vieną nedėlios dieną per isztisą dieną kasė, norėdamu nuversti, bet kryžius buvo teip akmenimis apkrautas, jog anuodu įstengė tik palenkti. Tą pajutęs, arendatorius Paliulis suvadino katalikus, kryžių atstatė į tą paczią vietą, apkasė isznaujo ir pagal katalikų papratimo atgiedojo ties kryžiumi litaniją. Von Jakubs vienok su savo bernu gražoja nelaikysią kryžiaus toje vietoje, kad nė žymės dorybės neliktu tame dvare. Matysime, ar katalikai daleis. —

Isz pakraszezių Sziaulių parakvijos priesz szventą dieną žmonės susirenka isz vakaro, idant greicziaus atliktu ant rytojaus Velykinę. Nakvoja ir nobodžiuoja per ilgą vakarą po vieszbuczius, kur visokių žmonių pilna, ir nėkiek nesisaugo su kalbomis. Sztai viena mergaitė prisiartino prie dviejų vaikinų ir tarė balsingai į vieną: „Ar neturi dabar kningelių?“ „Kokių kningelių?“ „O-gi Tėvynės Sargo“ ir kitokių. Ar gražus dabar ten skaitymai?“ Persigandęs vaikas norėjo net laukan bėgti, bet pažvelgęs į žmones ir neiszvydęs paojaus, pasznibždėjo: „Jei nori ko tam dalyke klausti ar gauti, tai ateik į namus, o ne cze.“ Matote, kaip mūsų žmonės dar nepripratę slapstyties nuo tų, kurie viską nori žinoti ir visur ausis turi. Policijantas, kad iszgirstu, tuoj bėgtu kalbanczių namus krėsti ir žinoma, viską nors atrastu, nes kame-gi Lietuvoje dabar nėra kningų? Ir kankintu per nekurį laiką, nes lietuviszkus rasztus mums gina ir piktais vadina. Juos slėpkime, apie juos tik kur nuoszaliai budami kalbėkimes. Slėpties reikia netiktai nuo svetimų, bet ir nuo savųjų, nes kits ir savasis persekioja

lietuviszkus laikraszczius isz baimės, kad jaunumenė su jais neįkliutu. Jei teip visi bijodami szalintus nuo lietuviszkų rasztų, tikrai neilgai tetvertu, lietuviais buvę; greit susimaskoliuotu.

10. **Isz Smilgių.** Raszytojas platesnio straipsnio apie Smilgius užmiršo užsiminti apie selską, gal dėlto, kad prie jos priguli po keletą sodžių Naujamiesczio ir Puszalato parapijos. Man rodos, vis-gi žingeidu bus žinoti, kas dedasi po selską.

Apie mokyklą nieko neraszysiu dėlto, kad ten nebuvo girdėti jokių praszmadnių atsitikimų. Mokytojas iszkalos žmogus blaivus (!), mitrus, pildime paliepimus savo vyresnybės atsargus, neiszeina isz kraszto.

Smilgių selskoje gal but vėl nekas sau, tik piszoriai, kiek jų buvo mano atminime, begalo dideli girtuokliai ir vagis. Starszina žmogus blaivus ir teisingas, bet, neturėdamas tam tikro mokslo apie savo tiesas, bijodamas, kad ir jam kojos nepakisztu, piszorių lenkiasi ir jų nesuvaldo. Girtybė dėlto po selską baisi, ką tik spėja sargas korbinėmis neszti alų, o kolaik tebebuvo monopolis, tai arielką. Buvo ir tokie édrūs piszoriai, kurie kas diena iszgerdavo mažiausiai po butelį arielkos ir da girdavosi, jog jų galvoje vietoje smagenų butelis arielkos — asz szventai tam tikiu. Piszoriai (teip juos vadinu, kad jie kasmet bemaž mainosi) apart girtuoklystės, vagis nepaskutinės veislės. Jei kas prisileidžia prie kisenės, negreit jų nusikrato — nuo tų dėlų reikia kaip imanant szalinties. Musų vienok žmogus da liki sziolai turi daugiaus piningų, kaip proto. Tankiai žmonės prideda daug kaszto už liudyjimą paraszų prie kokių norints reikalų. Geriausias ir pigiausias yra daiktas gauti tokius liudijimus prie notarijaus, žinoma kam arti apskriczio miesto; kas prie notarijas kasztuoja 25 kap., tai selskoje keletas rublių ir viedras arielkos.

Notarijus neskiria valseczionių nuo bajorų. Abelnai sakant, nerodiju nė vienam eiti prie piszorių, urėdninkų su buteliu arielkos; geriausi jiems duoti koki rublį dėl greitesnio atbuvimo ir atsikratymo. Visųpirmu, su jais gerdamas arielką ne viena dieną sugaiszi, nes girtam darbas ne

sparciai sekasi; tokiu budu ir tu pats paprasi tingėti, ir į tą smalą pamėgsi. Apart to, toks pizorius sakys, kad ir tu draug su juomi geri, nekaipo už jo piningus. Pasigėręs teipo-gi drąsesnis tampa reikalaut pridėti rublį. Tankiausiai teip atsitinka, kad arielkos prisprogsta ir da rublį — kitas išplėšia — labai neįsimtingai. Bet kad maskolis gaus rublį, džiaugsys, kaip vaikas su tite ar raudona kepure, toli ilgiaus atmins tavę, tame karte padėkavos ir paskui pasitkęs nusiims kepurę ir vis žinos, kad jis nuo tavęs paėmė rublį. Szieną, avižas teipogi jie mažiaus brangina, kaip rublį. Tas aiskiai suprantamas daiktas: tą daugiaus jis brangina, ką retai išvyljoja. Geriaus szimtą kartų szuniui numesti kaulą, kaip su juomi bucziuoties, lengviai gali jam ateiti noras kasdiena su tavimi broliauties. O kuo jis daugiaus žinos tavo gyvenimą, tuo žvaliaus mokės išviloti ir įkšti. Žmonės dėlto suprantantįs nuo pizorių szalinasi, kaip nuo kokių vapsvų. Smielgiečiai teipo-gi ant jokių susirinkimų nekviečia maskolių.

Nestėbėtinas daiktas, kad pizoriai patį vieną žmogų sugavę apiplėšia; bet nedovenotina gėda, kad visas valsezius leidžiasi savę apgauti ir vienam vedžioti už nosies. Man žinoma suktybė sziochio budo: visiems susirinkus pizorius apreiskia, jog reikalingas remontas (pataisymas). Žmonės sutinka. Pizorius turi sau išsirinkęs amatniką, su kuriuomi pirma susikalbėjo pelną dalinties per pusę; tada priesz visus stato tą amatniką, kurs pagal prisakymą pizoriaus apskaito, jog pritaisymas kasztuos brangiai, tiek ir tiek. Išrintiejie, kaip avelės, tik ausimis karmo ir vienas po kito bliauna: „gerai, sutinkame!“ Teip Smilgių selskoje suolai kasztuoja 12 r., peczius 35 r., kambario pizoriaus papuoszimas 50 r. ir tt. (maž-daug). Gali visiems jums pasakyti, jei, žinoma, sakys, J. isz V. Sidabravos parap., kaipo vienas isz tokių amatnikų, jog ne tokius suolus galima padirbti už tokį brangumą. Kas matė tuos suolus, tas žino, kad bile kaip sukalti isz lentelių ir jau iszkrypo; peczius szaltas, greicziaus pasakycziau — molio kruva; seklyczia popieriais pigiausiais iszklėjuota. Matote, vyrai, kaip jūs kvaili!

Reikia jums patiems tam tikrą gerą amatninką parupinti, nors ir iš miesto, kad pizorius negalėtu išspeikti jo darbo. Jei pizorius perdaug didžiutusi, reikia apsiskusti tarpininkui (posrednikui; jam neiszklausius — gubernatoriui ir tt. Skundimų ir kiekvienas perdėtinis bijosi, ypatingai pizorius, kurio apsjėjimai visiems žinomi. Vieną kartą tik, vyrai, pamokinsite, kad po Smilgius žmonės nesiduoda savęs apvogti; ant kito karto nukratys ir nagus. Vienam teip iš pizorių padarė vaikas, už tą, kad už kysį paimtą neiszglėbėjo jo nuo mustro, ant kurio szaukia gegužės mėnesyje. Pizorius paliko be vietos.

Bet kokia tai neapsakoma nauda valseziui, jei tam tikras amatninkas saužininkai padirbs darbą, ilgai isztesės ir nereiks kas met vis tų paczių remontų, pats amatninkas mažą-ką gali pasiprieszinti priesz pizorių, nes jis mokės priesz visą valsezių jo darbą iszpeikti. Bet kur-gi iszmintingi vyrai selskos, kad vagiui bucziuojate į ranką?! Sakau, vieną tik kartą gerai susiimkite, o selskos užlaikymas bus szimta kartų pigesnis ir gražesnis.

Pizoriai, kaip tokie girtuokliai ir vagis, ilgai Smilgiuose nestoja, ilgiausiai dvejus metus.

Posredninkas ant Smilgių dabar naujas, nieko apie jį nesigirdi. Pirma kur buvo didelis girtuoklis ir isztvirkėlis, girdėt iszvirtęs iš katalikų, pizorius patarė, pasigėręs po ponais kalbėjo. Vienas jo gyvenimo szviesus darbas, kad priesz vyresnybę užtarydavo reikalingumų Lietuvai spaudos. O kita, kad jo pagelbininkas katalikas, vyras teisus, daug prisidėjo prie teisingesnio rėdymo.

Apie urėdninką teipo-gi nėra ko kalbėti, nėkuomi nėra geresnis už pizorių — jam rodos, vieszpatauja rublis ir arielka ant žemės, o Dievas danguje. Kencziamas buvo dabar prie teisingo ir blaivaus asesoriaus Fedorenkos, gailu, kad asesorius apleidė savo vietą. Pirmiaus tas pats urėdninkas iszleidavo iš kraszto savo plėszimuose, o ypatingai prasižymėjo vertymu kryžiaus Dapszionių sodžiuje, bet skaudžiai nusiszutinęs, nutilo.

Visur szaukia ant neteisingų sudžzių; po Smilgius neina toks paskalas. — Neteko man girdėti, kad pasirodytu aiszkus jų neteisingumas iš papirkimo.

Smilgių sudžios, gal ir nevisi, pirma neina į aludę, ar kur kitur, bet tiesiog ant savo vietos paszaukimo.

Kas buvo raszyta apie autuvą noriu pridurti: gerai, kad neina su batais į dirvą, bet labai butu naudinga dėl sveikatos iszmokti dirbti isz medžio žemaitiszkus klumpius. Rudenyje ar žiemą nuo purvo ir sniego koja naginėje greit szlampa, laikyti-gi visą dieną szlapjame autuve koją negali buti sveika ir patogu. Arti neabejotina, daug lengviaus su naginėmis, kaip su klumpiais. —

Isz tos priežasties, kad Smilgiuose nėra tam pritin-kanczių namų, monopolis tapo panaikintas nuo pradžios vasaros perniai metų. Dabar vienas prekėjas katalikas R. nuo gelžkelrumio Labos iszstatė namus dėl tos krautuvės. Nuo p. Juozapo Karpio nusipirko žemės szmotą. Tokiu budu R. neužilgo užves monopolį, kad žmonės kvaili gertu arielką, o jis sau isz griekų žmonių ir jų vargų prisikimsztu delmoną piningų. Gražus katalikų užmanymai, nēr' ko sakyti!! Tiek tik ramina szirdį, kad tuom iszdavėju bus ne smilgietis.

P. Karpis, man rodos, ne teip daug susikurs. Tarnai, kurių po dvarus apszčiai yra, mokės tą patį pelną kitu kuom nuvogti ant degtienės ir alaus. Mes katalikai tikime tvirtai, jog teisingas Dievas žinos, kuom atidurti už skriaudą, padarytą mažutėliams, naszlėms ir naszlai-cziams prie gyvos galvos tėvo girtuoklio. Per tuos metus žmonės pasilsėjo nuo girtybių; buvo tokių veselijų, kad ant stalo nebestatė arielkos, bet dabar vėl pastatys tinklus, kaip daina sako ant tų: „kas silpnesnis, kas durnesnis, ant arielkos lakomnesnis“.

Tokių-gi kvailių po mūsų krasztą nereikia do jieszkti su szviesa.

P. Karpis apart to užlaiko savo namuose aludę ir sodžiuje Kuris žyda, kurs jam žinant parduoda degtienę. Abelnai sakant, nebēr tų Gedimino ponų, kurie guldė galvas už savo žmones ir krasztą — tėvynę, nuo kurių ir apturėjo didesnius plotus žemės. Anukams jų placziuose dvaruose ne be tas rupi. Dabar gali ir tokiuos užėiti,

kad pasumdę žydus - advokatus, jeis apleidžia žmones. Gudrus Judos sunų atranda nebutus daiktus dėl saujos aukso.

Terp liudnų atsitikimų kartais randasi szviesesnis ir gražesnis spindulėlis.

Teip, okolica Davongalis, kur nuo neatmenamų metų gyveno žydas, prekiaudamas paslapcziai degtiene, spėjamas vagis, susitarė žyda praszalinti. Kaip sutarė, teip ir padarė. Nežiurint ant užtarymo savo pono, iszkruszė langus teip, kad žydas neatsižvelgęs turėjo bėgti. Kiti tą seniaus padarė, bet vis-gi davongaliecziams ta garbė užliko: geriaus vėlai, kaip nekados.

Smilgiecziai, žinoma, iszmintingesni, kurie pasipažįsta su „T. S.“, iszskaitė, kad labai nepeiktinas daiktas uždėti bendrą krautuvę.*) Dabar jie ėmėsi prikalbinėti kitus, kad ir Smilgiuose tą padarytu, nes tam reikalui labai patogioje vietoje stovi bažnyczios namai, kuriuos klebonas su džiaugsmu atiduoda už mažą avinėlą. Gal smilgiecziai dar lig tiek nepribrendo, bet yra viltis, jei jau kilsta terp jų tokios gražios mislįs, labiausiai, kad turi terp savęs tokiuos iszmintingus ponus, kaip pp. Maisztaviczė, Malinskai.

Gargažė.

11. **Isz Puszalato** Kad puszalatiecziai užsiima su girtybėmis, buvo raszyta „T. S.“; apie tą žino ir žvirblis ant stogo; gana buti Puszalote ant didesnių atlaidų, kad paregėti pilną miestelį girtų. Kaip Szveicija buvo vadinama „girta vieszpatystė“, teip drąsiai galiu pasakyti ant puszalatieczijų — „girta parapija“. Kas dar liudniaus, kad moterįs nenoriai apsileidžia vyrams.

Dabar noriu praneszti visų žinojimui, jog puszalatieczijų saužinė lygi su žydu. Kaip jų žydai kiekvienuose namuose szinkuoja arielką, teip ir katalikai po sodžius su ta paczia prekyba dabar užsiima. Jau tokie laikai virto puszalatiecziams: vieni be arielkos negali gyventi, o kiti už gerą pelną pristato. Ne vien biednesniai tuom mainauja, bet

*) Už sudėtus pinigus parupinta krautuvė, kur parduodami draugininkams reikalingi daiktai, kaip antai: smilgiecziams butu ukiszki.

ir turtingi ukininkai, kurių tukstancziai guli po skarbo išdus (bankas); kaip ant tokių galiu nurodyti: Jurgi Stasiuną, Motiejų Tonkuną, Baltramiejų Žilį ir tt. išz Stacziunų sodžiaus, prigulinczio prie Spirakių pilijos. Tie tris ukininkai per Kalėdas 16 gorzių pardavė arielkos. (Ar-gi negražiai patvirtina mano žodžius, virsziaus minėtus?) Prekystė nusidavė, jau ką-gi! Pagonai savųjų nežudo, tik mūsų brolis brolių parduoda už sidabrinį. Girtuoklio pati ir vaikai vadinasi naszle ir naszlaicziai prie gyvos galvos savo vyro ir tėvo. Ar-gi viena pati išz tos priežasties vaikszcioja su užputusiomis akimis nuo raudojimo, su mėlynėmis ant kuno, o vaikai alkani, pliki, nemokyti; ar-gi vienas senas tėvas, motyna bada kenczia, kad jų vyrą, tetį, sunų privyliojo prie arielkos nedoras kaimynas?! Užtikro, ne vienas išz tokių szinkorių pasprengs aszaromis nelaimingu, o neabejotinai paragaus pekloje karsztos smalos! Nors neiszėjau didžių mokslų, vienok gerai žinau, jog varginimas naszlių ir naszlaiczlių yra griekas, į dangų szaukiantis atmonijimo, t. y. už tokį grieką Vieszpats Dievas tuojaus ant vietos koroja, kaip pakorojo už žmogžudystę kaimą, Sodomą ir tt.

Kitą jau V. Dievas ir koroja už arielką: vienam vaikiniui, gerai įgerusiami, grįztancziam išz Pasvalio, arklys nuspyrė nosį teip, kad turėjo kunigą naktyje vežti. Paregėjęs vargszas giltinės dalgę, visas pagirias užmirszo. Nelaimingas kunigas visą naktį klydo, pametęs kelią ką į upę neįvažiavo, nes buvo be galo didis pustymas ir sniego gilumas. Arielka visiems pridirba vargo!

Savo girtybėmis labiausiai žymi didesnė pusė ukininkų sodžiaus Szedeikonijų už viorsto nuo miestelio. Kiti tenai teip prasigeria, kad nebesigėdžia neszti prie žydo ukiszų padarinių už arielką. Didžiausis jų vyliotojas išz Puszaloto Nokimas, kurs arielką atveža jiems į namus, iszmainyti ant grūdų. Malonus skaitytojau, Nokimas, sako, kad ir arielka išz grudo. Tas žydas teipo-gi žinomas yra kaipo didelis juokdarys; szedeikoniecziams be galo patinka: ir arielkos į namus atveža, ir da juokų pridaro, jau tų-gi daugiaus, tai pirmasai mūsų prietelius! Vienok asz jums

szedeikoniečiai pasakysiu žodžius szv. Petro Krizoliogo: „kas nori juokties ir bovyties su szėtonu, tas negalės džiaugties su Kristumi.“

Visiems žinomas Puszalato kriaucziukas teip įsidrąsino, koleik kas nenuszaus nors su druska, nes ką kitą daryti, kad pasigėręs su akmeniu rankoje užpuola musztiesi ant nepažįstamų, keliu važiuojanczių. Szedeikoniečiai gerai jaučia gardumą jo kumszczių, o jis szedeikoniečių; mažko negyvai privelėjo per Kalėdas vargszą kriaucziuką (kiek tai naujinų per szventes turi puszalatiečiai!) Kolai iszgys, bus ramiaus po miesteli, nes, sako, koprotą tik grabas isztiesins.

Moteris nebesigėdžia turėti sekretų su žydais. Viena moteris buvo matyta, sėdžianti su dviem vyrais prie butelio arielkos, kaip jai ant ausies tas pats juokdaris Nokimas, barzdą prikiszęs, kasžin ką sznibždėjo. Kaip Lietuva Lietuva da to nebuvo girdėjęs!

Ne stėbėtinas daiktas, kad apie puszalatiečius jau nuo seno eina toki kalba: mergaitė girta guli patvoryje ir praszosi: „Joniuk, Joniuk nebucziuk manęs,“ o cze ją szuva laižo.

Naujinos apie juos kas kart blogesnes girdžiasi. Neseniai tris gerai įkause vaikinai užmuszė latvi, kad jiems greit nedavė kelio. Pagal einanczią paskalą Puszalate monopolis parduoda arielkos už 4000 (aiszkiausiai už keturias tukstanczias) rubl. Stėbėtinas daiktas: kaip jie nepasiunta besprogdami. Aludę pasirupino uždėti, dėlko niekas nenori uždėti arbatnamio, kur-gi te blaivininkai slėpiasi? Jog vieta nėra teip peiktina, vieszkelis eina į Panevėžį. Puszalatiečiams teip apsvaigo galva nuo arielkos, kad bažnyczios užsakų, reikalingų dėl S. Sakramento moterystės, nebemoka atskirti nuo juokų savo szinkorių. Kadėjo užsakai daugumas žinojo, kad to žmogaus tebegyvena žmona, vienok niekas nepraneszė klebonui. Po szliubo susiprato pasakyti; sako: „mes mislijome, kad juokai.“

Oi, jūs puszalatiečiai, ar-gi jūs da to nežinote, kad Dievas žmogų sutvėrė ne dėl arielkos; kada-gi pradės jums smirdėti arielka ir perkantiems, ir parduodantiems?

Terp kukalių randasi kviečiai, terp blogų geri žmones. Asz pats buvau klausytoju, kaip vyriskas jaunime uždainavo gražiai apie blaivystę, nors tai laikas buvo veseliju, kada blaivystė didžiausiai esti paminta. Dragonis dar pernai per didį vargą panaikino isz savo sodžiaus žydą su karcziama; Iekunai, Pabervalkiai jau nuo seniaus perstojo žydui tarnauti, nors artimiausi kaimynai to paskutinio sodžiaus Miadikonis po szej dienaį savo žydui ranką bucziuoja už karczią velnio truczyzną; ne geresnei už juos savyžemiai Szniurai. Oi, kaip maža tų kviečių!.... *Gargažė.*

12. **Isz Skotijos.*)** Kur važiuosime, kur eisime, visur lietuvi rasime. Jei oceano didžius vandenius perplaukę, Ameriką pasieksime, tenai lietuvius, tukstancziais skaitomus, rasime. Jei į karsztas vietas Pietinės Afrikos nukeliausime, ir tenai lietuvius sutiksime. Jei į Smiglinę Britaniją užklysime, teip-gi nemažai lietuvių pamatysime. Kada-gi prie szių paskutinių ir asz priguliu, tad, gerai jų padėjimą žinodamas norėcziau apie juos nors kelis žodelius ir kitiems savo broliams lietuviams pasakyti.

Britanijos lietuviai dalinasi į gyvenanczius Anglijoje ir Skotijoje. Apie pirmutinius tik trumpai paminėsiu; placziau paraszysiu tik apie paskutinius.

Anglijoje gyvenantįs lietuviai, gyvena Londone, Liverpoolyje, Manchester'yje, Leeds'e, Weedne'ju, St. Hellen'e, New Castle'je ir kitose vietose. Jų abelnas skaitlius bus apie 3 tukstancziai. Dirba įvairiose vietose ir uždirba nedaug, o jogiai mėgsta aluczio iszsigerti ir kortoms permesti, padėjimas jų ne yra puikus.

Lietuvių gyvenanczių Skotijoje yra apie 2800. Gyvena jie sziose vietose. Glasgow'e apie 200, Glengarnock 356, Greenock 40 Blantyre 133 Hamilton'e 138 Coatbridge (Carnbroe, Calder ir Gartsherrie) 230, Carfin 237, Motherwell 34, Burnbank 44, Bellshill 98, Craigneuk 48, Stevenston 80, Bothwell ir View Park apie 340, Mossend apie 130, Palace

*) (Už pridermę skaitome perstatyti tikrus prietikius Skotijos lietuvių-katalikų, prie kurių szaukia dvasiszkaį, idant neužsiviltu: ten reikalingas žmogus su isztvėrimu.)

Colliery 34, Tannochside 12, Holytown 17, Neumains 9, Wishaw 37, Shotts apie 29, Faldhouse apie 17, Wilsontown, apie 23, Muirkirk 12, Edinburgh 29, Leeth 13, Bonneryg 38, West Calder apie 25 ir kituose mažuose Skotijos miesteliuose. Dirba daugiausia anglių kasyklose ir geležies pabikuose. Uždirba gerai, bet ne visiems uždarbis ant naudos iszeina. Daugelis subatoje, gaves piningus, traukia tiesiog į karciziamą, kur kuogreicziausia stengiasi užmokestį, gautą už visos sanvaitės kruviną prakaitą, isz savo kisenės perkraustyti į szinkoriaus kisenę. Tankiai atsitinka, jogiai karciziamoje teip piningus bekraustydamas, su kuo susipyksta ir net susimusza; tada tuojaus atsiranda policmonai skirtų, o paskui drąsius karžygius gabena ant nakvynės. Ar gera yra nakvynė, žino vien tie karžygiai, bet visi žino, jog užtokią nakvynę reikia užsimokėti ir tokiu budu Skotijos lietuviai pereitą metą iszmokėjo L 217-10-0 t. y. suvirszum du tukstanczių rublių.

Vienybės terpu Skotijos lietuvių nėra jokios. Prieszingai jeigu mato, jog kuriam geriau sekasi, tad kiti jam pavydi ir stengiasi kenkti.

Bažnyczios savo czionykszcziai lietuviai neturi ir apie ją nesirupina. Laikraszczius ir kningas skaito labai mažas nuoszimtis ir tai isz laikraszczių daugiausia skaito „Saulę“ o isz kningu „Tukstantis ir viena naktis“ arba panaszius niekus. Teisybė, užpernai kun. Varnagiris buvo uždėjęs kningyną, susidedantį isz 170 visokios italpos kningu, bet musų lietuviai tas kningas arba suplėszė, arba pametė teip, jogiai labai mažai jų beliko.

Tris yra nelaimės, kurios Skotijos lietuvius labjausia smaugia.

1. Girtuoklystė, kuri praryja jų uždarbį ir garbę ir paverczia juos į gyvuolius.

2. Kazyrės, kurios netik piningus atima, bet da veda į pesztynes, o paskui į kalinį arba, kaip czionai vadina, „džele.“

3. Susiriszimas su žydais, kurie, lietuvius laikydami savo naguose, neduoda jiems pradėti vesti prekystės ant savo rankos.

Pereitą metų kun. Varnagiris, norėdamas išliuosuoti lietuvius iš žydų nagų, prikalbino kelias deszintis geriau suprantančių lietuvių, idant uždėtu Draugystę kepimui duonos. Kada jau Draugystė buvo isikunijus ir gerai viskas ėjo, tuliems žydberniams teip tas nepatiko, kad kuone suvis papaiko. Pradėjo kuningą viseip juodėti ir skusti, o terpu sanarių Draugystės visokius vaidus kelti. Draugystė suszaukė sueigą ir 5 sanarius, kaipo maisztininkus iš Draugystes pavarė. Tada žydberniai da labiau szoko ant kunigo ir netik nesigėdėjo neteisingai viseip apkalbėti ir skusti, bet net ir į laikraszczius raszyti. Kunigui nubodo klausyti visokių apszmeižimų ir, užpykęs už tokį niekingą pasielgimą, pametė mus ir iszvažiavo į Ameriką. Teip mes likome be dvasiszko vado, o sunku mums dabar, nes nors lietuvių czionai daug, bet jie teip labai iszsiskirstę, jogiai gyvena net trijose Vyskupystėse ir per tai nė kaslink bažnycios, nė kaslink kunigo jokio tvirto sutarimo nėra.

Isz visos Skotijos lietuvių tik du: Lebedis ir Bandžius turi drauge užsidėję kriaucziszką dirbtuvę, o Jonas Balseviczius daro ir pardavinėja deszras. Neina jiems labai puikiai, nes jiems daugelis lietuvių pavydi. *Skoczius.*

13. Isz Amerikos. Mes teip esame pripratę prie visokių komitetų, kad, renkame juos net ten, kur jie visai nereikalingi. Paimkime kankintinius už lietuviystę. Tautos reikalus apskritai mes atjaucziame ir ant kankintinių nesigailime paszvēsti vieną, kitą centą. Aukas pas mus priminėja laikraszczių redakcijos. Jums, europiecziams, kaipo galintiems lengviau pažinti reikalus kiekvieno isztremtojo, priderėjo sutverti komitetą dalinimui paszalpos (jis, rodosi, ir yra), o redakcijos galėjo surinktus piningus prisiusti jusų komitetui. Teip privalėjo buti, bet kur tau! — mūsų tautiecziai užsimanė rinkti savo komitetą ir iszrinko.

Iszrinko teip greitai, kad net patįs aukautojai nusistebėjo. Prezidentu likosi d-ras Szliupas, sekretorium p. Szernas, kasierium p. A. Olszewskis. Bet kad isz kelių szimtų aukautojų balsavo tik keli, o likusieji negalėjo to padaryti, nes „Lietuva“ netikėtai rinkimus užbaige, užtai diduma dabartinį komitetą laiko už nelegaliszką ir jo

nepripažįsta. Nors „Lietuva,“ uždarydama rinkimus taip umai, gali teisintis tuo, kad kankintiniai reikalauja kuogreicžiausios paszalpos, vienok, rodosi, padarė tai dėlto, kad kilo balsai prieš kandidatūrą d-ro Szliupo. Pirmutiniai pasiprieszino Philadelphios lietuviai, sakydami, kad d-ras Szliupas abelnai neapkenčia dvasiszkijos, o kad terp isztremtuju randasi taip-gi kunigai, už tai dalinime aukų gali buti neteisingas. Balsų, prieszingų daktarui, butu kilę daugiau, ir dėlto, turbut, „Lietuvos“ redakcija pasiskubino rinkimus užbaigti.

Mūsų laikrasztystė Amerikoje nupuolė taip žemai, kaip nėkados dar buvo nenupuolusi. Dabar „Vienybėje“, „Lietuvoje“ ir t. t. nerasi nieko kito, tik iszdergimus, apjuodinimus ir iszjuokimus susipykusių terp savęs žmonių. Dergimai pas mus taip įėjo į madą, kad tuli griebiasi net melagyszių, kad tik pažeminti nemielą sau ypata. D-ras Szliupas, pav., per „Kurėju“ netik nuplėszė kun. Burbai visą garbę, ant kurios užsipelnė, bet dar priedams apskelbė, buk a. a. pats — nusinuodyjo! . . . Plymouth'e isztiesų eina paskala, buk a. a. patrijarka Amerikos lietuvių numirė nenaturaliszka smerchia, bet ji skelbia, buk kun. Burbą nunuodijusi ypata isz Szliupo partijos. Paskaloje teisybės nėra nė krislo: Plymouth'o klebonas numirė staiga, szirdies liga — ir po viskam. Bet Szliupui užsinorėjo padaryti kun. Burbą saužudžiu vien tik dėlto, kad a. a. neprigulėjo prie jo partijos.

Czia man prisimena paskala apie d-rą Szliupą, žinoma, neįtikėtina. Sztai Szenandorio žmonės skelbia, kad garsus kadaisiai Andriukaitis nenusiszovė pats, bet jį nuszovė arba daktaras arba Dembskis ir dar už tai, kad buk nabaszinkas nenorėjęs mesti dinamito į bažnyčią Velykų naktį, kada daugiausiai esti žmonių bažnyčioje. Kad szitokią neteisingą žinią kas butu apskelbęs vieszai, ką daktaras butu ant jos atsakę?

*

*

*

Kitas žinias isz Amerikas atsidedu ant tolesnio laiko.

Amerikiecxio Draugas.

Atsiszaukimas į Brolius lietuvius.

Iki sziol turime vieną tik didelį, pusėtinai iszduotą rankių **lietuviszkų dainų**. Tuomi yra **Dainos Juszkevycziaus**, surinktos Veliokos apygardoje.

Kur dainos kitų Lietuvos krasztų?

Daug dainų yra da suvis nesurinktu, nesuraszytu. Kitos suraszytos, pelėja rankraszcziuose. Treczios, teisybė, spaudintos, bet yra iszmėtytos po visokius laikraszczius, mažose, menkai kam žinomose brosziuose, kningelėse . . . Jas visas reiktu surinkti ir atspaudinti. Amerikos lietuviai su savo gerais norais, gelbstint visokioms, dėl praplatinimo lietuviszkos spaudos susitvėrusiems draugystėms, neatsisakytu jas iszleisti, kad tik butu surinktos.

Asz apsiėmiau tą darbą atlikti, rinkti dainas ir taisyti jas į spaudą, ir kviecziu gerų dėl tėvynės norų lietuvius į pagelbą.

Kurie turite dainų rankius, sansiuvas, sąraszas, bukite teip geri, atsiųskite jas man, ant žemiaus parodyto adreso. Jeigu pas savo pažįstamas kur tokias suraszytas dainų kningeles nujauciate; prikalbinkite, kad jas nelaikytu palėpėje, tiktai kad paduotu atspaudinti. Persiuntimo kasztus asz apmokėsiu. Jeigu norės, asz jo sansiuvą jam sugražinsiu atgal.

Kurie mokate senoviszky dainų isz pomietės, o ne turite suraszę, suraszykite jas ant laksztelio popierós, arba jeigu nemokate patįs raszyti, sudiktuokite kitam, kurs moka raszyti, ir idėję į kopertą iszsiųskite ant mano vardo. Markės galite, jei norite, nedėti; už persiuntimą asz pats užsimokėsiu; jau ir teip jums busiu labai dėkingas. Juo kas daugiau dainų prisiųs, juo bus geriaus, ale nesisarmatykite siųsti, suraszę kad ir vieną dainele arba dvi; nesisarmatykite, kad bus nedailiai, su klaidoms paraszyta; asz perskaityt perskaitysiu ir pataisysiu.

Atminkite tik, kad dainos turi buti suraszytos **tokioje tarmėj**, kokioj yra dainuojamos. Ir teip, žemaiczijų dainos

neatbutinai turi būti suraszytos žemaitiškai, druku-
drukiškai, kapsų-kapsiškai, t. y. lygiai teip, kaip jas
žmonės isztaria, nepermainant vieno žodžio, vienos literos.
Po apaczia dainos parasykite vardą ir pravardę to, kurs
tą dainą jums padainavo ir padėkite, isz kokios parakvijos
dainininkas arba dainininkė paeina.

Butu gerai, kad teip suraszytas daineles paduotumet
kokiam apszviestesniam žmogui, kad jas peržiurētu ir
pertaisytu, bet jeigu tą padaryti butu sunku, siųskite
dainas teip, kaip jas turite patis surasę.

Amerikos lietuviai ant mano atsiszaukimo nebuvo
kurtus ir į trumpą laiką man prisiunti suvirsz 100 dainą.
Pasitikiu, kad Europos lietuviai turėdami daug geresnę
progą, neapsileis amerikieciais.

Su guodone Kn. Jonas Žilinskas.

Mano Adresas toks: Rev. J. Žilinskis

lb. 1053, Plymouth, Pa.

U. S. A.

Nuo Redakcijos.

№ 2 straipsnis „Muravjovo aukos“, arba sudeginimas
okolicos Gavaraukos (ne-gavaraunos) iszimtas isz „Czarna
Księga“ J. I. Kraszauskiu. Kame ta okolica yra, negavome
žinoti; rodos, Minsko gubernijoje, o ne Vendžiolgalos para-
kvijoje Kauno gub., kaip kiti sako.

P. Sakalui. 1. Kaslink iszlygu spaudinimo, reikia
privatisškai susižinoti. 2. Korespondencijų į įvaires redak-
cijas nerasyk ant to paties lapelio, nes redaktorai negali
pasidalyti. 3. „Psalmės“ Vysk. Valancziaus perspaudinsime;
4. „Suplikacija“ į „T. Sargą“ netinka. Ar Tamsta nori
iszvesti, jog mes veltui suplikijas giedame? Jei teip, tai
galime nurodyti kitas redakcijas, kurios tuom dalyku užsi-
jema. 4. „Apie loszimą“ — lieka ant tolesnio laiko.

P. Dagiui. „Nelaimingieji pasiliks tolesniam laikui.

P. Dagilėliui. Surinkimo sakmių ir eilių negalime dėti į „T. S.“ priedą, nes sakmės yra per silpnos. Mįslis gražios, eiliavimas prastas. Geresnės patilps mūsų laikraszcziuose. Kur dėti kitas?

Atitaisymas. Praėjusiame № įsibrovė svarbi klaida į J. M. Žemaiczių Vyskupo pavardę: vietoje **Paliulis** skaityk — **Paliulionis**.

10 Liepos, 1900 m.

Archbishop's House,
Westminster, S.W.

Jo Eminencija, Kardinolas Vaughan, Arcivyskupas Westminster'io szirdingai geidžia, kad lietuviszka kolionija Londone turētu dėl tarnystos 9000 rupestingą kunigą isz savo tautos ir malonėtu, kad koku-norint budu, but surastas ir parkviestas toksai kunigas į Londoną.

(Pasiraszė) **Robert, Vyskupas Kennopolis'o**—Pagelbinikas.

Szitas daleidimas parkviesti kunigą iszdustas dėlto, kad pertikrinti visus lietuvius tame, kad dvasiszka valdžia nėkada nebuvo ir nėra prieszinga, kad lietuviai turētu savo kunigą.

Visiems, kurie man tame dalyke padėjo ir gero velydami visiems Londono lietuviams, kurie prie szito darbo prisidėjo: ypacz pp. V. Žemaicziui ir A. Petkevicziai iszreiszkiu szirdinga acziu. Tiems-gi visiems, kurie mūsų mierius trukdė ir rupinos tame dalyke užkenkti, iszreiszkiu savo apgailejimą.

Su guodone

visada gero velyjantis.

Kažys Pilenas.

163, Cambridge Road,
London. E.

„LIETUVA“

Nedėlinis Laikraštis iszeina kas pėtnyczia Chicagoje ir paduoda žmonėms svarbiausias ir teisingiausias žinias isz Amerikos, Lietuvos ir viso svieto. „Lietuvoje“ talpinasi apraszymas „Senų Gadynių Isznykusių Gyvų Sutvėrimų (su paveikslais), labai moksliszkas rasztas. „Lietuva“ paduoda naujausias politiszkas žinias, apie krutėjimą žmonių visuose svieto krasztuose, visose vieszpatystėse, apie jų darbus, uždarbius, naujausius iszradimus (iszmislus) ir t. t. Kas „Lietuvą“ skaito dasižinos apie viską, kas tik sviete darosi apsiszvieis ir iszmoks žmoniszkai pasielgti.

„Lietuva“ kasztuoja ant metų 2 doleriu, ant pusės metų 1 dolerį. Piningai tur but užmokėti isz virszaus.

Užsiraszdydami ir piningus siusdami adresuokite teip:

A. Olszewskis

Sub-Sta 60

CHICAGO, ILL.

Atsakąs rėdaktorius **J. Lapinas, Tilžėje**; prie jo siust rasztus, rankraszczius ir pinigus; pas jį teipogi laikraszcziio krautuvė. Antraszas: **Herrn J. Lapinas, Tilsit, (Ostpr.)**

Spaudinta pas **J. Szenkę, Tilžėje.**

